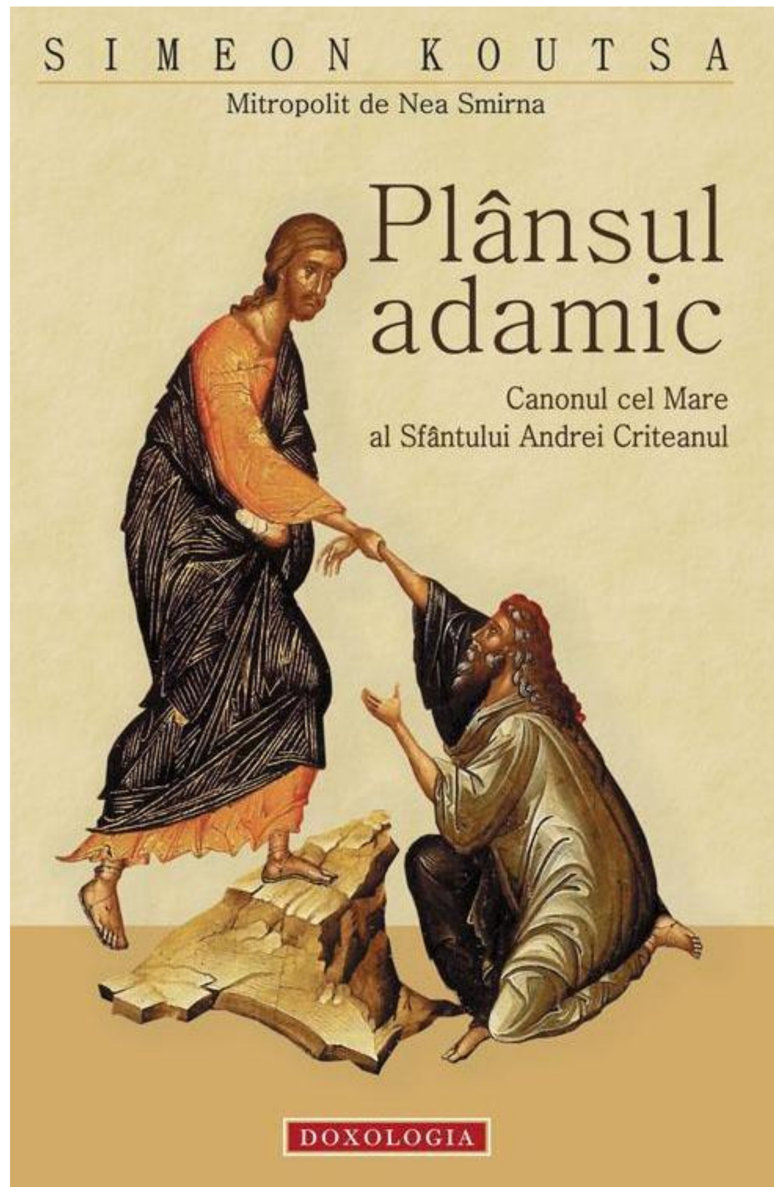
Mitropolitul Simeon Koutsa de Nea Smirna: Plânsul adamic, Canonul cel mare al Sfântului Andrei Criteanul

Traducere şi note:
Drd. Alexandru Prelipcean
Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfinţitului Teofan, mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

Doxologia
Iaşi, 2012

Index

Introducere la prima ediţie

Colecţia Editurii „ Diaconia apostolică”, intitulată „ Cultul duhovnicesc”, cuprinde texte de teologie şi de gândire liturgică, despre care vrem să credem că pot contribui la o participare conştientă la viaţa liturgică a Bisericii, la o familiarizare substanţială a Cuvântului.

Când „spiritualitatea”, dimensiunea duhovnicească a cultului creştin este omisă, atunci există întotdeauna pericolul pierderii şi decăderii cultului în formalism. Cu uşurinţă, atunci, se dezvoltă diferite forme ale mentalităţii magice, care pândeşte ascunsă, în colţurile întunecoase ale subconştientului uman, din timpuri străvechi.
Cultul ortodox păstrează o actualitate şi o importanţă veşnică pentru fiecare epocă - de la cea veche la cea modernă - şi pentru fiecare comunitate umană - de la cea simplă până la cea mai dinamică şi mai complexă.

Caracteristica de bază a spiritualităţii ortodoxe este caracterul ei liturgic. Problema de bază, însă, rămâne modul cum iradierea liturgică al acestui caracter se va revărsa în trăirea de zi cu zi a credincioşilor. Cum se va concilia distanţa dintre trăirea liturgică şi viaţa socială?

Tradiţia ortodoxă şi teologia cer fiecărui credincios să continue, după sfârşitul Dumnezeieştii Liturghii din biserică, o altă „ liturghie”, personală, care să aşeze pe Hristos, în taină, în realitatea vieţii de zi cu zi. Astfel, cultul pătrunde în viaţă, o luminează cu lumina ei plină de nădejde şi dezvăluie înţelesul ultim al existenţei umane.

Sperăm că „Plânsul adamic”, cartea închinată „Marelui Canon” al Sfântului Andrei, episcop al Cretei, că-l va ajuta pe creştinul ortodox spre trăirea personală, profundă, a acestui cutremurător imn de pocăinţă, care provine din duhul aghiografului, plin de reală tristeţe.

Este vorba despre o irupere duhovnicească a protopărintelui Adam care, dându-şi seama, înăuntrul unei atmosfere şi suflări biblice, de dimensiunile tragice ale căderii sale, de înstrăinarea omului, de agonia şi de singurătatea sa, cere de la Hristos - al doilea Adam - aşadar, de la Domnul milei, să-l elibereze din „lanţul cel greu al păcatului”, să-l readucă la comuniunea de iubire cu „ Dumnezeirea,, una în Treime”.

Într-o perspectivă pascală şi eshatologică a „sfârşitului” care „se apropie”, sub forma exterioară a „plânsului adamic”, zdruncină cântecul pascal al speranţei, care

readuce pe omul plin de nădejde şi credinţă la izvorul iubirii, al vieţii. Este o mărturisire cutremurătoare, o „dezmeticire” eliberatoare, care conduce, în final, la depăşirea tragediei umane, prin smerenie şi prin oferirea liberă a existenţei - „prinos” liturgic - marelui Iubitor, dăruitorul libertăţii.

Atena, 9 septembrie 1980

Director general al Editurii „Diaconia apostolică” Androusis Anastasios (Giannoulatos), profesor al Universităţii din Atena

Însemnarea autorului

Imnul eclesiastic este limbajul cultului dumnezeiesc. Este limbajul doxologic şi teologic, poate cel mai bun şi cel mai sfânt. Este cântecul dulce al credinţei noastre. Şi Sfinţii poeţi - melozi şi imnografi cum sunt numiţi, în acest sens - în spaţiul eclesial, sunt acele mari suflete care, prin viziunile poetice şi prin exaltările lor duhovniceşti, devin exponenţii noştri. Ei sunt conducătorii fiecărui creştin dar şi al fiecărei comunităţi eclesiastice, spre sfânta întâlnire şi comuniune cu Dumnezeul cel Treimic, cu Maica Domnului, cu îngerii şi cu sfinţii.

Se pune, totuşi, întrebarea: această limbă sfântă a imnografiei eclesiastice este accesibilă credinciosului de astăzi? Cât de inteligibile sunt imnele pentru comunitatea eclesiastică? Cât de conştientă este urmărirea lor de către creştini în cultul public şi în ce măsură înţeleg conţinutul lor, atunci când le cercetează în casele lor sau le folosesc în rugăciunile lor particulare? O ultimă întrebare: imnele pe care le cântăm exprimă, într-adevăr, comunitatea eclesiastică, care se roagă astăzi reunită? Contribuie acestea, în mod eficient, la realizarea comuniunii omului cu Dumnezeu?

Înainte de a răspunde, suntem datori să mărturisim că întrebarea este dificilă şi că ea constituie o problemă pastorală acută a Bisericii de astăzi. Problema, care este exacerbată de profunzimea ei, se intensifică, după ultimele raportări în jurul valorii lingvistice, care se pare că nu va fi una importantă pentru noua generaţie, una care se va modela după elementele lingvistice actuale.

Revenind la întrebarea de mai sus şi neavând vreo anume tendinţă de simplificare a unei probleme atât de grave, credem că imnele noastre nu sunt înţelese astăzi de către marea parte a comunităţii eclesiastice. Desigur, mulţi le urmează cu interes. Destui, poate, vor simţi şi frumuseţea lor spirituală, atunci când imnele sunt cântate în mod corect şi cu smerenie, ca de exemplu, imnele Săptămânii Patimilor, mai cu seamă, ce sensibilizează pe credincioşi. Nu credem însă că urmărirea lor de către cei mai mulţi, este una conştientă, că esenţa lor devine inteligibilă şi că, într-adevăr, contribuie la comuniunea credincioşilor cu Dumnezeu. Cu siguranţă, pentru această neînţelegere nu sunt de vină imnele, care sunt creaţii inspirate ale poeţilor şi care constituie monumente luminoase ale cuvântului poetic religios, sfinţit înăuntrul prelungirii activităţii liturgice a Bisericii. Dificultatea înţelegerii stă în limbajul lor, care nu este accesibil credinciosului de astăzi şi, care astfel, nici înţelesul lor nu poate să-l cuprindă şi nici de frumuseţea lor duhovnicească nu poate să se folosească.

Am adresat această provocare şi ne-am raportat la ea mai sus, nu pentru ca să ne ocupăm aici, desigur, de o chestiune serioasă şi delicată (care, de altfel, tocmai acum a început să problematizeze) ci ca să explicăm motivul pentru care am început crearea acestei scurte lucrări, pe care iubitul nostru cititor o ţine în mâinile sale.

Marele Canon, care a fost alcătuit de Sfântul Andrei Ierusalimiteanul, arhiepiscopul Cretei - una din cele mai mari personalităţi şi figură reprezentativă a poeziei noastre eclesiale - este unul din cele mai minunate şi mai cunoscute imne din spaţiul bisericesc. Se cântă fragmentar, în primele patru zile ale celei dintâi săptămâni din Postul cel mare şi complet în Joia săptămânii a cincea din Post. El constituie o deşteptare, un sunet de trâmbiţă care are drept ţintă să-l conducă pe om spre conştiinţa păcătoşeniei sale şi să-l readucă, prin intermediul tristeţii şi al pocăinţei, alături de Dumnezeu.

În paralel însă, marele Canon este şi un text dificil, dens în înţelesuri, bogat în simbolistică şi plin de menţiuni ale persoanelor şi evenimentelor biblice, la care se referă foarte succint şi le explică după metode alegorice. De fiecare dată când am cântat sau am urmărit troparele Canonului, am observat greutăţile pe care le prezintă înţelegerea lor şi, astfel, am conştientizat nevoia unei lucrări, care să-i ajute pe credincioşi în acest sens. Desigur, cele câteva discuţii pe care le-am avut cu anumiţi clerici, precum şi cu simplii credincioşi în legătură cu această problemă, ne-au confirmat încă şi mai mult necesitatea unei asemenea lucrări.

Astfel, dincolo de teama că o asemenea lucrare depăşeşte posibilităţile noastre, ne-am decis şi am realizat-o.

În afară de acest lucru, considerăm că prezenţa unor asemenea lucrări în mâinile credincioşilor, aşadar al unor lucrări ajutătoare pentru înţelegerea unicei bogăţii a imnelor eclesiastice, chiar dacă nu soluţionează problema la care ne-am raportat mai sus, în orice caz ajută în abordarea sa. Cartea nu are pretenţii ştiinţifice. Ea serveşte, în mod clar, scopurilor practice ale pastoraţiei. Ea este rodul iubirii îndoite: a iubirii faţă de tezaurul liturgic al Bisericii noastre, şi al iubirii faţă de fraţii noştri ortodocşi, de aceeaşi credinţă comună, în ajutorul cărora am venit.

Marele Canon este imnul tristeţii profunde şi al pocăinţei cutremurătoare. Omul, care simte greutatea păcatului, care gustă amărăciunea vieţii îndepărtate de Dumnezeu, care înţelege dimensiunile tragice ale înstrăinării firii umane, prin cădere şi prin îndepărtarea de Dumnezeu, se întristează. Se smereşte. Suspină adânc şi începe brusc să plângă cu tânguire. Un plâns însă care mântuieşte,

fiindcă deschide drumul pocăinţei. Drumul care aşază existenţa umană alături de Dumnezeu, Izvorul vieţii celei adevărate şi al comuniunii inefabile al harului şi al bucuriei.

Despre plâns şi despre cântecul de jale însuşi poetul vorbeşte în primul tropar al Canonului său: „De unde voi începe a plânge faptele vieţii mele celei ticăloase? Ce început voi pune, Hristoase, acestei tânguiri de acum?”. Dar şi în alte tropare ale Canonului vedem clar - în unele mai puţin, în altele mai mult - caracterul său tânguitor. Pentru aceasta şi noi - şi credem că nu am greşit - am intitulat cartea aceasta: Plânsul adamic.

Şi acum, câteva cuvinte în legătură cu structura cărţii. Pentru o informare generală a cititorului cu privire la viaţa Sfântului Andrei şi a operei sale remarcabile, am considerat oportun să redactăm o introducere, fără vreo încărcătură istorico-filologică specială. În cazul de faţă, ca să indicăm caracterul poetic al marelui Canon, comparăm textul transpus în versuri cu o traducere paralelă în limba neo-greacă. Trebuie să explicăm că, prin traducerea (mai exact: redarea) într-o formă actuală a unui text poetic din limba greacă veche nu facem poezie. Acest fapt nu a intrat nici în intenţiile, nici în puterile noastre. De altfel, credem că nu este posibilă o asemenea întreprindere, fără să fie inserat textul original. Scopul traducerii noastre este acela de a veni în ajutorul cititorului, pentru a înţelege textul. Dacă l-am comparat în versuri, am făcut-o ca să existe o corespondenţă faţă de text şi ca să servească şi mai bine - aşa cum dorim să credem - scopului nostru. Acelaşi scop l-am avut şi prin comentariile pe care le-am adăugat fiecărui tropar în parte. Pentru unele tropare poate nu era nevoie, însă am făcut şi pentru acestea un comentariu, pentru uniformizarea lucrării. În ce măsură am atins aceste ţinte ale lucrării, îl lăsăm pe cititor să considere, evaluând mai mult intenţia şi mai puţin rezultatul.

Ar fi o omisiune din partea noastră, dacă din această poziţie nu am mulţumi călduros acelor părinţi şi fraţi, care au avut bunăvoinţa să privească manuscrisul lucrării şi, prin preţioasele lor examinări, să ne ajute în mod considerabil în abordarea multor dificultăţi pe care le-am întâlnit.

Mai cu seamă, mulţumim Centrului Administrativ al „Diaconiei apostolice" a Bisericii din Grecia, care a hotărât să publice prezenta carte la editura ei, precum şi bunilor colaboratori, care s-au ostenit pentru apariţia desăvârşită a lucrării.

Simeon Koutsa
Mitropolit de Nea Smirna

Nota traducătorului

Apariţia, în literatura teologică românească a unui alt comentariu privind cea mai importantă operă a Sfântului Andrei Criteanul, constituie pentru noi o bucurie şi un nou prilej de a consemna valoarea imnografiei creştine.

Ceea ce sunt dator să fac în această notă lapidară, ca şi traducător, este să prezint informaţii despre autorul lucrării şi câteva cuvinte despre aspectele metodologice ale prezentei traduceri.

Autorul acestui comentariu este Înaltpreasfinţitul Simeon Koutsa, actualul Mitropolit de Nea Smirna. Studiile de Teologie le-a urmat în cadrul Facultăţii de Teologie din Atena, iar cele de master la Paris. Este doctor în Teologie al Universităţii din Strasbourg, fiind specializat în domeniul Patrologiei şi al Teologiei bizantine. A publicat un număr considerabil de lucrări şi studii privind teologia Părinţilor Bisericii şi relaţia gândirii lor cu viaţa liturgică. Amintim între acestea: Postul Bisericii. De ce, când şi cum postim? (Atena, 2006), Omilii la Evangheliile duminicilor de peste an (Atena, 2004), Apostolul din toate duminicile (Atena, 2002), etc.

Prin prezenta traducere, cititorul român are posibilitatea de a intra în contact cu marele Canon, care insistă atât de mult pe Teologia pocăinţei şi pe importanţa mărturisirii, înţelese ca un nou eveniment şi un nou început al vieţii umane. Pe drumul Postului mare nu putem merge decât însoţiţi de practicile askisiale, devenind mai buni şi mai iertători, prin urmarea lui Hristos-Domnul.

Ţinând cont de faptul că, în originalul grecesc, textul Canonului a fost inserat într-o formă bivalentă (greacă veche/neo-greacă), noi am optat pentru o simplă redare a textului în limba română, corectând, acolo unde a fost nevoie, diferitele formulări improprii textului original. Am luat drept ediţie de control, textul din Deniile din Postul mare (Ed. Trinitas, Iaşi, 1999, pp. 44-112).

De asemenea, am optat pentru corectări tacite a diferitelor ocurenţe biblice care, pe alocuri, erau eronate. Pentru textele biblice am folosit Biblia sinodală din anul 2008.

Într-o altă ordine de idei, dorim să ne arătăm recunoştinţa faţă de Înaltpreasfinţitul Simeon Koutsa, care a binevoit să ne acorde Înalta sa binecuvântare în vederea apariţiei acestei ediţii româneşti, precum şi Editurii Doxologia, pentru disponibilitatea arătată de a publica această traducere, într-un timp relativ scurt.

Drd. Alexandru Prelipcean

Introducere

A. Viaţa şi activitatea Sfântului Andrei

Sfântul Andrei Ierusalimiteanul a fost o mare personalitate a epocii sale şi unul din corifeii poeziei şi imnografiei liturgice. Este autorul minunatului Canon. Cunoaşterea vieţii acestui mare ierarh şi poet nu este proporţională cu valoarea pe care o deţine marele Canon şi cu importanţa sa desprinsă din conştiinţa liturgică a Bisericii. Să conchidem deci că [Sfântul Andrei] a fost o mare personalitate bisericească cu o excepţională lucrare pastorală şi cu o bogată contribuţie literară!

1. Originea

S-a născut în jurul anului 660 d.Hr. în renumitul Damasc, unul dintre cele mai vechi şi mari oraşe ale Răsăritului. Aici a avut loc admirabila convertire a Apostolului neamurilor. În acest oraş [Apostolul Pavel] s-a botezat, a luat darul Duhului Sfânt şi a rostit primele sale predici. Pentru aceasta, [Apostolul Pavel] este mândria şi slava Damascului. Damascul a dat Bisericii un „vas ales" (FA. 9:15), iar întregului pământ un „tată şi un învăţător al evlaviei". Şi dumnezeiescul Pavel, precum remarca Makarios Makris, biograful Sfântului Andrei, i-a acordat o mare cinste, căci el „a fost bărbat cinstit şi învăţător deplin al Bisericii lui Hristos". Un astfel de fruct a fost şi Sfinţitul Andrei.

Era descendentul unei familii în care se distingea evlavia, iar floarea virtuţilor creştine o împodobea. Tatăl său, pe nume Gheorghe, iar mama sa, Grigoria, erau „oameni cinstitori de Dumnezeu şi îmbunătăţiţi mai degrabă prin virtuţiile lor, decât prin bogăţiile pe care le aveau". Până la vârsta de şapte ani, micul Andrei nu putea să vorbească. Limba îi era legată. Când însă a împlinit şapte ani şi, într-o zi a intrat în biserică cu părinţii lui, ca să participe la Dumnezeiasca Liturghie şi să se împărtăşească cu preacuratul Trup şi Sânge al Domnului, limba lui, în chip minunat, s-a dezlegat şi a început să vorbească, fără multă greutate. Aici, în Damasc, a primit întâile învăţături şi s-a adăpat cu laptele cel curat al evlaviei, care de multe ori a fost ca o dorinţă arzătoare ce i-a aprins inima şi a predat existenţa sa iubirii şi cinstirii lui Dumnezeu.

2. Perioada de la Ierusalim

Această iubire fierbinte pentru Hristos a condus paşii săi la vârsta de aproximativ cinsprezece ani, spre Oraşul Sfânt. Hotărăşte să se închine în prea cinstita biserică a Învierii. Părinţii lui nu numai că nu reacţionează ci, precum consemnează

biografii săi, aceştia sunt cei care îl prezintă [mănăstirii], ca să-l afierosească Domnului. Acesta este semnul profundei spiritualităţi a familiei Sfântului, înăuntrul căreia s-a născut şi a crescut.

Ierusalimul a fost locul unde Andrei s-a instruit pe larg şi s-a cultivat în profunzime, atât în educaţia primară cât şi în învăţăturile teologice. De altfel, l-au ajutat mult în acestea darurile duhovniceşti cu care Dumnezeu l-a înzestrat. Acolo a devenit monah şi a îndeplinit funcţia de notar patriarhal, (aşadar, secretar) apropiat al patriarhului Teodor. Chiar dacă s-a evidenţiat mai ales în Constantinopol, iar Creta a fost locul manifestării marelui său dar, prin petrecerea sa în Oraşul Sfânt, i s-a dat titlul de ierusalimitean, care-l însoţeşte toată viaţa şi care continuă să-l urmeze şi după adormirea sa.

3. În Constantinopol

În jurul anului 685 d.Hr., Biserica din Ierusalim avea nevoie să exprime în scris Mărturisirea ei de credinţă faţă de ceea ce s-a hotărât asupra celor două voinţe şi celor două firi ale lui Hristos, la Sinodul al 6-lea Ecumenic (680-681), după care, să o trimită în capitala Imperiului. Pentru expedierea Mărturisirii, patriarhul a folosit pe Andrei, notarul său, dimpreună cu alţi doi părinţi, „din clerul cuvântător": *„pe acest bărbat al nostru, rob sfânt al lui Dumnezeu, care la vârstă fragedă fiind, mare prin bună-cuviinţă s-a arătat, ca unul ce era iscusit în dogmele dreptei credinţe şi ca unul ce era mai învăţat la unele ca acestea decât orice altul, au judecat cu dreptate să-l trimită împreună cu doi evlavioşi părinţi, la împărat, cu Mărturisirea de credinţă".*

Din această misiune, Sfântul Andrei avea să nu se mai întoarcă vreodată în Ierusalim. Din motive pe care nu putem să le ştim, a rămas în Constantinopol, slujind Biserica de acolo. La început, poate că a vieţuit în vestita mănăstire a Născătoarei de Dumnezeu din Vlaherne, iar mai târziu, când a devenit episcop, a întemeiat în Creta o măreaţă biserică închinată în cinstea ei. A fost hirotonit diacon al Marii Biserici şi i-au fost încredinţate cele două aşezăminte filantropice, „cel al orfanilor" şi „cel al bătrânilor", în administraţia cărora Sfântul Andrei şi-a arătat întreaga sa dragoste şi multele sale aptitudini. Desigur, în perioada temporară de douăzeci de ani petrecuţi în Constantinopol, Sfântul Andrei se distinge ca predicator şi dascăl al Bisericii.

4.Episcop

Caracterul, educaţia sa bogată, darul cuvântului şi toate celelalte harisme, pe care le dovedea Sfântul Andrei, au devenit foarte repede cunoscute. Reputaţia numelui său s-a extins pretutindeni. Pentru acest motiv, în jurul anului 711 sau 712, a fost ales episcop al Cretei. Poporul l-a primit cu cinste şi dragoste fierbinte.

Lucrarea pastorală a Sfântului Andrei a fost rodnică şi bogată. A îmbinat în mod perfect interesele teoretice şi dragostea sa pentru arta poetică cu înfăptuirea problemelor pastorale.

Ca episcop, precum ne spune biograful său: „şi-a arătat marea pricepere a sufletului său, precum şi a virtuţilor celor neasemănate în ştiinţa păstoririi celor încredinţaţi".

Interesul său s-a îndreptat mai înainte de toate spre cler. Cunoştea înălţimea preoţiei. A conştientizat grandoarea şi profunzimea sfintei misiuni, precum şi responsabilităţile care se impun celor ce primesc harul lui Dumnezeu. Pe toate acestea a încercat să le transmită nu numai prin cuvântul şi prin predica adresată clerului său, ci şi prin exemplul vieţii sale sfinte şi al modelului său personal.

Grija episcopului a cuprins încă şi pe monahi, „reglementând cele despre feciorie şi legiferând cele despre vieţuirea monahilor". Din această tagmă a monahilor va alege şi pe preoţii care vor fi aşezaţi în biserica Sfintei Născătoare de Dumnezeu (Vlaherne), pe care el însuşi a reconstruit-o.

Marea datorie al fiecărui episcop este ocrotirea şi sprijinirea poporului, conducerea lui în lumina cuvântului celui adevărat a lui Dumnezeu, sfinţirea lui prin harul cel de viaţă dătător al dumnezeieştilor Taine, păstrarea sa intactă de stricăciunea ereziilor şi de ofensivele cele viclene. Spre împlinirea acestei sfinte datorii, episcopul Andrei a răspuns cu întreaga putere a sufletului său. Aşa cum menţionează şi biograful său: *„pe cei tineri îi învăţa ca pe nişte copii, iar pe cei bătrâni îi înţelepţea. Pe cei păcătoşi îi întorcea la pocăinţă şi dădea nădejde despre mila lui Dumnezeu celor ce se pocăiau. Îndemna la nevoinţele faptelor bune pe cei ce se nevoiau. Pe cei ce erau luptaţi, îi ajuta; pe cei ce se primejduiau să cadă în păcate, îi sprijinea; pe cei căzuţi îi ridica; celor neputincioşi le dădea putere; celor întristaţi, mângâiere; celor leşinaţi, răsuflare; văduvelor le era sprijinitor; săr-manilor, tată; săracilor, vistierie; flămânzilor, hrană; celor goi, îmbrăcăminte".*

Când în sudul Cretei s-a ivit marea invazie a arabilor şi populaţia creştină s-a refugiat în cetatea Drimeus, între ei a fost şi episcopul Andrei, care a gustat din

suferinţele poporului, încurajându-i şi rugându-se fierbinte pentru mântuirea lor. Din nou, atunci când s-a abătut o secetă mare şi o uscăciune peste insulă, rugăciunile fierbinţi ale Sfântului au deschis cerurile: „ploaie pământului să dai, iar pedeapsa foametei opreşte-o".

Afecţiunea episcopului a fost îndreptată şi spre cei întristaţi. De dragul fraţilor mai mici în Hristos, a construit o impunătoare casă de oaspeţi: „A construit azile şi case de oaspeţi, ca să-i vindece pe cei bătrâni şi să dea vindecare tuturor ce sunt în boală, după cum şi străinilor, ca să găsească un acoperiş deasupra capului lor, să trăiască şi să supravieţuiască. Nu i-a fost suficient însă numai să le procure cele necesare ci, imitând pe Înţeleptul a toate, pe Domnul şi Învăţătorul Dumnezeu, s-a îngrijit de rănile lor, le-a spălat mâinile şi faţa lor, curăţindu-le şi rănile. În acest fel şi-a arătat iubirea sa faţă de Dumnezeu şi iubirea faţă de aproape".

Faţă de Preasfânta Născătoare de Dumnezeu nutrea o mare iubire şi o adâncă evlavie. Aceasta o constatăm din imnele pe care i le-a închinat, din cuvintele pe care le-a rostit şi din omiliile pe care le-a scris despre persoana şi sărbătorile închinate ei. Exprimarea acestei dragoste s-a observat şi în construirea măreţei biserici închinate Preasfintei Fecioare, pe care a numit-o „a Vlahernelor": *„A construit o nouă biserică Preasfintei şi Preacinstitei Născătoare de Dumnezeu, Fecioara Maria, care lăcăş sfinţit şi însufleţit al Cuvântului lui Dumnezeu pe sine s-a făcut. Pe aceasta a numit-o Vlaherne, după biserica cu acelaşi nume. Şi a stabilit în biserica aceasta preoţi vrednici şi cu teamă de Dumnezeu din ceata monahilor, ca să cânte şi să-L slăvească pe Dumnezeu, ca dar de schimb pentru bunătatea şi pentru toate cele ce vin de sus, de la Dumnezeu".*

Nu a omis încă să se îngrijească nici de Bisericile vechi şi de cele „stricate". Le-a reparat şi „le-a împodobit cum se cuvine" cu tot ce era nevoie pentru sfânta lor slujire „prin mâna sa cea binevoitoare şi bogată".

5. Sfârşitul vieţii sale

„Nevoia chemării" l-a determinat pe cinstitul episcop al Cretei să meargă la Constantinopol. Care a fost această nevoie ce l-a purtat în Constantinopol nu ştim. Ambii biografi ai săi - desigur, succesori vieţii lui - tac. Mulţi dintre noii cercetători corelează călătoria aceasta cu iconomahia, care izbucnise deja, şi cu poziţia iconofilă pe care o adoptase Sfântul Andrei. În Constantinopol, mulţi l-au primit cu dragoste şi cinste, îl vizitau des ca să obţină de la el vreun anume folos duhovnicesc: „mulţi de la acesta har au dobândit peste măsură, iar de roua

învăţăturii lui inima lor se umplea". Aici în Constantinopol şi-a prevăzut sfârşitul vieţii sale trupeşti: „din viaţă mă voi retrage după călătoria aceasta". Într-adevăr!

Întorcându-se din Constantinopol în Creta, a murit în Eresso, din insula Lesbos, în data de 4 iulie 740 d.Hr. A fost înmormântat acolo, în Biserica Sfintei muceniţe Anastasia.

Canonizarea sa ca Sfânt a avut loc destul de repede, dacă ţinem cont de realitatea că rânduiala Canonului său a fost compilată de către Teofan Scribul (f 845).

Biserica îi cinsteşte pomenirea în data de 4 iulie - ziua fericitei sale adormiri.

6. Opera sa scrisă

Sfântul Andrei s-a distins ca predicator şi imnograf. Lucrarea sa poetică este majoritar encomiastică. A elogiat-o cu multă pasiune pe Preasfânta Născătoarea de Dumnezeu: s-au păstrat minunatele sale omilii la Buna Vestire, la Naşterea Maicii Domnului, la Întâmpinarea Domnului, la Intrarea în Biserică a Născătoarei, la Adormirea ei, precum şi la Imnul Acatist.

Omiliile sale le întâlnim şi la alte sărbători împărăteşti, precum la Naşterea Domnului, la Tăierea împrejur şi la Schimbarea la Faţă. Un alt grup de omilii sunt cele encomiastice la diferiţi sfinţi, precum la apostoli şi ucenici (Ioan, Luca, Iacob - ruda Domnului, Tit), la persoane înrudite cu Domnul (Ioachim şi Ana, Ioan Botezătorul), la martiri (la cei zece martiri din Creta, la Sfântul Gheorghe, la Sfinţii doctori fără de arginţi Cosma şi Damian), la Sfântul Nicolae, la Sfântul Patapie şi la cinstita Cruce.

Sfântul Andrei a fost mai cu seamă imnograf. Poate de aceea şi cuvintele sale sunt intens influenţate de către ritmul înflăcărat al poeziei. Cuvântul său este viu, rapid şi curgător. Cunoştea bine tainele retoricii şi avea o adâncă cunoştinţă a limbii atice, care se folosea în Biserică. Omiliile sale demonstrează însă şi profunda cunoaştere a Sfintei Scripturi şi, desigur, a Vechiului Testament, pe care de multe ori îl interpretează alegoric, ca apoi să tragă concluzii folositoare pentru viaţa morală a auditoriului său: „Pentru întâia oară atunci, remarcă mai tânărul scriitor, şi cu siguranţă, în manieră unică până astăzi, s-au auzit în Creta predicile ce aveau două caracteristici ale cuvintelor lui Andrei: măiastra prelucrare retorică şi înaltele sensuri teologice. Ehrhard îl caracterizează ca «cel mai bun retor bisericesc al perioadei bizantine». Problema este dacă stilul său, în ceea ce priveşte bogăţia nuanţelor, pasiunea şi arta a fost ajuns de altcineva".

Sfântul Andrei este considerat părintele imnelor numite canoane. A compus textul şi melodia unui număr impresionant de irmoase şi condace, idiome şi stihiri. Alcătuirea canoanelor de către Sfântul Andrei şi ceilalţi doi mari melozi - Cosma de Maiuma şi Ioan Damaschin - [proveniţi] tot din Ierusalim, a îndepărtat precedenta specie a poeziei: - condacul. Canonul s-a afirmat ca o lucrare poetică suverană în viaţa liturgică a Bisericii şi a continuat să domine până astăzi.

În imnografia eclesială, au fost numite canoane acele imne lungi, alcătuite din ode (cântări), ce variază ca număr şi nu depăşesc niciodată nouă cântări. Fiecare cântare include o strofă de introducere, numită irmos, iar apoi trei până la patru strofe, numite tropare, ce sunt cântate în legătură cu glasul irmosului. De multe ori canoanele au şi un acrostih. Acesta este o mică frază care ne oferă numele poetului ce a compus canonul sau face referire la premisa sărbătorii pe care canonul o laudă, dând o formă întregului canon, de la primul rând al irmoaselor până la tropare. De multe ori acrostihul este alfabetic.

Aşa cum am menţionat, fiecare canon este alcătuit dintr-un număr diferit de cântări. Niciodată nu trece de nouă, aşa cum sunt şi cântările din Sfânta Scriptură), pe care Biserica le-a folosit în cultul ei, împreună cu cântarea psalmilor.

Interpretând irmoasele Canonului Mare vom vorbi pe larg despre aceste nouă cântări biblice.

Canoanele Sfântului Andrei au ca subiect pe [Mântuitorul] Hristos, pe Născătoarea de Dumnezeu, pe [Ioan] Înaintemergătorul, pe sfinţi dar şi sărbători ale Triodului şi ale Penticostarului şi multe altele. Textul lor se distinge prin limpezime, prin învăţătura şi măreţia caracterului ei. Sfântul Andrei, exprimându-şi mulţimea sentimentelor sale şi profunzimea cea adâncă în diferite aspecte ale vieţii în Hristos, devine călăuză a fiecărui credincios, care cântă sau ascultă imnele sale, în retragerea spre pocăinţă şi zdrobire sau spre trăirea cu intensitate a tainei mântuirii.

B. Canonul cel mare

1. Structura

Cea mai importantă şi mai cunoscută operă din toate lucrările Sfântului Andrei este, fără îndoială, Canonul cel mare. Se distinge de celelalte multe canoane prin originalitatea şi întinderea sa. Această întindere este cea care i-a oferit titulatura de cel mare.

Canonul cel mare este unul dintre cele mai nobile producţii ale profunzimii religioase. Valoarea sa, din punct de vedere teologică, este mare, deţinând această superioritate în întreaga poezie eclesiastică şi în cultul Bisericii.

Canonul este alcătuit din nouă cântări, dintre care cea de-a doua şi a treia au câte două irmoase, iar cântarea a şasea se divide în două secţiuni. Prima secţiune are propriul ei irmos. Poate că în vechime a influenţat şi alcătuirea finală a Triodului. Înaintea fiecărui tropar se găseşte câte un stih din Fericiri. În acord cu numărul şi dispunerea troparelor trebuie să spunem că există o varietate de forme în manuscrise şi, astfel, nu putem şti cu exactitate care este numărul troparelor autentice şi care au fost adăugate mai apoi. Evident că troparele care se referă la Sfânta Maria Egipteanca şi la însuşi Sfântul Andrei nu poartă amprenta Sfântului Andrei, ci sunt creaţii ulterioare. (La concluzia aceasta au ajuns toţi cercetătorii, de aceia nici noi nu o scăpăm din vedere în prezenta lucrare).

În acord cu Triodul, carte ce se găseşte în uzul liturgic al Bisericii, şi pe care noi am folosit-o, numărul troparelor este următorul: prima cântare - 25, a doua - 41, a treia - 28, a patra - 29, a cincea - 23, a şasea - 33, a şaptea - 22, a opta - 22 şi a noua - 27. În total, Canonul cel mare este compus din 11 irmoase şi 250 de tropare. După o primă versiune, Sfântul Andrei a scris atâtea tropare, câte sunt şi stihurile celor nouă cântări biblice.

2. Motivele redactării

Împrejurările care au condus pe Sfântul Andrei să compună Canonul, nu ne sunt cunoscute. Nu avem mărturii concrete, care să ne precizeze amănunte despre timpul, locul şi cadrele compoziţiei sale. În acest sens, un oarecare ajutor ni-l oferă câteva elemente personale şi indicii ale Canonului însuşi. Uneori, poetul se referă la vârsta sa: „Pe mine, cel lepădat înaintea uşilor Tale, Mântuitorule, măcar la bătrâneţe..." (cântarea 1, tropar 13); „Din tinereţe, Mântuitorule, poruncile Tale le-

am lepădat, şi mi-am trecut toată viaţa cu pofte..." (cântarea 1, tropar 20); „Timpul vieţii mele este scurt..." (cântarea a 4-a, troparul 23. Vezi şi troparul al 2-lea, precum şi cântarea a 8-a, troparul 6, etc.).

Din indiciile de mai sus trebuie să concluzionăm că poetul a compus Canonul la o vârstă înaintată.

Ultimul tropar al marelui Canon ne oferă posibilitatea de a stabili cu exactitate locul scrierii: „Cetatea ta păzeşte-o, Preacurată Născătoare de Dumnezeu; că în tine aceasta cu credinţă împărăţind, în tine se şi întăreşte, şi prin tine biruind, înfrânge toată încercarea, dezarmează pe vrăjmaşi şi îndreptează pe supuşii ei".

Se vede, aşadar, că Sfântul Andrei a scris Canonul în Constantinopol, fie înainte de alegerea sa ca arhiepiscop al Cretei, fie într-o oarecare călătorie făcută imediat după biruinţele grecilor asupra barbarilor („în tine se şi biruieşte", „prin tine se biruieşte", „înfrânge toată încercarea", „dezarmează pe vrăjmaşi"). Poate fi anul 717, după [respingerea] arabilor.

3.Tema

Sinaxarul din Joia celei de-a cincea săptămâni a Postului Mare (aşadar, a zilei în care se cântă marele Canon) se referă la tema, la cuprinsul şi la scopurile poemului: *„[Culegând şi strângând la un loc] toată istoria Vechiului şi a Noului Testament, a alcătuit cântarea aceasta de la Adam până la înălţarea lui Hristos şi predica Apostolilor. Prin canonul acesta îndeamnă tot sufletul să râvnească şi să urmeze, după putere, toate faptele bune ale istoriei Vechiului şi Noului Testament, să fugă de toate faptele rele şi să alerge totdeauna la Dumnezeu, prin pocăinţă, prin lacrimi şi mărturisire şi prin alte fapte bine plăcute lui Dumnezeu"* .

Aşadar, tema Canonului mare este prezenţa stării tragice a păcatului în omul căzut, precum şi îndemnul său fierbinte spre pocăinţă şi întoarcere la Dumnezeul cel viu şi adevărat.

Tratarea temei este originală, energică, dramatică, şi încadrează un număr bogat de modele scripturistice. Folosirea modelelor biblice are drept scop îndemnarea sufletului să imite faptele bune ale celor evlavioşi şi să se îndepărteze de faptele cele rele ale celor nedrepţi. Cele mai multe exemple biblice sunt preluate din Vechiul Testament. Aceasta mai cu seamă, în primele opt cântări unde, se referă, desigur, în mod sporadic la persoane şi evenimente neo-testamentare. Însuşi poetul ne subliniază aceasta în troparul al 2-lea din cea de-a noua cântare: „Ţi-am adus

aminte, suflete, de la Moise facerea lumii, şi toată Scriptura cea aşezată de acela; care îţi povesteşte ţie de cei drepţi şi de cei nedrepţi; din care celor de al doilea, [adică celor nedrepţi] ai urmat, o, suflete, păcătuind lui Dumnezeu, iar nu celor dintâi".

Personajele biblice, care sunt prezentate de autor, sunt judecate în raport cu purtarea lor faţă de Dumnezeu şi de Legea Lui, şi prin comportarea lor în comunitatea iudaică. Astfel, se evidenţiază mai cu seamă valoarea pedagogică, atât al modelelor pline de nădejde, pe care credinciosul ar trebui să le imite, cât şi a celor respingătoare, de care este dator să se îndepărteze.

Sfântul Andrei extrage tema canonului său din diferite cărţi ale Vechiului Testament. Cele mai multe sunt extrase din cărţile lui Moise (Pentateuh), însă nu lipsesc nici alte cărţi, precum cea a lui Isus Navi, a Cronicilor, a Regilor, a Psalmilor, a lui Iov, a lui Iona, a lui Ieremia şi a lui Daniel.

Cântarea a noua este singura care este inspirată din Noul Testament; pentru aceasta şi Sfântul Andrei împrumută modelele troparelor acestei cântări exclusiv din cele neo-testamentare. De altfel, el însuşi anunţă în troparul al patrulea, că va începe folosirea modelelor neo-testamentare: „Pildele Scripturii celei noi îţi aduc ţie, ca să te ducă pe tine, suflete, spre umilinţă; râvneşte dar drepţilor, iar de păcătoşi te leapădă, şi înduplecă pe Hristos cu rugăciunile tale, cu postul, cu curăţia şi cu smerenia".

Modelele acestea se referă mai ales la Iisus Hristos şi la minunile Sale şi sunt preluate exclusiv din Evanghelii.

4. Întrebuinţarea

Se pare că de la început marele Canon a fost destinat cultului. Acest fapt se deduce din modelul său poetic, din corelarea sa cu acele cântări biblice care erau în folosinţa liturgică a Bisericii primare şi din întreaga sa structură ce conţine implorări, invocări liturgice şi alte elemente de ordin ritualic. Unde şi când anume a fost folosit în practica liturgică nu ne este cunoscut. Poate în bisericile din Creta, unde încă Sfântul Andrei trăia şi era episcop.

Astăzi, în practica liturgică care s-a impus, marele Canon se cântă, aşa cum este cunoscut, la Utrenia din Joia săptămânii a cincea din Postul mare. Din acest motiv şi ziua respectivă este cunoscută sub numele de „Joia marelui Canon". La mănăstiri se continuă vechea tradiţie de a fi cântat la Utrenie, în timp ce la bisericile de

enorie din oraşe, el se cântă Miercuri seara împreună cu rânduiala Pavecerniţei mici. Împreună cu rânduiala Canonului mare se citeşte viaţa Sfintei Maria Egipteanca şi se cântă şi canonul închinat acestei Sfinte, purtând acrostihul: „Cuvioasă Maică Marie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi".

Pomenirea Sfintei Maria se face pe data de 1 aprilie şi în cea de-a cincea duminică a Postului mare. Corelarea vieţii ei cu marele Canon şi adaosul de mai târziu al unui canon special, care a fost redactat sub influenţa primului, s-a făcut fiindcă această mare Sfântă este un exemplu puternic şi veritabil al pocăinţei, exemplu ce se combină în mod perfect cu duhul şi scopurile Canonului mare.

Indicaţia tipiconală a Triodului ne spune următoarele: „Miercuri seară, la ora rânduită, se adună credincioşii în Biserică. Preotul dă binecuvântarea, urmează cei şase psalmi, Aliluia şi troparele Treimice... şi începe a se citi viaţa Sfintei Maria Egipteanca în două stări. După Psalmul 50 începem a cânta Canonul cel mare, rar, cu glas umilit şi cu inimă înfrântă; făcând la fiecare tropar câte trei închinăciuni şi spunând: Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă".

Importanţa marelui Canon în viaţa liturgică a Bisericii este certificată şi de alte două elemente pe care le deţinem: primul, că Joi dimineaţă a fost rânduit să fie săvârşită Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, dovadă a preţuirii conştiinţei liturgice a Bisericii faţă de ziua în care cântăm marele Canon; iar al doilea, că în alte patru părţi, aşadar fragmentar, Canonul se cântă împreună cu slujba Pavecerniţei mari, în primele patru zile din săptămâna întâi a Postului mare.

Canonul cel mare se cântă pe glasul al doilea. Este un glas dulce, plin de smerenie şi care exprimă, mai cu seamă, doliul şi zdrobirea sufletului. Pentru acest motiv este mult întrebuinţat în imnografia Săptămânii Patimilor. Desigur, ritmul său irmologic, alert, în care se cântă troparele marelui Canon, în afară de smerenia şi de durerea pe care o transmit, exprimă şi îngrijorarea cea sfântă a existenţei, pentru izbăvirea ei în Hristos.

5.Elemente poetice

Marele Canon este o lucrare de inspiraţie poetică cu un bogat lirism şi cu elemente sensibile abundente. Descrierile vii, imaginile pline de culoare, mulţimea exemplelor, simbolurile puternice, precum şi limbajul simplu dar, în acelaşi timp, plin de viaţă în relaţie cu psalmodierea smerită, adaugă poeziei o frumuseţe şi un aspect aparte, atrăgând interesul auditoriului şi/sau al cititorului.

În mod concret, trimitem la următoarele elemente poetice: Sfântul Andrei păstrează cu atenţie isosilaba şi omotonia între irmoase şi tropare. Rareori se face excepţie, din cauza faptului că autorul nu a reuşit să găsească cuvântul potrivit sau din cauza erorilor copiştilor. Adeseori întâlnim rima, mai des aliteraţia şi nu rareori refrenul. Folosirea întrebărilor şi introducerea dialogurilor, la care recurge poetul adeseori, adaugă Canonului un dramatism intens.

Stilul Canonului este mai cu seamă unul plin de viaţă şi înfrumuseţat. Folosirea treptată şi inegală a formelor creează o anumită vivacitate, iar puternicele antiteze prezente în cuvinte dă noi sensuri. Imaginile poetice, comparaţiile, impresionantele adjective, precum şi minunatele cuvinte pe care le foloseşte, asigură frumuseţea şi nota distinctă a Canonului.

Personajele biblice sunt zugrăvite cu putere şi dinamism, iar evenimentele istorice sunt descrise printr-o minunată reprezentare şi o densitate remarcabilă. Desigur, nu lipsesc nici repetiţiile, care în multe cazuri sunt monotone şi plictisitoare, precum şi o anumită stereotipie în structura troparelor, prin care prima parte cuprinde modelul biblic, iar cea de-a doua învăţămintele morale pentru imitare sau pentru evitare. Însă dincolo de aceste imperfecţiuni, marele Canon este mai cu seamă un smerit poem liturgic, un fruct al profundei experienţe duhovniceşti şi o creaţie rară a artei imnografice.

Încheind această mică introducere, credem că se impune să facem aici şi următoarea precizare: Sfântul Andrei vorbeşte la persoana întâi. El descrie în culori întunecate starea sufletului său. Îşi impută sieşi greutatea păcatelor şi delictele odioase. Oare exprimă starea sa personală şi modul în care a vieţuit sau, din motive didactice, descrie starea generală a omului păcătos? În mod sigur, va trebui să acceptăm a doua variantă. Sfântul Andrei s-a dăruit lui Dumnezeu din anii tinereţii. Întreaga sa viaţă şi-a dedicat-o slujirii Bisericii. Prin urmare, este imposibil ca el să fi trăit vreo perioadă a vieţii sale în înstrăinare faţă de voia lui Dumnezeu, supus fiind păcatului. De altfel, prin libertatea pe care o are ca poet şi prin smerenia care-l caracterizează, Sfântul Andrei ne descrie omul supus în întregime păcatului, amploarea căderii sale morale dar şi încercarea sa de a se îngriji cu privire la întoarcerea pe cărarea cea îngustă a pocăinţei, alături de Dumnezeu. Şi face acest lucru întrebuinţând cuvântul său la persoana întâi şi vorbind ca şi cum ar fi vorba despre el însuşi.

6. Bibliografie şi prescurtări

Pentru cititorul care ar dori o informare extinsă cu privire la viaţa şi opera Sfântului Andrei, consemnăm aici studiile cele mai importante, care există în limba greacă şi pe care le-am avut în vedere şi noi:

1. Cele mai multe omilii editate şi un număr însemnat de imne se găsesc în colecţia lui J.P. Migne, Patrologia Graeca, 97:805-1444.
2. „Βίος τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, ἀρχιεπισκόπου Κρήτης, συγγραφείς παρά Νικήτα τοῦ πανευφήμου πατρικίου καί κυέστορος”. A fost editată de către Ath. Papadopoulou-Kerameus, în: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, vol. 5, Sankt- Petersburg, 1898, pp. 169-179.
3. Macarie al Macrei, „Βίος τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ἀρχιεπισκόπου Κρήτης, τοῦ Ἱεροσολυμίτου”. A fost publicată de Vasilios Laourdas, în: Κρητικὰ Χρονικὰ, VII (1953), pp. 63-74. (O parafrazare a sa, în opera Sfântului Nicodim Aghioritul, Νέον Ἐκλόγιον, Constantinopol, 1863, pp. 151-155).
4. Eustratiados, Sofronios, „Ἀνδρέας ὁ Κρήτης ὁ Ἱεροσο-λυμίτης”, în: Νέα Σιὼν, XXIX (1934), pp. 673-688 şi XXX (1935), pp. 3-10, 147-153, 209-217, 269-283, 321-342 şi 462.
5. Themelis, Hrisostomos, (mitropolitul Messinei) „Ὁ Μέγας Κανὼν (εἰσαγωγικά τινά)”, în: Διδαχή, I (1947), pp. 44-66.
6. Idem, „Σχόλια εἰς τὸν Μέγαν Κανόνα Ἀνδρέου Κρήτης”, în: Αγιορειτική Βιβλιοθήκη, XVI (1951), p. 46 şi XXI (1956), p. 352 (o lucrare foarte importantă, laborioasă, care ne-a ajutat esenţial).
7. Laourdas, Vasilios, „Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ὁ ἐν τῇ Κρίσει καί ἡ Κρήτη ἐπί εἰκονομαχίας”, în: Κρητικά Χρονικά, V (1951), pp. 41-49.
8. Nellas, Panaghiotis, „Τά ἀνθρωπολογικά καὶ κοσμολογικά πλαίσια τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Μεγάλου Κανόνα”, în: Κοινωνία, XXI (1978), pp. 21-29 şi 117-136, precum şi în lucrarea sa: Ζῶον θεούμενον. Προοπτικές γιά μιά ὀρθόδοξη κατανόηση τοῦ ἀνθρώπου, Ἐποπτεία, Atena, 1979, pp. 183-224.
9. Xidis, Theodoros, „Ἀνδρέα ὁ Κρήτης ὁ πρῶτος Κανο-νογράφος”, în: Νέα Εστία, XLV (1949), pp. 292-298 şi în lucrarea sa: Βυζαντινή Ὑμνογραφία, Atena, 1978, pp. 52-67.
10. Papadoupoulos-Kerameus, A., „Ὁ Μέγας Κανών Ἀνδρέουτοῦ Κρήτης”, în: Εκκλησιαστικός Φάρος, III (1910), pp. 501-513.
11. Tomadakis, Nicolaos, „Ἀνδρέας ὁ Κρήτης”, în: Θ.Η.Ε., vol. 2, Atena, 1963, coll. 674-693.
12. Hristos, Panaghiotis, „Ὁ Μέγας Κανών Ἀνδρέου τοῦ Κρήτης”, în: Γρηγόριος ὁ Παλαμάς, XXXIII (1950), pp. 217-222 şi 227-285; XXXIV (1951), pp. 25-33 şi XXXV (1952), pp. 11-21 şi 86-96 (un studiu foarte important).

Canonul cel mare – Text, traducere, comentarii

Cântarea 1 - Ajutor şi acoperitor

Irmos: ***Ajutor şi acoperitor S-a făcut mie spre mântuire. Acesta este Dumnezeul meu şi Îl voi slăvi pe El; Dumnezeul părintelui meu şi Îl voi înălţa pe El, căci cu slavă S-a prea slăvit.***

Fiecare canon are ca primă cântare un irmos ce se referă întotdeauna la prima cântare biblică a Bisericii noastre. Este imnul pe care l-a cântat poporul israelit plin de recunoştinţă faţă de Dumnezeu, atunci când în mod miraculos a trecut prin Marea Roşie şi s-a salvat de armata lui Faraon, care l-a persecutat. Cântarea aceasta este cuprinsă în capitolul al 15-lea din cartea Ieşirea.

Aici, Sfântul Andrei foloseşte al doilea vers în formă intactă şi, în finalul irmosului, aşază începutul imnului: „Să cântăm Domnului, căci cu slavă S-a prea slăvit!" (versul 1).

1. De unde voi începe a plânge faptele vieţii mele celei ticăloase? Ce începere voi pune, Hristoase, acestei tânguiri de acum? Ci ca un milostiv, dă-mi iertare greşelilor.

Evident. în acest prim tropar, aşa cum şi în cel de-al doilea şi în multe altele, tânguirea şi plângerea, caracteristici ale marelui Canon. Imnograful vorbeşte la persoana întâi iar în alte locuri monologhează, întorcându-se spre sufletul său. Troparul acesta ne aminteşte de exprimările profetului Ieremia şi de cele cuprinse în cartea Plângerilor (Ier. 9:1, Pl. 1:2, 2:11).

2. Vino, ticăloase suflete, împreună cu trupul tău, de te mărturiseşte la Ziditorul tuturor. Şi îndepărtează-te de acum de nebunia cea mai dinainte şi adu lui Dumnezeu lacrimi de pocăinţă.

De la acest tropar şi desigur, de la expresia „Ziditorul tuturor" autorul începe menţiunea sa cu privire la primele evenimente ale istoriei umane, pe care ni le relatează Sfânta Scriptură. Necugetarea („nebunia cea mai dinainte"), pe care poetul o prezintă sufletului său, este decăderea omului din cauza păcatelor sale în poziţia animalelor lipsite de judecată.

3.Râvnind neascultării lui Adam celui întâi zidit, m-am cunoscut pe mine dezbrăcat de Dumnezeu şi de împărăţia cea pururea fiitoare şi de desfătare, pentru păcatele mele.

Poetul se compară pe sine însuşi cu Adam. Expresia „dezbrăcat de Dumnezeu" are înţelesul că omul păcătos pierde harul lui Dumnezeu, se goleşte aşadar de El. De multe ori, Sfântului Apostol Pavel compară harul lui Dumnezeu, pe Însuşi Hristos şi darurile Sale dumnezeieşti, cu îmbrăcămintea. Caracteristic este versetul Gal. 3:27: „Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi îmbrăcat" (vezi, de asemenea, şi: Lc. 24:49, Rom. 13:14, 1 Cor. 15:53-54, Ef. 4:24, 6:14). Expresia despre care am vorbit, reaminteşte pasajul din Fc. 3:7, care se referă la gradul de conştientizare a goliciunii primilor oameni de după căderea lor: „Şi au cunoscut că erau goi".

4. Vai, suflete sărman! Pentru ce te-ai asemănat Evei celei dintâi? Că ai căzut rău şi te-ai rănit amar; că te-ai atins de pom şi ai gustat cu îndrăzneală mâncarea cea nechibzuită.

Chinuirea sufletului va fi un subiect repetat în multe tropare ale Canonului. Poetul compară sufletul său cu cel al Evei. Eva, precum menţionează cartea Facerea (3:6), „socotind că rodul pomului este bun de mâncat şi plăcut ochilor la vedere şi vrednic de dorit, pentru că dă ştiinţă, a luat din el şi a mâncat şi a dat bărbatului său şi a mâncat şi el".

Astfel se petrece şi cu sufletul păcătosului: el priveşte cu înverşunare şi cu o curiozitate păcătoasă, suferă din cauza săgeţilor aduse de dorinţe şi în cele din urmă, ajunge să culeagă şi să guste mâncarea cea iraţională, care nu este nimic altceva decât păcatul. Exprimarea „te-ai asemănat" (τί ὡμοιώθης) poate că a fost împrumutată de poet din Plângerile lui Ieremia 2:13: „Cu cine te voi asemăna, cu cine aş putea să te pun alături, o, fiică a Ierusalimului?".

5. În locul Evei celei trupeşti, mi s-a făcut mie Evă a minţii gândul cel cu poftă trupească, arătându-mi cele plăcute, şi gustând pururea din băutura cea amară.

Poetul continuă comparaţia pe care a început-o în troparul precedent. „Eva cea simţitoare" este prima, este cea din cartea Facerea. „Evă a minţii" este gândul cel înverşunat, care se adăposteşte „în trup", aşadar, înlăuntrul omului căzut, şi care-l îndeamnă continuu spre păcat, înşelându-l prin dulceaţa sa superficială. Foarte expresiv, Apostolul Pavel ne descrie această situaţie (Rom. 7:17-23).

6. Adam din Eden, după dreptate a fost lepădat, nepăzind singura Ta poruncă, Mântuitorule. Dar eu ce voi pătimi, eu cel care am călcat totdeauna cuvintele Tale cele dătătoare de viaţă?

Fiindcă Adam a încălcat porunca lui Dumnezeu a fost izgonit din Eden, locul desfătării: „Şi izgonind pe Adam, l-a aşezat în preajma grădinii celei din Eden" (Fc. 3:24). Greşeala protopărinţilor se referă la încălcarea unei singure porunci a lui Dumnezeu. Astfel, poetul se întreabă ce va păţi el însuşi, cel care încontinuu a călcat poruncile lui Dumnezeu. „Cuvinte dătătoare de viaţă" (ζωηρά λόγια) sunt dumnezeieştile porunci, a căror respectare asigură omului posibilitatea vieţii celei adevărate. Profetul David spune despre poruncile lui Dumnezeu: „Cunoscute mi-ai făcut căile vieţii" (Ps. 15:11). Domnul Iisus Hristos a declarat: „Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh şi sunt viaţă" (In. 6:63), iar Apostolul Pavel remarcă: „Căci cuvântul lui Dumnezeu este viu..." (Evr. 4:12).

7. Întrecând eu de bunăvoie uciderea lui Cain, m-am făcut cu ştiinţă ucigaş al sufletului, umplându-mi trupul de viermi şi războindu-mă împotriva lui, cu faptele mele cele rele.

Cain, care a fost întâiul născut al primilor creaţi, Adam şi Eva, a ucis pe fratele său, Abel (Fc. 4). În locul lui Cain, primul ucigaş de frate, poetul se aşează pe sine însuşi, mărturisind că şi el a devenit ucigaş al conştiinţei sale, ucigaş al acestei voci a lui Dumnezeu, care este adânc sădită în străfundurile fiecărui om. A ucis-o prin hrana şi dezmierdarea poftelor păcătoase ale trupului său, care s-au dovedit a fi împotriva sufletului său. „Căci trupul nostru, spune Apostolul Pavel, pofteşte împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului; căci acestea se împotrivesc unul altuia, ca să nu faceţi cele ce aţi voi" (Gal. 5:17).

8. Iisuse, nu m-am asemănat dreptăţii lui Abel. Daruri bineprimite nu Ţi-am adus niciodată, nici fapte dumnezeieşti, nici jertfă curată, nici viaţă fără prihană.

Poetul se întoarce spre Iisus. El mărturiseşte în văzul tuturor că nu s-a asemănat lui Abel în virtute şi că nu a oferit lui Dumnezeu daruri bine primite: fapte plăcute de Dumnezeu, jertfă curată şi viaţă fără prihană. Abel este modelul bărbatului drept şi, desigur, pre închipuire a lui Hristos. Cartea Facerea menţionează: „Şi a adus şi Abel din cele întâi născute ale oilor sale şi din grăsimea lor. Şi a căutat Domnul spre Abel şi spre darurile lui" (Fc. 4:4). Despre dreptatea lui Abel vorbeşte şi Apostolul Pavel: „Prin credinţă, Abel a adus lui Dumnezeu jertfă mai bună decât

Cain, pentru care a luat mărturie că este drept, mărturisind Dumnezeu despre darurile lui; şi prin credinţă grăieşte şi azi, deşi a murit" (Evr. 11:4. Vezi şi 1 In. 3:12).

9. Precum Cain, aşa şi noi, ticălosule suflete, am adus fapte murdare Făcătorului tuturor şi jertfă vrednică de mustrare şi viaţă netrebnică; pentru acestea ne-am şi osândit împreună.

În troparul acesta, Sfântul scriitor, dialogând cu sufletul său, nu se mai referă la Abel şi la dreptatea lui, ci la Cain şi la răutatea sa. Se pune pe sine însuşi în aceeaşi soartă cu Cain. Cartea Facerea ne precizează: „Cain era lucrător de pământ. Dar după un timp, Cain a adus jertfă lui Dumnezeu din roadele pământului". Dar Dumnezeu „spre darurile lui Cain n-a căutat" (Fc. 4:2-5). Darurile şi jertfa lui Cain nu au fost acceptate de Dumnezeu iar poetul ne mărturiseşte că, precum Cain, şi el însuşi a oferit lui Dumnezeu fapte murdare, o jertfă vrednică de pedeapsă şi o viaţă destrăbălată.

10. Ziditorule, făcându-mă lut viu, ai pus întru mine trup şi oase, suflare şi viaţă; dar, o! Făcătorul meu, Mântuitorul meu şi Judecătorul meu, primeşte-mă pe mine cel ce mă pocăiesc.

Dumnezeu este Creatorul: „Şi a creat Dumnezeu pe om, luând ţărână din pământ...", spune cartea Facerea 2:7. Toţi suntem creaţia mâinilor Sale: „Şi acum, Doamne, Tu eşti Tatăl nostru, noi suntem lutul şi Tu olarul, toţi lucrul mâinilor Tale suntem" (Is. 64:7. Vezi şi 45:9; Ier. 18:6, Rom. 9:20-21).

Extrem de sugestiv este verbul a plăsmui (ζωοπλαστέω), prin care Sfântul Andrei doreşte să exprime transformarea lutului în fiinţă vie, precum cum este omul. „Trup şi oase" exprimă existenţa trupească a omului, iar „suflarea şi viaţa" este [existenţa] sufletească şi duhovnicească. Cele două, împreună, alcătuiesc un singur om, care este creatură a lui Dumnezeu: „Pentru că a Lui făptură suntem" (Ef. 2:10). El este Cel ce „dă tuturor viaţă şi suflare şi toate" (FA. 17:25).

11. Mărturisesc Ţie, Mântuitorule, păcatele pe care le-am făcut, şi rănile sufletului şi ale trupului meu, pe care tâlhăreşte le-au pus înlăuntrul meu gândurile cele ucigătoare.

Poetul se adresează Mântuitorul Hristos cu dispoziţie spre mărturisire. El decide destăinuirea păcatelor pe care le-a făcut. Doreşte să scoată în evidenţă rănile pe care le poartă în sufletul şi în trupul său, răni pe care le-au deschis alţi tâlhari,

precum gândurile cele necurate. Foarte importantă este sublinierea interdependeţei sufletului şi a trupului dar şi a atitudinii acestora faţă de păcat. În troparul acesta gândirea poetului se îndreaptă spre Pilda samarineanului milostiv (Lc. 10:30-36). În alte tropare, prezentate de mai jos, se va reîntoarce [la această pildă].

12. De am şi greşit, Mântuitorule, ştiu însă că iubitor de oameni eşti; baţi cu milă şi Te milostiveşti fierbinte; pe cel ce plânge îl vezi şi alergi ca un părinte, chemând pe cel rătăcit.

Împreună cu mărturisirea stării sale de păcătoşenie, poetul îşi declară credinţa în iubirea de oameni (φιλανθρωπία) a Mântuitorului.

Cuvintele imnografului ne amintesc de exprimările asemănătoare ale Sfântului Simeon Noul Teolog: „Ştiu, Mântuitorule, că altul ca mine n-a greşit Ţie... dar şi aceasta ştiu, că mărimea greşelilor mele şi mulţimea păcatelor mele nu covârşesc răbdarea cea multă a Dumnezeului meu, nici iubirea Lui de oameni cea înaltă..." (Rugăciunea a şaptea, din Rânduiala Sfintei Împărtăşanii).

Sfântul Andrei, ca să indice atitudinea lui Dumnezeu faţă de omul păcătos, împrumută expresii şi imagini din Pilda fiului risipitor (Lc. 15:11-32).

13. Pe mine, cel lepădat înaintea uşilor Tale, Mântuitorule, măcar la bătrâneţe nu mă lăsa în iad, deşert, ci, mai înainte de sfârşit, ca un iubitor de oameni, dă-mi iertare greşelilor.

[Subliniem] imaginea grandioasă a acestui tropar: în faţa uşii milei lui Dumnezeu, omul păcătos, ajuns la adânci bătrâneţi, Îl imploră pe Dumnezeu să-l mântuiască. Imaginea poetului redă, în opinia noastră, Pilda bogatului şi a săracului Lazăr „ce zăcea înaintea porţii bogatului, plin de bube" (Lc. 16:20), precum şi cea a celor zece fecioare (Mt. 25:1-13), unde cele neînţelepte (μωρές), când ajungând prea târziu, au rămas în afara porţii închise, strigând: „Doamne, Doamne, deschide-ne nouă!".

14. Eu sunt cel căzut între tâlhari, în gândurile mele; cu totul sunt rănit acum de ele şi plin de bube; dar Tu însuţi venind de faţă, Hristoase Mântuitorule, vindecă-mă.

Troparul acesta, precum şi următorul, este inspirat din Pilda samarineanului milostiv (Lc. 10:30-36). Imnografia noastră face adeseori apel la această parabolă,

identificând tâlharii cu gândurile cele păcătoase care, pregătite fiind, pândesc în fiecare clipă să se repeadă împotriva sufletului, pentru a-l răni şi a-l pângări.

15. Preotul, văzându-mă mai înainte, a trecut de mine, şi levitul, văzându-mă gol în nenorocire, nu m-a băgat în seamă. Dar Tu, Iisuse, Cel care ai răsărit din Maria, venind de faţă, miluieşte-mă.

Poetul continuă referirea sa la aceeaşi parabolă. Bunul samarinean din pilda despre omul rănit, din cauza săgeţilor gândurilor celor necuviincioase, este Iisus, Care, ca un alt Soare, a răsărit în lume din pântecele Fecioarei Maria (vezi: Mal. 4:2 şi Lc. 1:78, unde Domnul este numit „Soarele dreptăţii" şi „Răsăritul cel de sus"). Caracteristic este şi troparul de la Vecernia Naşterii Domnului: „Răsărit-ai Hristoase din Fecioară, Soare al dreptăţii...".

16. Mielule al lui Dumnezeu, Cel ce ai ridicat păcatele tuturor, ridică de la mine lanţul cel greu al păcatului şi, ca un milostiv, dă-mi lacrimi de umilinţă.

Domnul este Mielul lui Dumnezeu, după cum a fost vestit de către profetul Isaia (53:7) şi de Sfântul Ioan Botezătorul: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii" (In. 1:29). El a ridicat pe umerii Săi păcatele lumii şi S-a jertfit pentru mântuirea oamenilor. Pentru aceasta, şi aici, poetul Îl roagă să ridice de pe dânsul „lanţul cel greu al păcatului", „lanţul" fiind obiectul de metal, prin care se lega gâtul unui câine sălbatic. De asemenea, în vechime, a fost şi mijloc de tortură prin care se pedepsea cineva, strângându-i-se diferite părţi ale trupului.

17. Este vremea pocăinţei, iar eu vin către Tine, Făcătorul meu; ridică de la mine lanţul cel greu al păcatului şi, ca un îndurat, dă-mi iertare de greşeli.

„Vremea pocăinţei" este întreaga viaţă pământească a omului. Apostolul Pavel spune: „Iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mântuirii" (II Cor. 6:2). După moarte, posibilitatea de pocăinţă nu mai există: „Că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine. Şi în iad cine Te va lăuda pe Tine?" (Ps. 6:5).

Suntem datori, aşadar, să valorificăm şansa care ni se oferă, „răscumpărând vremea" (Ef. 5:16), fiindcă ea este „scurtă" (I Cor. 7:29). „Este cu cale, deci, să ne trezim şi, cât mai avem vreme, să ne întoarcem, pocăindu-ne, la Dumnezeu", mărturiseşte şi Sfântul Ignatie Teoforul (Epistola către Smirneni 9). [Expresia] „lanţul cel greu" de aici şi din alte tropare, mai jos, se repetă ca un refren.

18. Să nu mă urăşti, Mântuitorule, să nu mă lepezi de la Faţa Ta; ridică de la mine lanţul cel greu al păcatului şi, ca un milostiv, dă-mi iertare de greşeli.

Poetul revine la implorarea fierbinte a Mântuitorul Hristos. „Să nu mă urăşti..." ne aminteşte de rugăciunea din slujba Pavecerniţei „nu te scârbi de mine, cel păcătos şi întinat" şi de strigătul femeii păcătoase „nu mă îndepărta, nu te scârbi de mine, Dumnezeul meu" (Utrenia din Miercurea cea mare). Implorarea fierbinte a poetului o exprimă şi David: „Nu mă lepăda de la faţa Ta şi Duhul Tău cel sfânt nu-L lua de la mine" (Ps. 50:12).

19. Greşelile mele cele de voie şi cele fără de voie, Mântuitorule, cele vădite şi ce-le ascunse, cele ştiute şi cele neştiute, toate iertându-le, ca un Dumnezeu, milostiveşte-Te şi mă mântuieşte.

Aici, imnograful face distincţie între diferitele păcate, [împărţindu-le] în categorii: cele de voie şi cele fără de voie, cele văzute şi cele nevăzute, cele ştiute şi cele neştiute.

„Milostivirea" din troparul acesta este similară cu cea a vameşului din Pilda vameşului şi fariseului: „Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului" (Lc. 18:13).

20. Din tinereţe, Mântuitorule, poruncile Tale le-am lepădat, şi mi-am petrecut trecut toată viaţa cu pofte, neîngrijindu-mă şi lenevindu-mă; pentru aceasta strig Ţie, Mântuitorule: măcar la sfârşit mântuieşte-mă!

David, referindu-se la duşmanii săi spunea: „De multe ori s-au luptat cu mine din tinereţile mele" (Ps. 128:1-2). Sfântul imnograf vorbeşte aici despre perioada cât a dispreţuit poruncile lui Dumnezeu: din anii tinereţii şi până la apusul vieţii sale, stare în care încă se găseşte.

21. Bogăţia sufletului cheltuind-o întru păcate, pustiu sunt de virtuţi creştineşti şi flămânzind, strig: Părinte al îndurărilor, apucând înainte, miluieşte-mă!

Troparul acesta este inspirat din Pilda fiului risipitor (Lc. 15:11-32): „şi acolo şi-a risipit averea, trăind în desfrânări. Şi, după ce a cheltuit totul, s-a făcut foamete mare în ţara aceea, şi el a început să ducă lipsă...". Însă Dumnezeu este „Părintele al îndurărilor": „l-a văzut tatăl său şi i s-a făcut milă", spune însăşi pilda (versetul 20). Expresia este redată în întregime de către Apostolul Pavel: „Binecuvântat este Dumnezeu... Părintele îndurărilor şi Dumnezeul a toată mângâierea" (2 Cor. 1:3).

22. Înaintea Ta cad, Iisuse: greşit-am Ţie, milostiveşte-Te spre mine; ridică de la mine lanţul cel greu al păcatului şi, ca un îndurat, dă-mi lacrimi de umilinţă!

Vezi şi troparul al 13-lea din această cântare. Frumoasa imagine şi plină de smerenie a păcătosului căzut la picioarele lui Iisus, ca să ceară mila Sa, este preluată din naraţiunea evanghelică despre femeia cea păcătoasă: „Şi, iată, era în cetate o femeie păcătoasă... Şi, stând la spate, lângă picioarele Lui, plângând, a început să ude cu lacrimi picioarele Lui, şi cu părul capului ei le ştergea. Şi săruta picioarele Lui şi le ungea cu mir" (Lc. 7:37-38).

23. Să nu intri cu mine la judecată, vădind faptele mele, cercetând cuvintele şi îndreptând pornirile; ci cu îndurările Tale, trecând cu vederea răutăţile mele, mântuieşte-mă, Atotputernice.

Vezi Ps. 142:2: „Să nu intri la judecată cu robul Tău, că nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta". Poetul împarte păcatele sale în trei categorii: cele cu fapta, cele prin cuvânt şi cele săvârşite prin porniri, adică unele mişcări nesupuse şi înverşunate ale sufletului.

Slavă..., a Treimii:

24. Treime, Fiinţă prea înaltă, Căreia ne închinăm întru o Unime, ridică de la mine lanţul cel greu al păcatului şi, ca o milostivă, dă-mi lacrimi de umilinţă.

Şi acum..., a Născătoarei:

25. Născătoare de Dumnezeu, nădejdea şi ajutătoarea celor ce te laudă pe tine, ridică de la mine lanţul cel greu al păcatului şi, ca o Stăpână curată, mă primeşte pe mine cel ce mă pocăiesc.

Troparele Canonului mare, care sunt introduse cu [formula] „Slavă Tatălui..." (doxastikon) au conţinut dogmatic şi se raportează la Dumnezeu Cel treimic. De asemenea, acele tropare care au ca început „Şi acum..." (theotokion) se referă la persoana Născătoarei de Dumnezeu şi la taina Întrupării dumnezeieşti. Ambele conţin aici ca refren cunoscuta expresie de mai sus a „lanţului celui greu".

Cântarea a 2-a - Ia aminte, cerule, şi voi grăi

Irmos: ***Ia aminte, cerule, şi voi grăi; şi voi lăuda pe Hristos, Care a venit din Fecioară cu trup.***

Irmosul celei de-a doua cântări ale Canonului se află în relaţie cu cea de-a doua cântare, pe care Moise a compus-o la porunca lui Dumnezeu, cu puţin timp înainte de moartea sa. Acea cântare are aspect de protest faţă de israeliţi pentru ne-recunoştinţa faţă de Dumnezeu, Care continuu le-a dăruit binefaceri. Caracterul ei nu este unul de bucurie şi de sărbătoare, ci de plânset şi de cercetare a conştiinţei.

Pentru aceasta nu este folosit în canoanele de cinstire, ci numai în zilele de post, precum şi în Postul cel mare.

Începutul lui este: „Ia aminte, cerurile, şi voi grăi! Ascultă, pământule, cuvintele gurii mele!". El este cuprins în capitolul 32 din cartea Deuteronom. Sfântul Andrei întrebuinţează cea de-a doua cântare, de vreme ce cuprinsul său se potriveşte cu tema şi scopul marelui Canon. „Venirea cu trup" a lui Hristos este prezenţa Sa pe pământ, este întruparea Lui.

1. Ia aminte, cerule, şi voi grăi; pământule, primeşte în urechi glasul celei ce se pocăieşte lui Dumnezeu şi-L laudă pe Dânsul.

După cum se observă, invocarea cerului şi al pământului de către poet, ca să asculte glasul sufletului celui care se pocăieşte şi-L laudă pe Dumnezeu, oferă un ton dramatic primelor tropare ale [acestei] cântări. Cerul şi pământul sunt chemate să fie martori tăcuţi ai pocăinţei sale şi ale laudelor adresate lui Dumnezeu.

2. Ia aminte, Dumnezeule, Mântuitorul meu, cu ochiul Tău cel blând, şi primeşte mărturisirea mea cea călduroasă.

Vezi Ps. 140:1, „Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă; ia aminte la glasul rugăciunii mele, când strig către Tine". Sufletul, rănit de vinovăţia păcatului, nu doreşte, precum vameşul, ca „ochii să-şi ridice către cer" (Lc. 18:13). Strigă numai la Dumnezeu să îşi arunce din cele de sus privirea Sa blândă şi să asculte mărturisirea sa, cea plină de căldură.

3. Mai mult decât toţi oamenii, eu însumi am greşit Ţie; ci Te milostiveşte, Mântuitorule, ca un Dumnezeu, spre făptura Ta.

Vezi rugăciunea împăratului Manase în Constituţiile apostolice (2:22) şi în rânduiala Pavecerniţei mari: „Am păcătuit, Doamne, am păcătuit şi fărădelegile mele eu le cunosc". Expresia „mai mult decât toţi" (ὑπὲρ πάντας) pare a fi asemănătoare cu exclamaţia răsunătoare din Luca (13:4): „gândiţi, oare, că ei au fost mai păcătoşi decât toţi oamenii?" (vezi şi Ps. 50:6, „Ţie unuia am greşit"). Toţi oamenii, fără excepţie, păcătuiesc faţă de Dumnezeu. Folosind [expresia] „eu însumi", poetul doreşte să ne indice adâncimea sme¬reniei şi zdrobirea inimii sale.

4. Viforul răutăţilor m-a cuprins, Milostive Doamne; ci, ca lui Petru, întinde-mi şi mie mâna Ta.

Tema troparului acesta este preluată incomplet din naraţiunile evanghelice despre salvarea Apostolului Petru care, în timp ce mergea pe deasupra valurilor Mării Tiberiadei la porunca lui Hristos, s-a temut şi era în pericol de a se îneca. „Iar Iisus, întinzând îndată mâna, l-a apucat" (Mt. 14:28). Poetul compară zbuciumul şi neliniştea, pe care păcatul le provoacă în suflet, cu furtuna mării. De aceea, strigă la Domnul să-i întindă mâna Sa, ca să-l prindă şi să-l salveze de la înec.

5. Lacrimile desfrânatei, Îndurate, şi eu le vărs înaintea Ta; milostiveşte-Te spre mine, Mântuitorule, cu îndurarea Ta.

Model sublim al pocăinţei este femeia desfrânată din Evanghelie, despre care vorbeşte Luca evanghelistul (7:36-50). Sfântul Andrei o menţionează în multe tropare ale Canonului şi o evidenţiază ca model sincer de pocăinţă, vrednic de imitat.

6. Mi s-a întunecat frumuseţea sufletului cu plăcerile poftelor, şi cu totul ţărână toată mintea mi-am făcut.

Omul este creat „după chipul lui Dumnezeu" (Fc. 1:27). Înainte de cădere era frumos în sufletul său şi la trupul. Însă încălcarea poruncii lui Dumnezeu a adus întunecarea firii umane. Păcatul, pe care omul l-a activat, continuă această întunecare a minţii. De la înălţimea pe care Dumnezeu Creatorul a dorit-o pentru om, prin păcat, acesta a căzut în noroiul depravării şi al decăderii morale.

7. Mi-am rupt acum veşmântul cel dintâi, pe care mi l-ai ţesut mie, Ziditorule, dintru început; şi pentru aceasta zac acum gol.

Ideile acestui tropar provin din două ocurenţe biblice: din Evanghelia după Luca (15:22, „Aduceţi degrabă haina lui cea dintâi şi-l îmbrăcaţi") şi din cartea Facerea

(3:7, „li s-au deschis ochii la amândoi şi au cunoscut că erau goi"). Omul a fost înzestrat de Dumnezeu cu multe daruri, pe care poetul le compară cu haina pe care Creatorul a ţesut-o omului. Însă căderea omului a dus la degradarea acestei haine şi la dezgolirea sa. Folosirea verbului la persoana întâi [διέρρηξα, mi-am rupt] şi plasarea acestuia la începutul troparului (lucru pe care poetul îl întrebuinţează şi în alte tropare ale acestei cântări) atribuie un sens dramatic cuvântului poetic şi subliniază responsabilitatea personală a omului faţă de cădere şi păcat.

8. M-am îmbrăcat acum în haină ruptă, pe care mi-a ţesut-o mie şarpele cu sfătuirea, şi mă ruşinez.

Poetul continuă referirea sa la aceeaşi temă. Vezi Fc. 3:7, „Atunci li s-au deschis ochii la amândoi şi au cunoscut că erau goi, şi au cusut frunze de smochin şi şi-au făcut acoperăminte".

„Haina ruptă" sunt frunzele de smochin, cu care protopărinţii s-au acoperit ca să-şi ascundă goliciunea lor. În sens metaforic, ele sunt consecinţele îngrozitoare care au fost aduse omului prin cădere.

9. Am căutat la frumuseţea pomului, şi mintea mi s-a amăgit; iar acum zac gol şi mă ruşinez.

La baza troparului stă naraţiunea biblică, care aminteşte la modul prin care protopărinţii au fost înşelaţi. Vezi: Fc. 3:6 „femeia, socotind că rodul pomlui este bun de mâncat şi plăcut ochilor la vedere şi vrednic de dorit, pentru că dă ştiinţă, a luat din el şi a mâncat şi a dat bărbatului său şi a mâncat şi el".

Rezultatul încălcării poruncii lui Dumnezeu, la care au fost conduşi oamenii prin îndemnul diavolului, a fost pierderea Paradisului, degradarea firii şi dezbrăcarea de darurile dumnezeieşti.

10. Pe spatele meu au lucrat toţi mai marii răutăţilor, lungind asupra mea fărădelegea lor.

Vezi: Ps 128:3, „Spatele mi-au lovit păcătoşii, întins-au nelegiuirea lor". Poetul se referă la situaţia care s-a creat omului după cădere, la relele care au urmat şi la războiul duhurilor necurate împotriva sa.

11. Mi-am pierdut frumuseţea cea întâi zidită şi podoaba mea; şi acum zac gol şi mă ruşinez.

Troparul acesta, ca de altfel şi multe alte tropare ale prezentei cântări, se referă la tragicele consecinţe ale căderii. Poetul plânge pentru pierderea acestei prime frumuseţi şi ale „podoabelor", cu care omul a fost îmbrăcat de către Creator, şi exprimă ruşinea pe care o simte din cauza goliciunii sale.

12. Păcatul mi-a cusut haine de piele, golindu-mă de haina cea dintâi, ţesută de Dumnezeu.

Renunţarea la voia şi la porunca lui Dumnezeu a avut ca rezultat goliciunea omului. Neamul omenesc a fost lipsit de „haina cea ţesută" a sa, care este slava dumnezeiască şi comuniunea cu Dumnezeu. Toţi oamenii au pierdut-o, de vreme ce toţi au păcătuit prin persoana lui Adam (Rom. 3:23; 5:12). Pentru aceasta, şi poetul spune „mi-a cusut haine de piele" ((δερμάτινοι χιτῶνες, vezi: Fc. 3:21,

„Apoi a făcut Domnul Dumnezeu, lui Adam şi femeii lui, îmbrăcăminte de piele şi i-a îmbrăcat"). Această lucrare a lui Dumnezeu, care urmărea o mai bună acoperire a goliciunii protopărinţilor decât „şorţurile" (περιζώματα) din frunze de smochin, pe care şi le-au făcut ei înşişi, şi teama lor faţă de schimbările temporale, dezvăluie pronia şi compătimirea Creatorului în vremea în care a izbucnit dreapta Sa mânie! Pentru unii interpreţi, „hainele de piele" semnifică simbolul stării grave în care a căzut omul, prin păcat, precum şi simbolul morţii, care a intrat în lume.

13. Îmbrăcat sunt cu îmbrăcăminte de ruşine, ca şi cu nişte frunze de smochin, spre vădirea patimilor mele celor din bunăvoinţa mea.

Printr-o formă ironică („îmbrăcăminte de ruşine"), poetul rămâne la aceeaşi temă dezvoltată în precedentele tropare. Vezi Fc. 3:7, „Atunci li s-au deschis ochii la amândoi şi au cunoscut că erau goi, şi au cusut frunze de smochin şi şi-au făcut acoperăminte". Protopărinţii au cunoscut sentimentul goliciunii lor după cădere. Rezultatul acestui sentiment a fost ruşinea, care i-a îndemnat să se ascundă şi să-şi coase frunze de smochin, ca să-şi acopere astfel goliciunea lor.

Poetul, pornind de la naraţiunea biblică, se referă aici la sentimentul ruşinii, pe care-l probează pentru păcatele sale personale, şi consideră sentimentul acesta un mijloc de analiză al propriului sine.

14. M-am îmbrăcat urât cu haină împestriţată şi sângerată ruşinos, prin curgerea vieţii celei cu patimi şi iubitoare de desfătări.

Din nou, printr-o formă ironică, [poetul] se referă la aceeaşi temă. „Haina împestriţată şi sângerată ruşinos" este aceeaşi „haină de piele" şi aceeaşi „îmbrăcăminte de ruşine", la care ne-am referit mai sus. Imnograful se referă, în troparul acesta ca şi în cele de mai jos, la păcatele trupului, care au pângărit pe om. Pentru expresia „haină însângerată" vezi Fc. 37:31, „Atunci ei au luat haina lui Iosif şi, junghiind un ied, au muiat haina în sânge", iar pentru „curgere" vezi Lv. 15:2, „Bărbaţi, bărbaţi: dacă un bărbat va avea curgere din trupul său, pentru curgerea lui este necurat".

15. Am pătat haina trupului meu, şi am întinat cu totul podoaba cea după chipul şi după asemănarea Ta, Mântuitorule.

Aici poetul vorbeşte mai clar despre păcatele trupului şi despre consecinţele lor înfricoşătoare şi distrugătoare pentru persoana umană.

16. Am căzut întru întristarea patimilor, şi în stricăciunea cea materialnică; pentru aceasta acum şi vrăjmaşul mă necăjeşte.

Povara păcatului şi presiunea pe care patimile le exercită asupra omului sunt insuportabile. Din contră, jugul poruncilor lui Hristos este „de folos", iar povara datoriilor noastre faţă de El „este uşoară" (Mt. 11:30).

17. Viaţă iubitoare de cele materiale şi iubitoare de averi alegând eu în loc de sărăcie, Mântuitorule, m-am împresurat acum cu sarcină grea.

O patimă gravă este şi lăcomia, care-l înrobeşte pe om (In. 8:34). Pentru acest motiv, ea este incompatibilă cu viaţa creştină („nu puteţi să slujiţi lui Dumnezeu şi lui mamona", Mt. 6:24).

Apostolul Pavel remarcă: „Cei ce vor să se îmbogăţească, dimpotrivă, cad în ispită şi în cursă şi în multe pofte nebuneşti şi vătămătoare, ca unele care cufundă pe oameni în ruină şi în pierzare" (I Tim. 6:9).

Vezi şi Sfântul Ignatie Teoforul „Nu mai sălăşluieşte în mine foc ca să iubesc materia" (Epistola către Romani, 7). Împotriva lăcomiei stă „sărăcia", lipsa de proprietăţi. Desigur, ea este o virtute rară, însă apare ca notă [distinctă] a tuturor creştinilor. Despre această virtute a mulţumirii cu puţin, Apostolul Pavel scrie: „având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulaţi" (1 Tim. 6:8).

18. Mi-am împodobit chipul trupului cu îmbrăcămintea de multe feluri a gândurilor ruşinoase şi sunt osândit.

În Sfânta Scriptură este obişnuită compararea virtuţilor sau a faptelor rele cu hainele pe care, în acord cu situaţia lor duhovnicească, oamenii le îmbracă. Vezi Ps. 131:9, „Preoţii Tăi se vor îmbrăca cu dreptate...", „Din dreptate El Îşi va face platoşă" (În. Sol. 5:18), „să ne îmbrăcăm cu armele luminii" (Rom. 13:12, 1 Cor. 15:53, Ef. 6:11, Col. 3:12).

Vezi şi comentariul celui de-al treilea tropar din cântarea întâi.

19. M-am îngrijit cu de adinsul numai de podoaba mea cea din afară, nebăgând seama de cortul dinlăuntru, cel după chipul lui Dumnezeu.

Vezi: Mt. 23:25, „Vai vouă, cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că voi curăţaţi partea din afară a paharului şi a blidului, iar înăuntru sunt pline de răpire şi de lăcomie". „Cortul cel dinăuntru" (θεοτύπωτος σκηνή) este întregul om, însă mai cu seamă sufletul său nemuritor. Noi purtăm înăuntrul nostru pecetea lui Dumnezeu şi suntem templul Său. „Nu ştiţi oare - întreabă dumnezeiescul Pavel - că templu al lui Dumnezeu sunteţi şi că Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi?" (I Cor. 3:16).

20. Făcându-mi urâţenia chip patimilor mele, prin pofte iubitoare de plăceri, mi-am stricat frumuseţea minţii.

Patimile care se cuibăresc înăuntrul omului dacă nu ne luptăm cu ele, ca să fie dezrădăcinate, ci le lăsăm libere, devin foarte puternice, pricinuind mistuirea trupului şi întunecând mintea. Astfel, se distruge puritatea minţii şi dispar gândurile cele bune pe care trebuie să le avem şi care sunt îmbrăcămintea noastră.

21. Mântuitorule, am îngropat cu patimile frumuseţea chipului celui dintâi; dar ca pe o drahmă, oarecând, căutându-mă, aşa mă află.

Omul a fost creat „după chipul lui Dumnezeu" (Fc. 1:27). Însă frumuseţea omului, a icoanei lui Dumnezeu, s-a întunecat şi s-a acoperit din cauza patimilor. Pentru aceasta, poetul Îl roagă pe Mântuitorul să-l caute ca să-l descopere, precum altădată drahma cea pierdută. Se subînţelege aici Parabola drahmei celei pierdute: „Sau care femeie, având zece drahme, dacă pierde o drahmă, nu aprinde lumina şi nu mătură casa şi nu caută cu grijă până ce o găseşte?... Zic vouă, aşa se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăieşte" (Lc. 15:8-10).

22. Păcătuit-am ca şi desfrânata şi strig Ţie: Eu însumi am greşit! Primeşte, Mântuitorule, ca mir, şi lacrimile mele!

„Şi iată era în cetate o femeie păcătoasă care... a adus un alabastru cu mir. Şi, stând la spate, lângă picioarele Lui, plângând, a început să ude cu lacrimi picioarele Lui, şi cu părul capului ei le ştergea. Şi săruta picioarele Lui şi le ungea cu mir" (Lc. 7:37). [Expresia] „eu însumi am greşit Ţie" dă glas versetului 6 din Psalmul 50: „Ţie unuia am greşit şi rău înaintea am făcut...". De asemenea, vezi şi comentariul la troparul al cincilea al acestei cântări.

23. Alunecat-am în desfrânare ca David şi m-am umplut de noroi; dar Tu, Mântuitorule, spală-mă şi pe mine cu lacrimile mele.

De la desfrânata din Noul Testament, imnograful trece la psalmistul rege al Vechiului Testament. El se referă la păcatul îndoit al lui David: la ucidere şi la adulter. Vezi: II Rg. 11:2 ş.u.; „dar spală-mă" şi Ps. 50:8 „Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi; spăla-mă-vei şi mai vârtos decât zăpada mă voi albi".

24. Fii mie milostiv! strig Ţie ca şi vameşul; Mântuitorule, curăţeşte-mă; că nimeni din cei din Adam n-au greşit Ţie, ca mine.

Precum desfrânata, şi vameşul este unul dintre cele mai elocvente modele ale pocăinţei făcută cu sinceritate. La aceştia şi poetul, de multe ori, se va referi în troparele sale şi va evidenţia modelele lor. Despre Pilda vameşului şi a fariseului, vezi Lc. 18:10-14. [Expresia] „nimeni din cei din Adam n-au greşit Ţie, ca mine" este o hiperbolă, care dezvăluie zdrobirea cea adâncă şi căinţa poetului.

25. Nici lacrimi, nici pocăinţă nu am, nici umilinţă; ci Tu Însuţi acestea, Mântuitorule, dăruieşte-mi-le, ca un Dumnezeu.

Troparul acesta, în care poetul mărturiseşte că nu are nici pocăinţă şi nici umilinţă, nu trebuie să-l considerăm ca fiind în contradictoriu cu celelalte, unde spune că atât lacrimi de pocăinţă dar şi pocăinţă adevărată are pentru păcatele sale. În mod sigur, e şi aceasta o altă [formă] de exprimare a profunzimii smereniei şi al strigătului de rugăciune faţă de Dumnezeu, Care este dătătorul acestor harisme dumnezeieşti.

26. Uşa Ta să nu mi-o închizi atunci, Doamne, Doamne! Ci să o deschizi mie, celui ce mă pocăiesc către Tine.

Aici poetul se inspiră din Pilda celor zece fecioare: „a venit mirele şi cele ce erau gata au intrat cu el la nuntă şi uşa s-a închis. Iar mai pe urmă, au sosit şi celelalte fecioare, zicând: Doamne, Doamne, deschide-ne nouă!" (Mt. 25:1-13).

27. Iubitorule de oameni, Cel ce voieşti ca toţi să se mântuiască, Tu mă cheamă şi mă primeşte ca un bun, pe mine cel ce mă pocăiesc.

Dumnezeu este iubitor de oameni: „Ca să fiţi fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele şi peste cei răi şi peste cei buni şi trimite ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi" (Mt. 5:45). „Care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (I Cor. 2:4) dar şi Tit 3:4 „ Iar când bunătatea şi iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-a arătat...").

28. Ascultă suspinurile sufletului meu şi primeşte picăturile ochilor mei, Doamne, şi mă mântuieşte.

Vezi Ps. 142:1, „Doamne, auzi rugăciunea mea, ascultă cererea mea...". „Suspinurile negrăite" pe care Duhul Sfânt le inspiră în inimile oamenilor (Rom. 8:26) şi picăturile lacrimilor exprimă cea mai sinceră dispoziţie spre pocăinţă şi de întoarcere la Dumnezeu şi cea mai fierbinte căutare a harului mântuitor.

A Născătoarei:

29. Preacurată Fecioară, Născătoare de Dumnezeu, ceea ce eşti una prea lăudată, roagă-te îndelung, ca să ne mântuim noi.

Preasfântă Născătoare de Dumnezeu este mijlocitoarea lumii. Pentru aceasta, şi aici, imnograful invocă rugăciunile ei fierbinţi către Fiul ei, pentru a da harul mântuirii oamenilor.

Alt canon

Irmosul: ***Vedeţi, vedeţi! că Eu sunt Dumnezeu, Care am plouat mană, şi apă din piatră am izvorât de demult, în pustie, poporului Meu, cu singură dreapta şi cu tăria Mea.***

Aşa cum am însemnat şi în introducere, cea de a doua cântare are şi un alt irmos. Expresiile şi formele lui constituie fragmente incomplete din cântarea lui Moise, dar şi din alte cărţi ale Sfintei Scripturi în relaţie cu evenimentele biblice. Vezi, aşadar: Deut. 32:39, „Vedeţi, vedeţi că Eu sunt, şi nu este alt Dumnezeu în afară de

Mine...". Pentru expresia „mană a plouat", vezi Iş. 16:13-14, „Iar, dacă s-a făcut seară, au venit prepeliţe şi au acoperit tabăra, iar dimineaţa, după ce s-a luat roua dimprejurul taberei, iată, se afla pe faţa pustiei ceva mărunt, ca nişte grăunţe, şi albicios, ca grindina pe pământ.". Pentru „apă din piatră", vezi Iş. 17:1 ş.u., „Treci pe dinaintea poporului acestuia dar ia cu tine câţiva din bătrânii lui Israel; ia în mână şi toiagul cu care ai lovit Nilul şi du-te. Iată Eu voi sta înaintea ta acolo la stânca din Horeb, iar tu vei lovi în stâncă şi va curge din ea apă şi va bea poporul". Despre ultima expresie a irmosului, vezi în Iş. 15:6, „Dreapta Ta, Doamne, şi-a arătat tăria...".

30. Vedeţi, vedeţi! că Eu sunt Dumnezeu; ascultă, suflete al meu, pe Domnul, Cel ce strigă, şi te depărtează de la păcatul cel dintâi; şi te teme, ca de un judecător şi Dumnezeu.

În troparul acesta, poetul se întoarce spre sufletul său. Folosirea [expresiei] „vedeţi, vedeţi" - formulare preluată din cântarea lui Moise - ajută pe poet în scopul urmăririi şi conducerii sufletului său la pocăinţă şi zdrobire. „Păcatul cel dintâi" (πρώτη ἁμαρτία) este o referire la întreaga viaţă de dinainte a sufletului, care s-a tăvălit în păcat.

Nu este exclus nici ca, prin [expresia] „păcatul cel dintâi", poetul să înţeleagă şi mândria, de vreme ce, prin aceasta, a venit neascultarea protopărinţilor şi rămâne izvorul oricărui alt păcat. Imaginea lui Dumnezeu ca judecător al noastru ne este oferită - în manieră grandioasă şi dramatică - de Sfântul evanghelist Matei (25:31-46).

31. Cui te-ai asemănat, mult-păcătosule suflete? Numai lui Cain celui dintâi şi lui Lameh aceluia? Ucigându-ţi cu pietre trupul, prin fapte rele, şi omorându-ţi mintea cu pornirile cele nebuneşti.

Aici poetul compară mulţimea păcatelor sufletului său cu Cain şi cu Lameh. Precum Cain, care l-a ucis pe fratele său, Abel (Fc. 4:8), sau Lameh care l-a ucis pe Cain fratricidul (Fc. 4:15,23-24), astfel şi sufletul său a comis o îndoită crimă spirituală: a ucis trupul, corupându-l cu ticăloasele sale păcate trupeşti, dar şi-a ucis şi mintea prin gândurile cele murdare şi ticăloase.

32. Pe toţi cei mai înainte de lege întrecându-i, o, suflete, lui Set nu te-ai asemănat, nici lui Enos nu ai urmat, nici lui Enoh cel ce a fost mutat la cer, nici lui Noe; ci te-ai arătat sărac de viaţa drepţilor.

Autorul înaintează în examinarea sufletului său menţionând pe bărbaţii cei drepţi care au trăit înainte de a fi dată Legea lui Moise. Poetul evocă exemplul a patru bărbaţi, a căror viaţă şi dreptate, sufletul său nu le-a urmat, ci a rămas sărac în fapte bune. Primul este Set, fiul lui Adam şi al Evei, născut în locul lui Abel, care a fost ucis de Cain (vezi: Fc. 4:25-26). Al doilea este Enos, fiul lui Set (Fc. 4:26), iar al treilea este Enoh, fiul lui Iared, bărbat drept şi acesta (Fc. 5:18-24, „Şi a plăcut Enoh lui Dumnezeu şi apoi nu s-a mai aflat, pentru că l-a mutat Dumnezeu"). Precum şi profetul Ilie, astfel şi Enoh, a fost ridicat de Dumnezeu la ceruri încă în viaţă fiind (Evr. 11:5). Al patrulea este Noe, fiul lui Lameh. Numele său înseamnă „uşurare". „Şi i-a pus numele Noe, zicând: «Acesta ne va mângâia în lucrul nostru şi în munca mâinilor noastre...»" (Fc. 5:29). Noe „însă a aflat har înaintea Domnului Dumnezeu" şi era „om drept şi neprihănit între oamenii timpului său şi mergea pe calea Domnului" (Fc. 6:8-9). Pentru aceasta a şi fost salvat de la potop (Fc. 7:1).

Vezi şi comentariul la troparul al optulea din prima cântare şi la troparul precedent.

33. Tu însuţi, suflete al meu, ai deschis zăvoarele mâniei Dumnezeului tău, şi ţi-ai înecat trupul, ca şi tot pământul, şi faptele şi viaţa; şi ai rămas afară de corabia cea mântuitoare.

Având fundament în cataclismul biblic (Fc. 6-9), poetul face referire la ceva similar ce se petrece şi în viaţa păcătosului. Existenţa păcatului atrage după sine şi deschide potopul mâniei lui Dumnezeu. Consecinţele păcatului îl urmează pe om atât în viaţa prezentă, cât şi în cea viitoare. „Plata păcatului este moartea" accentuează Apostolul Pavel (Rom. 6:23, vezi şi Ps. 37:4, Lc. 17:26-27).

34. Bărbat am ucis spre rană mie, şi tânăr spre vătămare, Lameh plângând a strigat; iar tu nu te cutremuri, o, suflete al meu, întinându-ţi trupul şi mintea pătându-ţi.

Din nou poetul recurge la cartea Facerea 4:23: „Şi a zis Lameh către femeile sale: «Ada şi Sela, ascultaţi glasul meu! Femeile lui Lameh, luaţi aminte la cuvintele mele: Am ucis un om pentru rana mea şi un tânăr pentru vânătaia mea»").

Cuvintele acestea au fost spuse de Lameh, care a ucis pe Cain, primul ucigaş al pământului. Dumnezeu însă a spus că „dacă pentru Cain va fi răzbunarea de şapte ori, apoi pentru Lameh de şaptezeci de ori câte şapte!", aşadar de şapte ori mai mult decât Cain va fi pedepsit cel care-l va ucide, fiindcă în felul acesta s-a opus

voinţei Sale, conform căreia acest Cain trebuie să ducă o viaţă jalnică, din cauza fratricidului săvârşit.

Poetul se întoarce la textul biblic şi spune: „bărbat am ucis spre rană mie, şi tânăr spre vătămare". Expresia „întinându-ţi trupul" se referă la „bărbat am ucis", iar formula „mintea pătându-ţi", la „tânăr spre vătămare". „Bărbatul" şi „tânărul" sunt forme ale juxtapunerii.

35. O, cum am râvnit lui Lameh, celui mai înainte ucigaş! Sufletul ca pe un bărbat, mintea ca pe un tânăr şi trupul ca pe un frate mi-am ucis, ca şi Cain ucigaşul, cu pornirile cele poftitoare de plăceri.

Şi aici imnograful se opreşte la aceleaşi persoane şi la aceleaşi evenimente, realizând următoarele trei corelaţii: „bărbat" - suflet, „tânăr" - minte, „frate" - trup. Poetul mărturiseşte că, prin viaţa sa păcătoasă, a ucis, din punct de vedere moral, sufletul, mintea şi trupul său, aşa cum şi Lameh a ucis un bărbat şi un tânăr, sau ca şi Cain care a ucis pe fratele său, Abel.

36. Turn ţi-ai închipuit să zideşti, o, suflete, şi întăritură să faci poftelor tale, de n-ar fi oprit Ziditorul voile tale, şi de n-ar fi surpat, până la pământ, meşteşugirile tale.

Aici, Sfântul Andrei se inspiră din naraţiunea biblică a construirii Turnului Babel (Fc. 11:4 ş.u., „Haidem să ne facem un oraş şi un turn al cărui vârf să ajungă la cer... Atunci S-a pogorât Domnul să vadă cetatea şi turnul... Şi i-a împrăştiat Domnul de acolo în tot pământul"). În cadrul imaginilor minunate şi în antiteză, imnograful ne prezintă viclenele planuri ale sufletului păcătos şi intervenţiile salvatoare ale lui Dumnezeu înăuntrul istoriei şi în viaţa oamenilor.

„Dorinţele" (ἐπιθυμίες) sunt comparate cu turnul şi cu fortăreaţa ca, astfel, să se facă cunoscută cauza lor profundă (egoismul şi aroganţa), iar intervenţiile Dumnezeului Creator sunt binevenite pentru a naşte nesiguranţa în adâncurile omului păcătos şi smerindu-se să stea împotriva planurilor şi năzuinţelor viclene.

37. M-am rănit, m-am vătămat, iată săgeţile vrăjmaşului au pătruns sufletul meu şi trupul. Iată, rănile, bubele şi vătămăturile patimilor mele cele de voie, mă vădesc.

Troparul acesta constituie un strigăt de mărturisire al sufletului păcătos şi o vădire dureroasă a consecinţelor tragice ale păcatului. În gândirea poetului domină

imaginea omului rănit şi însângerat din Pilda samarineanului milostiv (Lc. 10:30-36). Poetul o preia şi o încarcă cu şi mai multe elemente dramatice, ca să exprime la modul figurat starea omului păcătos.

38. A plouat foc, oarecând de la Domnul, arzând fărădelegea cea înfierbântată a sodomenilor; iar tu ţi-ai aprins focul gheenei, în care vei arde cu amar, o, suflete.

Poetul se referă la pedeapsa locuitorilor din Sodoma (Fc. 13:13, „Iar oamenii Sodomei erau răi şi tare păcătoşi înaintea Domnului"). Pentru aceasta a şi venit pedeapsa cea grea a lui Dumnezeu: „Domnul a slobozit peste Sodoma şi Gomora ploaie de pucioasă şi foc din cer de la Domnul" (19:24). Această teribilă pedeapsă abătută asupra locuitorilor din Sodoma o reaminteşte Domnul Hristos în învăţătura Sa (Lc. 17:28-29).

Poetul, prezentând sufletului său acest exemplu înspăimântător, îl avertizează că, prin însăşi fapte lui, pregăteşte condamnarea sa în „foc şi pucioasă" (Mt. 5:22), foc care este „veşnic" (Mt. 25:41) şi înspăimântător (amar), de vreme ce acolo „este plângerea şi scrâşnirea dinţilor" (Mt. 8:12). Coordonarea prezentată de poet ca un fapt împlinit, are ca scop conducerea sufletului său la zdrobire şi la pocăinţă.

39. Cunoaşteţi şi vedeţi că Eu sunt Dumnezeul, Cel ce ispitesc inimile, înfrânez cugetele şi vădesc faptele, ard păcatele, judec pe orfan, pe smerit şi pe sărac.

Apropiindu-se finalul cântării, cu caracterul său acuzator şi trist, poetul împrumută din nou expresii de ameninţare, ce au corespondenţă în cântarea biblică (Deut. 32:39-43).

„Cercetătorul inimii": Dumnezeu este „Cel ce mântuieşte pe cei drepţi la inimă" (Ps. 7:10, Ier 17:10), „Eu sunt Cel care cercetez rărunchii şi inimile" (Ap. 2:23). Toate înaintea ochilor lui Dumnezeu sunt „goale şi descoperite" (Evr. 4:13). Cuvântul Său este „destoinic să judece simţirile şi cugetările inimii" (Evr. 4:12), iar cercetarea faptelor este lucrarea Sa: „Şi El, venind, va vădi lumea de păcat şi de dreptate şi de judecată" (In. 16:8).

„Arderea păcatelor" se referă la focul iadului, înăuntrul căruia vor arde păcătoşii (Iac. 3:6, Lc. 16:24). Dumnezeu ajută şi protejează, mai cu seamă, pe orfani, pe văduve, pe cei smeriţi, pe cei neînsemnaţi şi pe cei săraci. El este „Părintele orfanilor şi Judecătorul văduvelor" (Ps. 67:5), „pe orfani şi pe văduvă va sprijini"

(Ps. 145:9). Pentru aceasta, şi porunceşte: „Judecaţi drept pe orfan şi pe sărac şi faceţi dreptate celui smerit" (Ps. 81:3).

Slavă..., a Treimii:

40. Treime fără început, nezidită, nedespărţită Unime, primeşte-mă pe mine, cel ce mă pocăiesc, şi mă mântuieşte pe mine, cel ce am greşit; a Ta zidire sunt, nu mă trece cu vederea; ci mă iartă şi mă izbăveşte de osânda focului.

Aici poetul se întoarce spre Dumnezeul cel Treimic. El mărturiseşte credinţa sa ortodoxă în cele trei Persoane şi începe dintr-odată să se roage fierbinte, cerând de la Preasfânta Treime să-l scape de osânda focului veşnic.

Şi acum..., a Născătoarei:

41. Preacurată Stăpână Născătoare de Dumnezeu, nădejdea celor ce aleargă la tine, şi limanul celor înviforaţi, pe Milostivul şi Făcătorul şi Fiul tău, fă-L îndurat şi mie, cu rugăciunile tale.

Ca mântuirea cea dorită să se înfăptuiască, poetul invocă mijlocirea Maicii Domnului. Născătoarea de Dumnezeu este nădejdea celor fără de nădejde şi limanul celor ce deznădăjduiesc în marea vieţii. Fecioara Maria este plină de iubire şi iubitoare de oameni. Pentru aceasta, ne apropiem de ea şi implorăm mijlocirea ei faţă de Creatorul şi Fiul său. Asemenea face şi poetul nostru.

Cântarea a 3-a - Pe piatra cea neclintită a poruncilor Tale, Hristoase

Irmos: ***Pe piatra cea neclintită a poruncilor Tale, Hristoase, întăreşte Biserica Ta.***

Prezentul irmos al celei de-a treia cântări este inspirat din a treia cântare biblică. Cântarea aceasta este un imn de mulţumire, pe care l-a compus proorociţa Ana, fiindcă Dumnezeu a ascultat rugăciunea ei şi ajunsă la ceruri, a dezlegat sterilitatea ei, bucurându-o cu [naşterea] profetului Samuel. Cântarea este cuprinsă în prima carte a Regilor (capitolul 2) şi începe prin cuvintele: „Bucuratu-s-a inima mea întru Domnul, înălţată a fost fruntea mea de Domnul Dumnezeul meu şi gura mea s-a deschis larg asupra vrăjmaşilor mei, căci m-am bucurat de izbăvirea Ta".

În irmos, poetul împrumută din cântarea proorociţei, verbul „a întări" (στερέωσον) şi-L roagă pe Domnul să întărească Biserica Sa cea neclintită, pe piatra poruncilor Sale.

Irmosul acesta aduce în mintea noastră cuvintele Domnului adresate Apostolului Petru: „Şi Eu îţi zic ţie, că tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui" (Mt. 16:18).

1. Foc de la Domnul plouând oarecând, a ars Domnul de demult pământul sodomenilor.

Poetul se referă la arderea cetăţii Sodoma (Fc. 19:24-25). La aceeaşi temă se referă şi în troparul 38 al cântării a doua. Aşa cum vom vedea în următoarele tropare, este introdusă această referire pentru ca sufletul să fie îndemnat spre pocăinţă. Dacă nu simplificăm prin traducere formularea „Domnul de la Domnul" (Κύριος παρὰ Κυρίου) - care este însă una biblică (cf. Fc. 19:24), atunci ar fi o omisiune să nu consemnăm faptul că Părinţii nu o consideră o simplă formulare ebraică, ci una triadologică şi hristologică (prima parte „Domn" [Κύριος] se referă la Dumnezeu Fiul, iar partea a doua „de la Domnul" [παρὰ Κυρίου] la Dumnezeu Tatăl). De altfel, această erminie ne-a dat-o Însuşi Domnul, menţionat în formularea davidică corespunzătoare (Ps. 109:1, Lc. 20:42).

2. În munte scapă, suflete, ca Lot acela şi apucă şi te izbăveşte în Sigor.

Lot a fost fiul lui Haran, fratele lui Avraam (Fc. 12:5). În Sodoma, unde era stabilit, el i-a găzduit pe îngerii lui Dumnezeu (Fc. 19:1 ş.u.). Când sodomeii s-au dedat la planurile lor josnice, îngerii au dat poruncă lui Lot să ia pe femeia sa şi pe

cele două fiice ale sale, şi să fugă departe de Sodoma, deoarece, din cauza păcatelor locuitorilor ei, oraşul (Sodoma) va fi distrus. Porunca îngerului a fost: „Mântuieşte-ţi sufletul tău! Să nu te uiţi înapoi, nici să te opreşti în câmp, ci fugi în munte, ca să nu pieri cu ei!" (Fc. 19:17). Lot, fiindcă s-a temut că nu va ajunge în munte, i-a rugat pe îngeri să nu distrugă micul oraş Sigor, care era în apropierea Sodomei, pentru ca să se refugieze şi să se salveze acolo. Rugăciunea lui Lot a fost ascultată: Sigorul nu a fost distrus iar Lot a reuşit să se salveze acolo. Din troparele următoare putem să tragem concluzia că „muntele" (ὄρος) şi „Sigorul" (Σηγώρ), unde poetul îşi îndeamnă sufletul său să se refugieze, este pocăinţa (μετάνοια) şi mărturisirea (ἐξομολόγηση).

3. Fugi de aprindere, o, suflete! Fugi de arderea Sodomei! Fugi de pieirea cea din dumnezeiască văpaie!

În troparul acesta imnograful, într-un ton poruncitor, cere de la sufletul său să se îngrijească şi să se îndepărteze de „aprinderea", de „arderea" şi de „pieirea cea din dumnezeiască văpaie". Expresiile acestea ale pedepsei lui Dumnezeu, [preluate] incomplet din scena arderii Sodomei, se referă la viitoarea pedeapsă a păcătoşilor în „focul cel veşnic al gheenei". Vezi şi comentariul la troparul 38 al cântării a doua.

4. Mă mărturisesc Ţie, Mântuitorule: am păcătuit, am păcătuit Ţie; dar lasă-mi, iartă-mi, ca un Îndurat.

Modelul îngrozitor al locuitorilor din Sodoma, pe care poetul îl prezintă mai sus în culori vii, îl conduce aici la zdrobire şi la mărturisire. Strigătul său „am păcătuit, am păcătuit Ţie" dezvăluie marea zdrobire, veridicitatea mărturisirii şi dorinţa iertării, fapt pentru care va cere imediat milă de la Domnul, printr-o dublă expresie, similară: „lasă-mi, iartă-mi" (ἄνες, ἄφες μοι).

5. Am păcătuit Ţie, eu singur am păcătuit mai mult decât toţi; Hristoase Mântuitorule, nu mă trece cu vederea.

Prin folosirea unei duble hiperbole („Am păcătuit Ţie, eu singur" şi „am păcătuit mai mult decât toţi"), care dezvăluie căldura pocăinţei şi sinceritatea mărturisirii, poetul cere de la Mântuitorul Hristos să nu-l dispreţuiască. Vezi şi comentariile la troparele 3 şi 22 din cântarea a doua, care seamănă cu prezentul tropar.

6. Tu eşti Păstorul cel Bun; caută-mă pe mine mielul şi, rătăcit fiind, nu mă trece cu vederea.

Tema evanghelică a prezentului tropar, provine din Parabola Păstorului cel bun (In. 10:1-16, „Eu sunt păstorul cel bun şi cunosc pe ale Mele şi ale Mele Mă cunosc pe Mine." - versetul 14). De asemenea, vezi şi Parabola oii cele pierdute: „Ce vi se pare? Dacă un om ar avea o sută de oi şi una din ele s-ar rătăci, nu va lăsa, oare, în munţi pe cele nouăzeci şi nouă şi ducându-se va căuta pe cea rătăcită?..." (Lc. 15:4-7 şi Mt. 18:12-14).

7. Tu eşti dulcele Iisus, Tu eşti Ziditorul meu; întru Tine, Mântuitorule, mă voi îndrepta.

Frazele troparului acestuia dezvăluie iubirea fierbinte a poetului faţă de Hristos şi nădejdea cea de neclintit a sa că, alături de El, va câştiga dreptatea şi mântuirea. Jertfa lui Hristos deschide drumul îndreptăţirii neamului omenesc, iar omul care crede în Persoana Sa divino-umană şi în jertfa Sa de pe Cruce se mântuieşte. Vezi Rom. 5:1-2, „Deci fiind îndreptaţi din credinţă, avem pace cu Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin care am avut şi apropiere".

A Treimii:

Stih: Preasfântă Treime, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pe noi!

8. O, Treime, Unime Dumnezeule, mântuieşte-ne pe noi de înşelăciune şi de ispite şi de primejdii!

Troparul acesta se referă la Sfânta Treime. Deoarece în prezenta cântare vor urma şi alte tropare, ce au un alt irmos, troparul acesta nu este introdus de „Slavă Tatălui...", ci prin invocarea: „Preasfântă Treime, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pe noi!" Poetul imploră Sfânta Treime ca să ne mântuiască din pericolul înşelăciunii, în care Satana, „cel ce înşeală pe toată lumea" (Ap. 12:9), vrea să ne arunce; să ne izbăvească de ispitele pe care, din nou, diavolul le seamănă, de primejdii, de pericole, aşadar de clipele dificile din viaţa omului.

A Născătoarei:

Stih: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu miluieşte-ne pe noi!

9. Bucură-te, pântece primitor de Dumnezeu! Bucură-te, scaunul Domnului! Bucură-te, Maica vieţii noastre!

Troparul acesta, din acelaşi motiv la care ne-am referit mai sus, nu este introdus prin „Şi acum...", ci prin invocarea „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi!" Invocarea aceasta o slăveşte şi o numeşte pe Născătoarea de Dumnezeu „pântece primitor de Dumnezeu", „scaunul Domnului" şi „Maică a vieţii". Primele două forme sunt preluate din [cartea] profetului Isaia: „Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel" (Is. 7:14), „În anul morţii regelui Ozia, am văzut pe Domnul stând pe un scaun înalt şi măreţ şi poalele hainelor Lui umpleau templul" (Is. 6:1). A treia formulă o întâlnim în Noul Testament: [Fecioara] Maria, Născătoarea de Dumnezeu, este „maica Domnului" (Lc. 1:43) şi Domnul este viaţa noastră (Vezi In. 11:25, „Eu sunt învierea şi viaţa"; şi Col. 3:4 „Iar când Hristos, Care este viaţa voastră, Se va arăta").

Alt Canon

Irmos: ***Întăreşte, Doamne, pe piatra poruncilor Tale, inima mea cea clintită; că Însuţi eşti sfânt şi Domn.***

La fel ca şi primul, şi al doilea irmos al acestei cântări are fundament în cea de-a treia cântare biblică. În primul irmos, poetul Îl ruga pe Domnul să întărească Biserica pe piatra cea neclintită a poruncilor Sale. Aici, el Îl roagă din nou să întărească inima sa, care se clatină, pe piatra poruncilor Lui. Spunând „clintire a inimii", poetul înţelege îndepărtarea omului de la împlinirea cu dreptate a poruncilor dumnezeieşti, de vreme ce înăuntrul său a pătruns păcatul necredinţei. Pentru acelaşi lucru, profetul David ruga pe Dumnezeu: „Îndreaptă, Doamne, picioarele mele în cărările Tale, ca să nu şovăie paşii mei" (Ps. 16:5).

10. Izvor de viaţă Te-am câştigat pe Tine, surpătorul morţii, şi strig Ţie din inima mea mai înainte de sfârşit: Greşit-am! Milostiveşte-Te şi mă mântuieşte.

Imnograful proclamă că Domnul este „izvor de viaţă" şi „surpătorul morţii". Provenienţa biblică a celor două [expresii] este evidentă. Vezi Ps. 35:9, „Că la Tine este izvorul vieţii". Domnul a desfiinţat „pe cel ce are stăpânirea morţii" (Evr. 2:14); ne-a eliberat din „legea păcatului şi a morţii" (Rom. 8:2).

11. Păcătoşilor din vremea lui Noe am urmat, Mântuitorule, moştenind osândirea acelora, întru cufundarea potopului.

Poetul revine la evenimentul potopului din timpul lui Noe. A vorbit despre acesta şi în troparele 32 şi 33 din cântarea a doua. Este însă obiceiul [imnografului] de a reaminti persoanele şi evenimentele biblice, de a le interpreta în mod alegoric sau

de a le pune în legătură cu persoana sa şi, astfel, să desprindă concluziile morale care au ca ţintă conducerea sufletul său la zdrobire şi pocăinţă. Vezi Lc. 17:26-27: „Şi precum a fost în zilele lui Noe, tot aşa va fi şi în zilele Fiului Omului: Mâncau, beau, se însurau, se măritau până în ziua când a intrat Noe în corabie şi a venit potopul şi i-a nimicit pe toţi".

12. Am greşit, Doamne, am greşit Ţie! Milostiveşte-Te spre mine. Că nu este cineva între oameni, din cei ce au greşit, pe care să nu-l fi întrecut eu cu greşelile.

Troparul acesta este asemănător cu troparele 22 din prima cântare, 3, 22 şi 24 din cântarea a doua şi cu al cincilea tropar din cântarea a treia. Comentariul acelora se aplică şi prezentului tropar.

13. Lui Ham aceluia, batjocoritorul de tată, urmând, suflete, n-ai acoperit ruşinea aproapelui, cu faţa înapoi întorcându-te.

De la acest tropar până spre sfârşitul cântării, omul păcătos, prin gura poetului, monologhează cu sufletul său. Foloseşte persoane şi evenimente biblice, accentuând că sufletul său a imitat pe cei nevrednici, în timp ce, din contră, nu s-a hotărât la imitarea virtuţii din viaţa drepţilor.

Ham a fost fiul lui Noe: „Noe era de cinci sute de ani, când i s-au născut trei feciori: Sem, Ham şi Iafet" (Fc. 5:32). „Iar fiii lui Noe care au ieşit din corabie erau: Sem, Ham şi Iafet. Iar Ham era tatăl lui Canaan" (Fc. 9:18). Ham este numit de către Sfântul imnograf drept „batjocoritorul de tată" (πατραλοίας), nu în înţeles propriu (că şi-ar fi ucis părintele, fiindcă ştim că Noe a murit de moarte bună, cf. Fc. 9:29), ci moral, fiindcă nu a acoperit goliciunea tatălui său ci, din contră, a făcut-o cunoscută şi fraţilor săi.

Întâmplarea, pe care o istoriseşte cartea Facerii (9:20-27), este următoarea: „Atunci a început Noe să fie lucrător de pământ şi a sădit vie. A băut vin şi, îmbătându-se, s-a dezvelit în cortul său. Iar Ham, tatăl lui Canaan, a văzut goliciunea tatălui său şi, ieşind afară, a spus celor doi fraţi ai săi. Dar Sem şi Iafet au luat o haină şi, punând-o pe amândoi umerii lor, au intrat cu spatele înainte şi au acoperit goliciunea tatălui lor; şi feţele lor fiind întoarse înapoi, n-au văzut goliciunea tatălui lor". Această faptă a lui Ham faţă de tatăl său, Noe, a fost condamnată, atrăgând blestemul părintelui său, în timp ce ceilalţi doi fii au fost binecuvântaţi (Fc. 9:25-26).

Poetul reproşează sufletului său comportarea asemănătoare faţă de aproapele său. Ce să înţelegem oare? Poate tendinţa păcătosului de a examina păcatele semenilor lui sau poate deprinderea păcătoasă a oamenilor de a condamna şi de a bârfi pe semenii lor, pentru fiecare cădere.

14. Binecuvântarea lui Sem nu ai moştenit, ticăloase suflete şi moştenire desfătată n-ai luat ca Iafet, în pământul iertării.

Aşa cum am văzut mai sus, Noe, când s-a trezit din beţie şi a auzit ceea ce s-a întâmplat, l-a blestemat pe Ham şi a binecuvântat pe Sem şi pe Iafet pentru fapta lor „cuminte". „Şi a spus (Noe): «Blestemat să fie Canaan! Robul robilor să fie la fraţii săi!» Apoi a zis: «Binecuvântat să fie Domnul Dumnezeul lui Sem; iar Canaan să-i fie rob!»" (Fc. 9:25-26).

Pornind de la această întâmplare, imnograful îşi acuză sufletul său că nu s-a îngrijit să moştenească binecuvântarea lui Sem şi să dobândească marea desfătare, în pământul virtuţilor, aşadar mila şi iertarea lui Dumnezeu, printr-o mărturisire sinceră şi făcută la timp.

15. Din pământul Haran, adică din păcat, ieşi, suflete al meu, şi vino la pământul care izvorăşte de-a pururea nestricăciune vie, pe care Avraam a moştenit-o.

Vezi Fc. 12:1: „Şi a zis Domnul către Avram: «Ieşi din pământul tău, din neamul tău şi din casa tatălui tău şi vino în pământul pe care ţi-l voi arăta Eu»".

Avram, fiul lui Terah, la porunca lui Dumnezeu, a ieşit din pământul caldeilor şi a venit în pământul Haran, iar de acolo a plecat şi a locuit în Canaan (Fc. 11:31-32).

Poetul, interpretând evenimentul plecării „din pământul Haran" în mod alegoric, numeşte pe acesta păcat, din care sufletul este îndemnat să plece. „Pământul care izvorăşte de-a pururea nestricăciune vie", şi pe care sufletul este povăţuit să vină şi să-l moştenească, precum Avraam, este Împărăţia lui Dumnezeu. Vezi Fc. 17:8: „Şi-ţi voi da ţie şi urmaşilor tăi pământul în care pribegeşti acum ca străin, tot pământul Canaanului, ca moştenire veşnică, şi vă voi fi Dumnezeu".

16. De Avraam ai auzit, suflete al meu, care şi-a lăsat oarecând pământul părinţilor şi s-a făcut străin. Urmează şi tu alegerii aceluia.

Poetul continuă menţiunea sa privind pe strămoşul Avraam şi îşi imploră sufletul să imite alegerea aceluia. Precum Avraam a preferat să asculte de voia lui Dumnezeu şi s-a supus acesteia, astfel şi sufletul său trebuie să părăsească păcatul şi să caute cu dorinţă patimă Împărăţia lui Dumnezeu. Avraam este modelul credinţei autentice şi al ascultării necondiţionate faţă de porunca lui Dumnezeu. Credinţa lui Avraam este elogiată şi de Apostolul Pavel: „Prin credinţă, Avraam, când a fost chemat, a ascultat şi a ieşit la locul pe care era să-l ia spre moştenire şi a ieşit neştiind încotro merge" (Evr. 11:8).

17. La stejarul din Mamvri ospătând patriarhul pe îngeri, a luat la bătrâneţe vânatul făgăduinţei.

Vezi Fc. 18:1-19, unde este narată ospătarea celor trei îngeri ai lui Dumnezeu de către Avraam, „la stejarul lui Mamvri". Atunci, Dumnezeu i-a promis dobândirea unui copil la o vârstă înaintată: „Şi Sara, femeia ta, va avea un fiu" (versetul 10). Vezi şi Evr. 11:11, „Prin credinţă, şi Sara însăşi a primit putere să zămislească fiu, deşi trecuse de vârsta cuvenită, pentru că ea L-a socotit credincios pe Cel ce făgăduise...". „Vânatul făgăduinţei", aşadar fructul promisiunii este Issac. „Şi o voi binecuvânta - a promis Dumnezeu lui Avraam - şi-ţi voi da din ea un fiu; o voi binecuvânta" (Fc. 17:16).

18. Înţelegând pe Isaac, ticălosule suflete al meu, că este jertfit tainic jertfă nouă, cu ardere de tot Domnului, urmează voinţei lui.

Troparul acesta se referă la jertfa lui Isaac. Vezi: Fc. 22:1-13, precum şi Evr. 11:17, unde se accentuează credinţa lui Avraam printr-o faptă concretă: „Prin credinţă, Avraam, când a fost încercat, a adus pe Isaac (jertfă). Cel ce primise făgăduinţele aducea jertfă pe fiul său unul născut!".

„Ardere de tot" înseamnă a oferi o jertfă totală. Asemenea a fost şi porunca lui Dumnezeu, cf. Fc. 22:2: „Şi a zis (Dumnezeu): «Ia pe fiul tău, pe Isaac, pe singurul tău fiu, pe care-l iubeşti, şi du-te în pământul Moria şi adu-l acolo ardere de tot pe un munte...»".

Isaac a fost tipul Domnului nostru, Care S-a jertfit pe Sine pentru păcatele oamenilor.

La final, poetul îşi îndeamnă bietul său suflet să imite „dorinţa" lui Isaac, dispoziţia sa de a se supune voii celei dumnezeieşti. „Atunci a grăit Isaac lui Avraam, tatăl său, şi a zis: «Tată!» Iar acesta a răspuns: «Ce este, fiul meu?» Zis-a Isaac: «Iată,

foc şi lemne avem; dar unde este oaia pentru jertfă?...»; a ridicat Avraam acolo jertfelnic, a aşezat lemnele pe el şi, legând pe Isaac, fiul său, l-a pus pe jertfelnic, deasupra lemnelor" (Fc. 22:7-9).

19. Auzit-ai, suflete al meu, de Ismael, că a fost izgonit ca un fecior din slujnică; trezeşte-te, vezi, ca nu cumva păcătuind, să suferi ceva asemenea.

Ismael a fost fiul lui Avraam de la slujnica sa, Agar. S-a născut înainte de Isaac. Fiindcă Sarra era stearpă a spus soţului ei: „Iată m-a închis Domnul, ca să nu nasc. Intră dar la slujnica mea; poate vei dobândi copii de la ea!" (Fc. 16:2). Faptul că Agar a rămas însărcinată a atras ura stăpânei sale şi, pentru aceasta, Sarra a dorit să o îndepărteze. Atunci aceasta „a fugit de la faţa ei" (versetul 6). Dar îngerul Domnului, pe care Agar l-a întâlnit în pustiu, a dat poruncă ca acest copil să fie numit Ismael. Când Agar a născut pe Ismael iar, mai târziu, Sara pe Isaac, „fiul roabei acesteia nu va fi moştenitor cu fiul (ei), Isaac" (21:10). De aceea, Sara a pretins din nou de la Avraam ca Agar şi copilul ei să fie îndepărtaţi. Forma „ai fost alungat", din tropar, se referă la cuvintele Sarei spuse lui Avraam „Izgoneşte pe roaba aceasta şi pe fiul ei, căci fiul roabei acesteia nu va fi moştenitor cu fiul meu, Isaac!" (Fc. 21:10). Sufletul este dator să privegheze şi să se roage precum Agar. El este alungat din cauza dorinţelor desfrânate şi a desfătării sale, pierzând viaţa cea fericită din Paradis.

20. Agarei, egiptencei celei de demult, te-ai asemănat, suflete, făcându-te rob de bună-voia ta, şi născând semeţia, ca pe un nou Ismael.

Imnograful continuă referirea sa la Agar şi la fiul ei, Ismael. Prin libertatea sa poetică şi pentru a oferi o învăţătură morală, folositoare pentru sufletul său, autorul vede blamată convieţuirea dintre Avraam şi Agar, în timp ce cartea Facerea ne confirmă că aceasta s-a făcut din îndemnul clar al soţiei legale, Sarra (Fc. 16:2), lucru specific acelei epoci (Fc. 30:4,9) (vezi Vasilios Vellas, Căsătoria iudaică, Atena, 1935, p. 27). „De bună-voie" reprezintă posibilitatea libertăţii de alegere între bine şi rău. Poetul acuză sufletul său că, urmând modelul lui Agar, şi-a înrobit voia sa în cele rele şi a dat naştere la semeţie, aşadar la un nou Ismael, obrăznicie rezistentă şi răzvrătită în faţa voii celei dumnezeieşti.

21. Scara lui Iacov o ştii, suflete al meu, care s-a arătat de la pământ spre cele cereşti; pentru ce n-ai avut treaptă tare, credinţa cea dreaptă?

Poetul se referă aici la vedenia lui Iacov, cf. Fc. 28:10-22: „Şi a visat că era o scară, sprijinită pe pământ, iar cu vârful atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se

suiau şi se pogorau pe ea...". Prezentând sufletului său vedenia cea măreaţă, poetul cere de la acesta să aibă „evlavie" faţă de Dumnezeu, ca temelie sigură şi sprijin ferm în viaţa lui. Cere, aşadar, să aibă credinţă, nădejde şi dragoste.

22. Preotului lui Dumnezeu, şi împăratului celui înstrăinat între oameni de viaţa lumii, urmează, adică asemănării lui Hristos.

Cine este preotul lui Dumnezeu şi totodată, împărat? Cu siguranţă, Melchisedec. Despre acesta ne vorbeşte cartea Facerea 14:18-20: „Iar Melchisedec, regele Salemului, i-a adus pâine şi vin. Melchisedec acesta era preotul Dumnezeului celui Preaînalt. Şi a binecuvântat Melchisedec pe Avram şi a zis: «Binecuvântat să fie Avram de Dumnezeu Cel Preaînalt, Ziditorul cerului şi al pământului. Şi binecuvântat să fie Dumnezeul Cel Preaînalt, Care a dat pe vrăjmaşii tăi în mâinile tale!» Şi Avram i-a dat lui Melchisedec zeciuială din toate".

Despre Melchisedec ne vorbeşte şi Apostolul Pavel în Epistola sa către evrei (4:14 şi cap. 7). Apostolul Pavel, în baza apariţiei pline de mister a lui Melchisedec, în cartea Facerii, unde nu întâlnim nici o referire cu privire la provenienţa, genealogia şi moartea sa (lucru obişnuit în Vechiul Testament), şi în baza cuvântului profetic al psalmistului (Ps. 109:4 „tu eşti preot în veac după rânduiala lui Melchisedec"), în acord cu care Melchisedec este prototipul preoţiei lui Mesia, consideră pe Melchisedec drept preînchipuirea lui Hristos şi a preoţiei Sale - „după rânduiala lui Melchisedec" - superioară celei aronite, a Vechiului Testament.

23. Să nu te faci stâlp de sare, suflete, întorcându-te înapoi; să te înfricoşeze pilda Sodomei; sus, în Sigor, mântuieşte-te!

Despre pustiirea cetăţii Sodoma, poetul ne-a vorbit şi în troparul 38 din cea de-a doua cântare şi în primele trei tropare ale cântării a treia. Aici, poetul reaminteşte pustiirea aceasta, vorbind mai cu seamă despre soţia lui Lot, care - împotriva poruncii lui Dumnezeu („să nu priveşti înapoi") - s-a întors ca să privească cum arde Sodoma şi Gomora, devenind stâlp se sare. Vezi Fc. 19:26: „Femeia lui Lot însă s-a uitat înapoi şi s-a prefăcut în stâlp de sare".

Imnograful, evidenţiind groaznicul model, cere sufletului său să nu privească nici el înapoi. Înţelegem deci, să nu repete vechile sale păcate şi ne aminteşte cuvintele Domnului: „Nimeni care pune mâna pe plug şi se uită îndărăt nu este potrivit pentru împărăţia lui Dumnezeu" (Lc. 9:62).

După Apostolul Pavel, datoria creştinului este de a uita „cele ce sunt în urma mea şi, tinzând către cele dinainte, alerg la ţintă, la răsplata chemării de sus" (Flp. 3:14). „Sigor", unde sufletul trebuie să se refugieze ca să fie salvat, este Biserica, cu adevărat „cetate a Dumnezeului cel viu" şi „chivot al mântuirii" (Evr. 11:7, 12:22).

24. De arderea păcatului fugi, suflete al meu, ca şi Lot. Fugi de Sodoma şi de Go-mora; fugi de flacăra a toată pofta cea nebunească.

Poetul continuă să se refere la acelaşi eveniment biblic. Lot a fugit de ardere. Sufletul este implorat să se salveze de focul păcatului. Înclinarea spre păcatele trupeşti şi spre poftele cele destrăbălate - „ardere" a trupului după Apostolul Pavel (I Cor. 7:9), sunt numite „Sodoma şi Gomora" - după cum şi astăzi la fel sunt numite, în limbajul poporului, decăderile morale ale societăţii - de vreme ce aceste oraşe biblice se dedaseră păcatelor trupeşti (Fc. 18:20, 29:15).

25. Miluieşte-mă, Doamne, miluieşte-mă strig Ţie, când vei veni cu îngerii Tăi, să răsplăteşti tuturor după vrednicia faptelor.

În troparul acesta, Sfântul imnograf creionează strigătul fierbinte şi rugător al Psalmistului: „miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta!" (Ps. 50:1) şi cuvintele evanghelistului Matei, prin care se descrie cea de-a doua Venire a Domnului: „Când va veni Fiul Omului întru slava Sa, şi toţi sfinţii îngeri cu El, atunci va şedea pe tronul slavei Sale" (25:31). Mare ceas! Zi înfricoşătoare! Pentru acest ceas şi pentru această zi, suntem datori să cerem neîncetat mila Domnului nostru, precum face şi poetul.

26. Rugăciunea celor ce Te laudă pe Tine, Stăpâne, nu o lepăda; ci Te milostiveşte, Iubitorule de oameni, şi dăruieşte iertare celor ce se roagă Ţie cu credinţă.

Autorul nostru împrumută din nou cuvinte şi expresii din cartea Psalmilor, ca rugăciunea sa să fie dreaptă şi să-i aducă lui, cât şi celor ce o înalţă, iertarea de păcate. Vezi Ps. 142:1: „Doamne, auzi rugăciunea mea, ascultă cererea mea, întru credincioşia Ta, auzi-mă, întru dreptatea Ta...". De asemenea, Ps. 50:12: „Nu mă lepăda de la faţa Ta...".

Slavă..., a Treimii:

27. Treime neamestecată, neziditǎ, Fire fără început, Care eşti lăudată în Treimea Feţelor, mântuieşte-ne pe noi, care ne închinăm stăpânirii Tale cu credinţă.

Conţinutul acestui tropar, la fel ca şi stihul dinaintea lui, întâlnit şi în alte cântări, este triadologic. Mântuirea este lucrarea comună a Celor trei Persoane dumne-zeieşti. Pentru aceasta, Biserica - trupul credincioşilor - se roagă Sfintei Treimi, adorându-O şi închinându-i-se Ei.

Şi acum..., a Născătoarei:

28. Pe Fiul cel fără de ani din Tatăl, sub ani L-ai născut, neştiind de bărbat, Născă-toare de Dumnezeu. Minune străină! Că alăptând, ai rămas Fecioară.

Fiul şi Cuvântul S-a născut din Dumnezeu Tatăl „mai înainte de ani". Din Născătoarea de Dumnezeu, El S-a născut „sub ani" şi fără ca ea să cunoască bărbat. Ea a rămas Fecioară după naştere, precum a fost şi mai înainte Fecioară, şi s-a păstrat Fecioară la naştere. În acelaşi timp însă, ea a alăptat pe Pruncul cel dumnezeiesc! „Minune străină", strigă poetul, referindu-se la această mare taină a credinţei noastre.

Cântarea a 4-a - Auzit-a proorocul de venirea Ta, Doamne

Irmos: ***Auzit-a proorocul de venirea Ta, Doamne, şi s-a temut: că aveai să Te naşti din Fecioară, şi oamenilor să Te arăţi, şi a grăit: Auzit-am auzul Tău şi m-am temut; slavă puterii Tale, Doamne.***

Cea de-a patra cântare biblică, pe baza căreia imnograful a compus prezentul irmos al cântării noastre, este imnul profetului Avacum. Prin imnul acesta, profetul evidenţiază măreţia lui Dumnezeu şi, în acelaşi timp, îşi exprimă cu înfricoşare surprinderea, prevăzând planul tainic al dumnezeieştii Iconomii, pentru mântuirea oamenilor. Imnul se găseşte în cel de-al treilea capitol al cărţii lui Avacum şi începe prin cuvintele: „Doamne, auzit-am de faima Ta şi m-am temut de punerile Tale la cale, Dumnezeule! Fă să trăiască, în cursul anilor, lucrarea Ta... Doamne, Dumnezeule, puterea mea...".

Imnograful preia cuvintele profetului şi le interpretează, compunând totodată irmosul său. Vestea de care profetul s-a temut şi s-a înfricoşat, este „venirea" (ἔλευσις) Domnului, marele eveniment al Naşterii Sale din Fecioara Maria şi al descoperirii Sale către oameni. Apostolul Pavel o numeşte marea taină a dreptei-credinţe: „Şi cu adevărat, mare este taina dreptei credinţe: Dumnezeu S-a arătat în trup..." (I Tim. 3:16).

1. Lucrurile Tale nu le trece cu vederea, zidirea Ta nu o părăsi, Drepte Judecătorule; că de am şi păcătuit eu însumi ca un om, şi mai mult decât tot omul, Iubitorule de oameni, dar ai putere ca un Domn al tuturor a ierta păcatele.

După profetul Isaia, Domnul este „Tatăl nostru, noi suntem lutul şi Tu olarul, toţi lucrul mâinilor Tale suntem!" (64:7), iar după cum Însuşi proclamă despre Sine: „putere are Fiul Omului pe pământ a ierta păcatele" (Mt. 9:6). Aceste două adevăruri le accentuează poetul accentuează în troparul acesta, rugând pe Domnul, Dreptul Judecător, să-i ierte păcatele, odată ce mărturiseşte că păcatele sale au întrecut cu mult pe cele ale tuturor oamenilor.

2. Se apropie, suflete, sfârşitul, se apropie şi nu te îngrijeşti, nu te pregăteşti; vremea se scurtează, scoală-te; aproape, lângă uşi, este Judecătorul: ca un vis, ca o floare trece vremea vieţii. Pentru ce în deşert ne tulburăm?

Acest tropar este unul dintre cele mai frumoase ale întregului Canon. Cuvântul este dens, viu şi rapid, raportat la importanţa temei la care se referă. Este un adevărat semnal de deşteptare pentru fiecare om, care pierde uşor din vedere imaginea zilei

Judecăţii lui Dumnezeu şi se scufundă în adâncul grijilor ce-l distrag de la viaţa reală. Ideile troparului au rădăcini biblice. Vezi Mt. 25:31-46, unde se vorbeşte minuţios despre cea de-a Doua Venire a Domnului şi despre Judecata care-i va urma. De asemenea, Mt. 24:36, unde Domnul ne spune: „Iar de ziua şi de ceasul acela nimeni nu ştie, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl".

„Fiindcă ştiţi în ce timp ne găsim, căci este chiar ceasul să vă treziţi din somn; căci acum mântuirea este mai aproape de noi" accentuează şi Apostolul Pavel, ca să ne indice trezvia duhovnicească pe care trebuie să o avem permanent (Rom. 13:11). Despre apropierea zilei Judecăţii vezi Mt. 24:33, „... şi voi, când veţi vedea toate acestea, să ştiţi că este aproape, la uşi". Despre deşertăciunea vieţii omeneşti, vezi Ps. 102:15, „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului; aşa va înflori". „Pentru ce în deşert ne tulburăm?", este întrebarea pe care o naşte numai gândirea creştină plină de realismul şi de intuiţia istoriei şi a lumii, prin ochii credinţei.

3. Deşteaptă-te, o, sufletul meu! Ia seama faptelor tale pe care le-ai făcut, şi adu-le la vedere; varsă picături de lacrimi; spune cu îndrăzneală faptele tale şi cugetele tale lui Hristos, şi te îndreptează.

„Adu-Mi aminte ca să judecăm împreună, fă tu însuţi socoteala ca să te dezvinovăţeşti" a fost porunca lui Dumnezeu, pe care a dat-o prin gura profetului Isaia cu mulţi ani înainte (Is. 43:26). Poate această poruncă a luat-o imnograful drept temei pentru îndemnul sufletului său de a-şi reveni, de a-şi da seama de faptele sale păcătoase, să le aşeze în faţa ochilor săi, să verse lacrimi pentru acestea şi, la sfârşit, să descopere toate faptele şi gândurile sale Domnului, ca să se îndrepteze şi, să primească, aşadar, iertare. Menţionarea sensurilor care sunt cuprinse în tropar şi care exprimă diferite etape ale pocăinţei cele adevărate este caracteristică Canonului. Descoperite sub treaptă, ele dovedesc profunda gândire psihologică a poetului nostru.

4. N-a fost în viaţă păcat, nici faptă, nici răutate, pe care să nu le fi săvârşit eu, Mântuitorule, cu mintea şi cu cuvântul, cu voinţa şi cu gândul şi cu ştiinţa, şi cu fapta păcătuind, ca altul nimeni nici odinioară.

Troparul cuprinde o mărturisire care dezvăluie profunda smerenie şi zdrobire. Dacă în troparul precedent ne-a oferit scara pocăinţei, aici, printr-o adâncă şi sinceră pocăinţă, poetul (sau omul păcătos care se exprimă) îşi mărturiseşte păcatele, care sunt multe, de toate categoriile şi depăşind păcatele oricărui alt om.

5. Din acesta m-am judecat, din acesta m-am osândit, eu, ticălosul, adică din cugetul meu, decât care nimic nu este în lume mai puternic; Judecătorule, Mântuitorul meu şi cunoscătorule, cruţă-mă, izbăveşte-mă şi mă mântuieşte pe mine robul Tău.

Conştiinţa omului este un judecător imparţial şi de neînduplecat al faptelor sale. Aceasta o accentuează şi imnograful, spunând că el însuşi a fost condamnat şi aspru criticat de către conştiinţa sa, pentru păcatele pe care le-a săvârşit şi pe care le-a mărturisit în troparul anterior. Ultimele cuvinte ale troparului, care alcătuiesc o rugăciune fierbinte expusă printr-o minunată formulare, exprimă dorinţa mântuirii care zguduie sufletul poetului.

6. Scara pe care a văzut-o de demult marele între patriarhi, suflete al meu, este arătarea suirii celei de lucrare şi a înălţării gândului; deci, de voieşti să vieţuieşti cu lucrarea şi cu cunoştinţa şi cu înălţarea gândului, înnoieşte-te.

Poetul se referă la vedenia patriarhului Iacov din Fc. 28:12 ş.u., „Şi a visat că era o scară, sprijinită pe pământ, iar cu vârful atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau şi se pogorau pe ea. Apoi S-a arătat Domnul în capul scării...".

Imnograful explică visul în mod alegoric şi în terminologia scrierilor niptice. În scara visului şi în efortul urcării ei, poetul vede drumul şi urcuşul virtuţii, care este şi „înălţarea gândului", în conformitate cu exprimarea caracteristică Sfântului Grigorie Teologul. Mai mult, prin înălţimea scării autorul vede înălţimea cunoaşterii la care se ridică omul, prin practicarea virtuţii. La aceste stări duhovniceşti înălţătoare, omul ajunge numai dacă mai întâi se va reînnoi şi se va schimba (cf. Evr. 6:6, Col. 3:10, Rom. 12:2).

7. Arşiţa zilei a răbdat patriarhul pentru lipsă şi frigul nopţii a suferit, în toate zilele făcând câştig; păstorind, trudindu-se şi slujind, ca să-şi ia amândouă femeile.

Troparul acesta se referă la patriarhul Iacov şi la eforturile pe care le-a depus ca să ia în căsătorie pe cele două femei, pe Lia şi pe Rahela, care erau fiicele lui Laban, unchiul lui Iacob din partea mamei sale. Vezi Fc. 29:1-30, mai ales versetele 18 şi 27-28: „Lui Iacov însă îi era dragă Rahila şi a zis: «Îţi voi sluji şapte ani pentru Rahila, fata ta cea mai mică», «Împlineşte această săptămână de nuntă şi-ţi voi da-o şi pe aceea, pentru slujba ce-mi vei mai face alţi şapte ani!» Şi a făcut Iacov aşa: a împlinit săptămâna de nuntă şi i-a dat Laban şi pe Rahila, fiica sa, de femeie".

8. Prin două femei înţelege fapta şi cunoştinţa întru înaltă gândire: prin Lia fapta, ca ceea ce a fost cu mulţi copii. Iar prin Rahela, gândirea, ca cea mult-ostenitoare. Că fără de osteneli nici fapta, nici gândirea nu se vor săvârşi, suflete.

Episodul biblic al troparului precedent, este interpretat aici de poet în mod alegoric. Prin imaginea celor două femei, poetul vede fapta şi cunoaşterea, pentru care omul, precum Iacov pentru femei, va trebui să se lupte, ca să reuşească. Prin Lia, care a fost cu mulţi copii (Fc. 29:31-35), vede fapta din care se nasc diferitele virtuţi. Iar prin Rahela, pentru care, ca să o ia de soţie, a depus un mare efort (a lucrat încă şapte ani alături de socrul său Laban) - şi care a suferit şi ea mult, din cauza sterilităţii ei („Dă-mi copii, iar de nu, voi muri!", Fc. 30:1) cunoaşterea duhovnicească, de vreme ce atât cunoaşterea atât experienţa duhovnicească se dobândesc cu multă trudă şi efort.

9. Priveghează, o, suflete al meu, şi te fă desăvârşit, ca cel mare între patriarhi; ca să dobândeşti fapta cu gândirea cea înaltă; ca să te faci minte văzătoare de Dumnezeu, să ajungi în norul cel nespus, cu gândirea, şi să te faci neguţător de lucruri mari.

Imnograful continuă referirea la aceeaşi temă. Preluând ca model aceeaşi persoană, aşadar pe marele patriarh Iacob, îndeamnă sufletul său să privegheze şi să se desăvârşească, ca să ia drept răsplată fapta şi cunoaşterea. Elementele de noutate pe care poetul le introduce în troparul acesta sunt alte trei harisme, pe care sufletul le poate dobândi:
a) să devină minte văzătoare de Dumnezeu (νοῦς θεόπτης), ca şi Iacov, care a văzut pe îngerii lui Dumnezeu, plimbându-se pe scara ce ducea la cer, iar în capul scării pe Însuşi Dumnezeu (Fc. 28:12 ş.u., de asemenea şi Fc. 32:1: „După aceea, Iacov s-a dus în calea sa. Şi căutând el, a văzut oştirea lui Dumnezeu tăbărâtă, căci l-au întâmpinat îngerii lui Dumnezeu");
b) să ajungă în norul cel nespus (ἄδυτο γνόφο), adică la o înaltă stare duhovnicească în spaţiul tainicei teologii, şi
c) să devină neguţător (ἔμπορος) al marilor daruri duhovniceşti, ceea ce înseamnă că trebuie să trudească duhovniceşte pentru a reuşi să obţină înaltele daruri dumnezeieşti. Pentru acestă a treia harismă, vezi şi Parabola negustorului de mărgăritare (Mt. 13:45-46).

10. Pe cei doisprezece patriarhi născându-i cel mare între patriarhi, ţi-a făcut ţie tainic, suflete al meu, scară spre suirea cea de faptă, pe fiii săi, ca pe nişte temeiuri şi trepte, ca nişte suişuri prea înţelepţeşte aşezându-i.

„Cel mare între patriarhi" este Iacov, tatăl celor doisprezece patriarhi, de la ale căror nume s-au numit cele douăsprezece seminţii ale lui Israel (vezi Fc. 35:22-26).

Aici, poetul nostru interpretează în mod „tainic" naşterea patriarhului, cu scopul de a extrage anumite concluzii morale. O consideră ca o scară prin care oricine poate urca la virtutea practică; pe fii îi vede ca pe nişte trepte şi paşi pe care oricine îi face când urcă scara, dorind să ajungă în vârful ei; îi vede ca un mijloc de urcare obositor, aşa cum, cu adevărat este urcarea duhovnicească a omului.

11. Lui Isav cel urât asemănându-te, suflete, ai dat amăgitorului tău întâia naştere, a frumuseţii celei dintâi; şi de la binecuvântarea părintească ai căzut, şi îndoit te-ai amăgit, ticălosule, cu fapta şi cu gândirea; pentru aceasta acum pocăieşte-te.

Isav a fost fiul lui Isaac şi al Rebecăi şi avea ca frate geamăn, pe Iacov. Rebeca, mama lor, îl iubea mai mult pe Iacov, iar Isaac, tatăl, mai mult pe Isav. După cum ştim, Iacov a obţinut „dreptul de întâi-născut" a lui Isav printr-o farfurie cu mâncare de linte, pe care i-a dat-o. Mai mult încă, prin ajutorul dat de mama sa, Iacov tot „prin viclenie" a luat şi binecuvântarea tatălui său. Vezi Fc. 27:36, „Şi a zis: «Din pricină oare că-l cheamă Iacov, de aceea m-a înşelat de două ori? Deunăzi mi-a răpit dreptul de întâi-născut, iar acum mi-a răpit binecuvântarea mea»". De asemnea şi Fc. 25:26, „După aceea a ieşit fratele acestuia, ţinându-se cu mâna de călcâiul lui Isav; şi i s-a pus numele Iacov".

Acest episod biblic constituie pentru poetul nostru o sursă de inspiraţie pentru prezentul tropar. Sfântul Andrei, interpretând în mod alegoric persoanele şi naraţiunea biblică, se întoarce spre sufletul său şi îi spune că, imitând modelul lui Isav cel urât (vezi: Rom. 9:13, „...Pe Iacov l-am iubit, iar pe Isav l-am urât"), a dat diavolului „întâia- naştere", „frumuseţea cea dintâi", aşadar darurile dumnezeieşti, pe care le avea înainte de cădere, lipsindu-se de binecuvântarea cea părintească. Ca să coreleze îndoita „cădere" a lui Isav, poetul vorbeşte despre îndoita „cădere" şi înşelare a sufletului său, în faptă şi în gândire. Sfârşitul troparului este un imbold spre pocăinţă, principalul ţel al marelui Canon.

12. Edom s-a chemat Isav, pentru marea înverşunare a amestecării cu femei. Căci cu neînfrânarea, pururea aprinzându-se, şi cu plăcerile întinându-se, Edom s-a numit, ceea ce înseamnă: înfierbântarea sufletului celui iubitor de păcate.

Fc. 25:29-30, „Odată însă a fiert Iacov linte, iar Isav a venit ostenit de la câmp. Şi a zis Isav către Iacov: «Dă-mi să mănânc din această fiertură roşie, că sunt flămând!» De aceea Isav s-a mai numit şi Edom". Isau a fost numit şi Edom (care în dialectul koine al limbii greceşti înseamnă cel de foc) pentru pofta puternică pe care a simţit-o faţă de „fiertura cea roşie", aşadar mâncarea de linte, de dragul căreia a vândut fratelui său Iacov dreptul său de întâi-născut.

În troparul acesta, imnograful uneşte numele „Edom" al lui Isav cu pofta maniacală pentru femei, cu poftele trupeşti de neînvins şi cu înclinarea spre plăceri. Evident, fiindcă înfierbântarea şi culoarea roşie sunt în strânsă legătură, ele exprimă în mod demonstrativ focul trupesc şi violenţa dorinţelor carnale.

13. De Iov cel de pe gunoi auzind, o, suflete al meu, că s-a îndreptăţit, n-ai râvnit bărbăţiei aceluia, n-ai avut tăria gândului lui, întru toate care ai cunoscut, în cele ce ai ştiut şi în cele ce te-ai ispitit; ci te-ai arătat nerăbdător.

Troparul acesta, ca şi următoarele trei, sunt inspirate din istoria biblică despre dreptul şi biruitorul Iov. Pentru o înţelegerea deplină, trebui avut în vedere întregul cuprins al cărţii cu acelaşi nume din Vechiul Testament, în care apar deodată credinţa adâncă, nădejdea fermă şi marea răbdare a lui Iov. Vezi mai cu seamă Iov 2:7-8: „Atunci satan a plecat dinaintea Domnului şi a lovit pe Iov cu lepră, din tălpile picioarelor până în creştetul capului. Şi a luat Iov un ciob ca să se scarpine şi şedea pe gunoi, afară din oraş". Aici, poetul evidenţiază bărbăţia şi poziţia nezdruncinată a lui Iov, pe care sufletul - ce dialoghează cu autorul - nu le-a imitat, nici nu le-a primit. Din contră, a dovedit că nu are perseverenţă şi răbdare.

14. Cel ce era mai înainte pe scaun, acum se vede gol în gunoi, cu răni; cel cu mulţi fii şi mărit, de năprasnă fără de fii şi de casă lipsit; căci socotea gunoiul palat şi rănile mărgăritar.

Şi aici este vorba despre Iov. Deci poetul aminteşte despre tronul şi palatul, în care stătea înaintea nenorocirii sale, Iov nu era însă împărat, ci un bogat şi un stăpân înstărit. O spune poate, din libertatea sa poetică de a ne oferi, prin puternicul contrast, frumuseţea troparului. Despre elementele veritabile ale istoriei lui Iov, pe care le aminteşte poetul în troparul acesta, vezi: Iov 1:1-4; 13-19; 2:6-8.

15. După vrednicia împărătească fiind îmbrăcat cu diademă şi cu porfiră, omul cel cu multă avere, şi dreptul cel îndestulat de bogăţie şi de animale, degrab sărăcind, de avere şi de stare şi de împărăţie s-a lipsit.

Poetul continuă menţiunea sa privitor la aceeaşi temă: Iov era „fără prihană şi drept; se temea de Dumnezeu şi se ferea de ce este rău" (Iov 1:1). Ba era şi foarte bogat. Când, pe neaşteptate, a fost lipsit de bogăţia şi slava sa, şi sărăcind, Iov „s-a sculat, şi-a sfâşiat veşmântul, s-a ras pe cap şi, căzând la pământ, s-a închinat, şi a rostit: «Gol am ieşit din pântecele mamei mele şi gol mă voi întoarce în pământ! Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat!»" (Iov 1:20-21). Faptele sale (ruperea hainelor şi tunderea părului) corespund obiceiurilor epocii de atunci ceea ce priveşte exprimarea tristeţii şi a plânsetului. Cuvintele lui demonstrează încrederea nemărginită în Dumnezeu şi răbdarea sa nesecată. Un model luminos, de-a lungul veacurilor!

16. De a fost acela drept şi fără prihană mai mult decât toţi, şi n-a scăpat de cursele şi vicleşugurile înşelătorului, tu, ticăloase suflete, fiind iubitor de păcate, ce vei face de se va întâmpla să vină asupra ta ceva din cele negândite?

Troparul acesta este al patrulea şi ultimul care se referă la marea personalitate a lui Iov. Troparul constituie o întrebare dramatică a poetului pentru sufletul său. Iov, chiar dacă a fost un om drept şi fără de cusur între toţi oamenii epocii sale, nu a „scăpat" totuşi de cursele şi de ispitele diavolului. (Poetul îl numeşte pe diavol înşelător, cf. II In. 1:7; Ap. 12:9). Sufletul său chinuit, şi înclinat spre păcat, ce va face dacă, pe neaşteptate, îl va lovi brusc vreo oarecare ispită? Nu primim răspuns din partea poetului, iar acest lucru face întrebarea şi mai dramatică.

17. Trupul mi l-am spurcat, duhul mi l-am întinat, peste tot m-am rănit; dar ca un doctor, Hristoase, amândouă prin pocăinţă mi le tămăduieşte. Spală-le, curăţeşte-le, Mântuitorul meu, arată-le mai curate decât zăpada.

Aici poetul, cu multă sinceritate, ne face cunoscută starea tragică a sufletului şi a trupului său, indicând pe Hristos ca doctor şi pocăinţa ca medicament, prin dense citate şi imagini biblice, despre care vezi: „trupul mi l-am spurcat" (cf. Iac. 1:21: „Pentru aceea, lepădând toată spurcăciunea şi prisosinţa răutăţii..."; „duhul mi l-am întinat" (cf. II Pt. 2:13, „... fiind nesăţioşi de păcat, ei amăgesc sufletele cele nestatornice"); „peste tot m-am rănit" (Iov 2:7, „... şi a lovit pe Iov cu lepră" şi Lc. 16:20, Iar un sărac, anume Lazăr, zăcea înaintea porţii lui, plin de bube").

Domnul este numit „doctor" al sufletelor şi al trupurilor noastre (vezi: Mt. 9:12; Lc. 4:23); „spală-le, curăţeşte-le, Mântuitorul meu, arată-le mai curate decât zăpada" (vezi Ps. 50:4: „Că fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul meu înaintea mea..." şi versetul 8: „Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi; spăla-mă-vei şi mai vârtos decât zăpada mă voi albi"). Implorările, cinci la număr, care au caracter de

rugăciune fierbinte, subliniează dorinţa cutremurătoare a poetului de a primi vindecarea sufletului său de la singurul şi neasemuitul Doctor.

18. Trupul Tău şi sângele pentru toţi Ţi-ai pus, Cuvinte, răstignindu-Te; trupul, ca să mă înnoieşti, iar sângele ca să mă speli. Duhul Ţi-ai dat ca să mă aduci, Hristoase, Părintelui Tău.

Sfântul Andrei se referă în acest tropar la jertfa de pe Cruce a Domnului. Cuvintele lui constituie o mărturisire de credinţă şi exprimă recunoştinţa sa. Caracteristică este tripla remarcă pe care o face: „Trupul" Domnului a fost jertfit pe Cruce, ca să ne „înnoiască", aşadar ca omul să renască realmente; „Sângele" Său s-a vărsat, ca să ne „spele", aşadar ca firea umană să se curăţească de întinăciunea păcatului. A treia remarcă se referă la „Duhul" Său („Părinte, în mâinile Tale încredinţez duhul Meu", Lc. 23:46), ca să conducă pe om la Tatăl Său. Vezi şi In. 12:32: „Iar Eu, când Mă voi înălţa de pe pământ, îi voi trage pe toţi la Mine".

19. Ai săvârşit mântuirea în mijlocul pământului, Făcătorule, ca să ne izbăvim; de bunăvoie pe cruce ai fost răstignit şi Edenul cel ce se încuiase s-a deschis; cele de sus şi cele de jos, făptura şi toate neamurile mântuindu-se, se închină Ţie.

Ps. 73:13, „Dar Dumnezeu, Împăratul nostru înainte de veac, a făcut mântuire în mijlocul pământului". Pentru expresia „în mijlocul pământului" (ἐν μέσῳ τῆς γῆς) interpreţii oferă o dublă erminie. În acord cu prima erminie, Ierusalimul şi, desigur, Golgota, unde a fost răstignit Domnul nostru, ocupă centrul pământesc al su-prafeţei geografice: este mijlocul pământului. După cea de-a doua interpretare, fraza înseamnă „ceea ce este vizibil", aşadar mântuirea pe care, prin jertfa Sa, Domnul o dăruieşte, ca să fie văzută şi să cuprindă pe toţi oamenii.

În continuarea troparului, pe un ton triumfător, imnograful enumeră efectele mântuitoare, care au izvorât din jertfa de pe Cruce a Domnului.

20. Cuvinte, sângele cel ce a izvorât din coasta Ta, să-mi fie mie totodată scăldătoare, băutură şi apă a iertării, ca să mă curăţesc cu amândouă, ungându-mă şi bând ca ungere şi băutură cuvintele Tale cele de viaţă.

Poetul continuă să vorbească despre Sângele Domnului, care S-a vărsat prin jertfa Sa de pe Cruce, făcând legătură cu alte două taine: taina Botezului şi taina Euharistiei. În sângele care a curs din coasta lui Hristos, imnograful vede instituirea Tainei Botezului împreună cu cea a Euharistiei. Pentru aceasta Îl şi

imploră pe Domnul, pe Cuvântul lui Dumnezeu, să nu-l desconsidere, ci sângele Său să devină pentru el „scăldătoare" (κολυμβήθρα) şi „apă a iertării" (ὕδωρ τῆς ἀφέσεως), ca să se curăţească şi să se ungă. În paralel, sângele Său să-i devină şi „băutură" (πόμα), cu care să se adape. Băutură devine pentru el nu numai sângele lui Hristos, ci şi „cuvintele Sale cele de viaţă dătătoare" (ζωηρὰ λόγια), aşadar poruncile şi învăţătura Lui.

21. Gol sunt spre a intra în cămara mirelui, gol sunt şi spre a merge la nuntă şi la cină; candela mi s-a stins, fiind fără de untdelemn. Dormind eu, cămara mi s-a închis, cina s-a mâncat, iar eu fiind legat de mâini şi de picioare, am fost lepădat afară.

Izvor de inspiraţie în troparul acesta este, pentru Sfântul Andrei, Pilda celor zece fecioare (Mt. 25:1-13) şi cea a nunţii fiului de împărat (Mt. 22:2-14). Poetul mărturiseşte că este „omul cel gol de la nuntă", după cum cea de-a doua parabolă vorbeşte despre un om care nu era „îmbrăcat de nuntă" (22:11), iar prima despre feciorie. Troparul are o minunată vivacitate. Ascultând expresiile vii şi descriptive ale troparului, este ca şi cum am vedea în imagini ceea ce s-a petrecut atunci. În acest fel, poetul doreşte să activeze în sinea sa sentimentul de pocăinţă şi, prin urmare, de viaţă creştină.

22. Biserica a câştigat pahar coasta Ta cea purtătoare de viaţă, din care a izvorât nouă îndoit izvorul iertării şi al cunoştinţei; spre închipuirea celei vechi şi a celei noi, a amândoror legilor, Mântuitorul nostru.

Imnograful compară aici coasta Domnului cu „paharul" (κρατῆρα). În vechime, paharul era un vas mare (mai cu seamă, un urcior), înăuntrul căruia se păstra vinul amestecat cu apă şi care, mai apoi, era turnat în pahare mai mici. Din coasta (paharul) Domnului a răsărit un „îndoit izvor: al iertării şi al cunoştinţei". Din coasta lui Hristos noi ne-am curăţit (ne-a oferit aşadar iertarea păcatelor noastre) şi ne-am luminat (am dobândit posibilitatea să cunoaştem adevărul, tainele şi binefacerile inefabile ale lui Dumnezeu). Poetul corelează sfârşitul troparului (dintr-o „îngăduinţă" poetică datorată nevoilor de măsură metrică) în care „sângele" şi „apa" este „izvorul cel îndoit", aşadar cele două Testamente, cel Vechi şi cel Nou.

23. Timpul vieţii mele este scurt şi plin de dureri şi de vicleşug, dar întru pocăinţă primeşte-mă şi întru cunoştinţă mă cheamă, ca să nu mă fac câştig şi mâncare celui străin; Mântuitorule, Tu Însuţi mă miluieşte.

Despre scurtimea şi deşertăciunile vieţii, poetul a vorbit şi în cel de-al doilea tropar al prezentei cântări. Vezi Ps. 102:15-16: „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului; aşa va înflori. Că vânt a trecut peste el şi nu va mai fi şi nu se va mai cunoaşte încă locul său"; sau „Omul cu deşertăciunea se aseamănă; zilele lui ca umbra trec" (Ps. 143:4). Vezi şi Fc. 6:5: „Văzând însă că răutatea oamenilor s-a mărit pe pământ şi că toate cugetele şi dorinţele inimii lor sunt îndreptate la rău, în toate zilele...". Poetul, retrăindu-şi fulgerător viaţă sa de mai înainte, Îl imploră fierbinte pe Mântuitorul Hristos ca în stare de pocăinţă să-l ia din viaţa aceasta şi să-l aducă aproape de El, la starea de cunoştinţă. Având încă în vedere cuvintele Apostolului Petru despre diavol, ce „umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită" (I Pt. 5:8), Îl roagă pe Domnul să nu-l lase „câştig şi mâncare" pentru acesta. Expresia „dar întru pocăinţă" capătă caracteristica unui refren şi de aceea poetul îl repetă şi în troparele 25, 26 şi 27.

24. Falnic sunt acum şi semeţ, cu inima în deşert şi în zadar. Să nu mă osândeşti împreună cu fariseul; ci mai ales dă-mi smerenia vameşului, Unule Îndurate, drepte Judecătorule, şi cu acesta împreună mă numără.

Poetul compune prezentul tropar având la bază cele două personaje ale Pildei vameşului şi a fariseului (Lc. 18:9-14), precum şi atitudinea lor în raport cu pocăinţa. Cere de la Domnul cel îndurat să nu-l osândească împreună cu fariseul, ci să-i dăruiască smerenia vameşului şi cu acesta să-l numere. Atrage atenţia caracteristica mândriei şi a laudei ca fapte zadarnice şi fără de rost. De ce oare? Fiindcă tot ceea ce avem este de la Dumnezeu. „Şi ce ai, pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te făleşti, ca şi cum nu l-ai fi primit?" întreabă Apostolul Pavel (I Cor. 4:7). Şi aceasta fiindcă „Tu ai ascuns faţa Ta de la noi şi ne-ai lăsat în voia fărădelegilor noastre" (Is. 64:6). Respectarea consecventă a poruncilor lui Dumnezeu este o datorie şi de aceea, nu oferă omului dreptul de a se mândri pentru aceasta: „Aşa şi voi, când veţi face toate cele poruncite vouă, să ziceţi: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem" (Lc. 17:10).

25. Ştiu, Îndurate, că am greşit, încât am necinstit vasul trupului meu; ci întru pocăinţă mă primeşte şi întru cunoştinţă mă cheamă, ca să nu mă fac câştig, nici mâncare celui străin. Ci Tu însuţi, Mântuitorule, mă miluieşte.

Trupul omenesc este un „vas cinstit". Similitudinea aparţine Apostolul Pavel: „Şi avem comoara aceasta în vase de lut..." (II Cor. 4:7, vezi şi I Tes. 4:4: „Ca să ştie fiecare dintre voi să-şi păzească vasul său în sfinţenie şi cinste"). Păcatele, care sunt săvârşite în trup omenesc, constuie o injurie şi o necinste pentru acesta.

Poetul nu insistă asupra unei justificări a gândirii sale. Este însă clar de ce nu o face: trupul nostru este o creaţie specială a grijii lui Dumnezeu încât Însuşi Domnul a primit a se „îmbrăca" cu acesta la Întruparea Sa. Ba mai mult de atât, trupul este templu al lui Dumnezeu şi casă a Duhului Sfânt: „Sau nu ştiţi că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt care este în voi, pe care-L aveţi de la Dumnezeu...", se întreabă dumnezeiescul Pavel (I Cor 6:19). Noi, creştinii, suntem datori să păstrăm trupurile noastre „în sfinţenie şi cinste" (I Tes. 4:4). Să ne înfăţişăm ca „o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu" (Rom. 12:1). Să retrăim moartea lui Iisus în trupurile noastre, „pentru ca şi viaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru" (II Cor. 4:10).

26. Însumi idol m-am făcut, vătămându-mi cu poftele sufletul meu, Îndurate. Ci, întru pocăinţă mă primeşte şi întru cunoştinţă mă cheamă, ca să nu mă fac câştig, nici mâncare celui străin. Ci Tu Însuţi, Mântuitorule, mă miluieşte.
Folosind un cuvânt caracteristic („însumi idol [m-am făcut]", αὐτείδωλον), Sfântul imnograf continuă tema troparului anterior. Ne explică cum s-a prefăcut în idol şi cum s-a adorat pe sine însuşi. Se referă aici la trupul său, de vreme ce prin patimile care s-a întors ca să cuibărească înăuntrul acestuia, el şi-a păgubit sufletul.

Când omul „umblă după trup" şi nu „după suflet" (Rom. 8:4), este ca şi cum şi-ar adora trupul său, fiindcă, precum accentuează din nou Apostolul Pavel, „cei ce sunt după trup cugetă cele ale trupului" (versetul 5), iar dorinţa trupului este „vrăjmăşie împotriva lui Dumnezeu". El nu se supune legii lui Dumnezeu iar cel ce îmbrăţişează trupul său şi se lasă condus de acesta, „nu poate să placă lui Dumnezeu" (Rom. 8:6-8).

27. N-am auzit glasul Tău, n-am ascultat Scriptura Ta, Dătătorule de lege. Ci, întru pocăinţă mă primeşte şi întru cunoştinţă mă cheamă, ca să nu mă fac câştig, nici mâncare celui străin. Ci Tu Însuţi, Mântuitorule, mă miluieşte.

Prin aceeaşi poziţie de mărturisire, şi în troparul acesta poetul se adresează Domnului ca un Dătător de lege (Νομοθέτη). Mărturiseşte că nu a ascultat, nu s-a supus glasului lui Dumnezeu. Forma expri¬mării ne face să credem că poetul are în vedere aici conştiinţa, aşadar implantarea legii morale, care este, cu adevărat glasul lui Dumnezeu. Mărturiseşte chiar că n-a auzit şi că a nesocotit, aşadar, Scriptura lui Dumnezeu, Legea scrisă a Sa, pe care El a dat-o. Dubla mărturisire a poetului ne arată profunda sa smerenie şi zdrobire, ce-l conduce la reluarea implorării sale fierbinţi, pe care o cunoaştem din refrenul troparelor precedente.

Slavă..., a Treimii:

28. Nedespărţită în fiinţă, neamestecată în Feţe, Te cunosc pe Tine Dumnezeire, Una în Treime, ca Ceea ce eşti de o împărăţie şi de un tron; şi strig Ţie cântarea cea mare, ce se cântă întreit întru cele de sus.

În prezentul tropar, penultimul al cântării a 4-a, se găseşte concentrată învăţătura Bisericii despre Dumnezeiasca Treime Care este Una, nedespărţită în Fiinţă şi neamestecată în Feţe. Are o singură împărăţie (comună) şi un singur tron împărătesc. Acesteia, Care locuieşte în locurile cele preaînalte ale cerului, lumea îngerilor Îi cântă neîncetat „cântarea cea mare", aşadar, cântarea cea întreită: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot", după cum ne menţionează profetul Isaia (6:3) şi evanghelistul Ioan (Ap. 4:9).

Şi acum..., a Născătoarei:

29. Şi ai născut şi eşti fecioară, şi ai rămas întru amândouă cu firea, Fecioară. Cel ce S-a născut înnoieşte legile firii, şi pântecele a născut nesimţind dureri. Unde Dumnezeu voieşte, se biruieşte rânduiala firii; că face câte voieşte.

Troparul acesta închinat Născătoarei de Dumnezeu exprimă credinţa poetului (care este şi învăţătura Bisericii) faţă de evenimentul tainic şi de neînţeles al Naşterii Domnului din Fecioara Maria. Măreţia Preasfintei Fecioare stă în faptul că a fost şi a rămas Fecioară, şi înainte de Naşterea lui Hristos şi la Naşterea Sa şi după Naştere. Dispoziţiile şi legile firii au fost sfidate şi biruite în persoana Născătoarei de Dumnezeu.

„În tine, Preasfântă Fecioară, legile firii sunt întrecute...", mărturiseşte Sfântul Cosma, episcopul de Maiuma, în canonul său la Adormirea Născătoarei de Dumnezeu.

Preasfânta Fecioară, după învăţătura Bisericii noastre, este „străină" (de sământă bărbătească), a purtat în pântece „fără durere" (= fără de efort) şi a născut „fără dureri" (= fără problemele unei lăuze, fără durerile naşterii).

Pururea - fecioria Preasfintei Născătoare este mărturisită de Biserică prin cele trei stele care, în reprezentările ortodoxe ale sfântului ei chip, sunt aşezate pe veşmânt.

Cântarea a 5-a - Dis de dimineaţă, Iubitorule de oameni

Irmos: ***Dis de dimineaţă, Iubitorule de oameni, mă rog luminează-mă şi mă îndreptează la poruncile Tale, şi mă învaţă, Mântuitorule, să fac voia Ta.***

Prezentul irmos are legătură cu cea de-a cincea cântare biblică, care este imnul către Dumnezeu al profetului Isaia, despre venirea lui Hristos. Se găseşte în cartea lui Isaia, capitolul 27, iar începutul ei este: „De noapte mânecă duhul meu către Tine, Dumnezeule, pentru că lumină sunt poruncile Tale pe pământ".

Imnograful se adresează Mântuitorului Hristos, Iubitorul de oameni, folosind aproximativ intactă forma stihului din cântarea biblică. Trezit dis de dimineaţă, spre păstrarea poruncilor Sale, poetul spune că se roagă Domnului să-l conducă, luminându-l, şi să-l înveţe să urmeze mereu voia Sa. Este într-adevăr cel mai folositor lucru pe care omul poate să-l ceară de la Dumnezeu. Respectarea poruncilor divine este garanţia iubirii noastră faţă de Domnul (In. 14:21). Este însă şi drum al cunoaşterii: „Cel ce zice: L-am cunoscut, dar poruncile Lui nu le păzeşte, mincinos este şi întru el adevărul nu se află. Iar cine păzeşte cuvântul Lui, întru acela, cu adevărat, dragostea lui Dumnezeu este desăvârşită. Prin aceasta, cunoaştem că suntem întru El" (I In. 2:4-5).

De asemenea, îndeplinirea „voii Tatălui" (Mt. 7:21) este pentru creştin un scop al vieţii, al luptei sale duhovniceşti de zi cu zi. „Cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac" (I In. 2:17). Suntem datori ca permanent să îndeplinim „voia lui Dumnezeu, care este bună şi plăcută şi desăvârşită" (Rom. 12:2) şi faţă de ea să ne armonizăm voinţa şi viaţa noastră.

1. În noapte viaţa mea mi-am petrecut pururea; căci noaptea păcatului s-a făcut mie întuneric şi negură adâncă; ci, ca pe un fiu al zilei, arată-mă pe mine, Mântuitorule.

Din nou, poetul se confesează. Noaptea, ca timp, şi întunericul, ca stare, examinate din punct de vedere al vieţii duhovniceşti, sunt strâns unite cu păcatul. Prima apare ca cel mai potrivit timp pentru săvârşirea păcatului, iar a doua este cea mai reprezentativă înfăţişare a faptelor celor păcătoşi. „Că oricine face rele urăşte Lumina şi nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui să nu se vădească" ne spune evanghelistul Ioan (3:20). Apostolul Pavel numeşte păcatul „lucrurile întunericului": „Noaptea e pe sfârşite; ziua este aproape. Să lepădăm dar lucrurile întunericului şi să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Să umblăm cuviincios, ca ziua" (Rom. 13:12-13).

Imnograful, de vreme ce exprimă cu prisosinţă starea sa sinceră („viaţa în noapte", „întuneric şi negură adâncă", „noaptea păcatului"), formulează la sfârşit şi cererea sa: Mântuitorul Hristos să-l arate ca „fiu al zilei" (υἱὸν ἡμέρας). Opoziţia puternică şi foarte expresivă faţă de cele anterioare, se sprijină pe învăţătura Apostolului Pavel. Vezi: Rom. 13:13, „Să umblăm cuviincios, ca ziua..."; I Tes. 5:5, „Căci voi toţi sunteţi fii ai luminii şi fii ai zilei; nu suntem ai nopţii, nici ai întunericului"; Ef. 5:8, „umblaţi ca fii ai luminii".

2. Lui Ruben asemănându-mă eu, ticălosul, am făcut sfat necuvios şi călcător de lege asupra Dumnezeului celui înalt, întinându-mi patul meu, precum acela pe al tatălui său.

Începând cu acest tropar, Sfântul Andrei revine la întrebuinţarea personajelor şi a evenimentelor biblice, în construcţia troparelor sale. Începe cu Facerea. Se referă aici la Ruben, primul fiu al lui Iacov şi al Liei, şi la fapta sa cea desfrânată de a se culca cu Bilha, amanta tatălui său. Vezi Fc. 35:21, „Apoi, plecând Iacov de aici, şi-a întins cortul dincolo de turnul Migdal- Eder. Iar pe vremea când locuia Israel în ţara aceasta, a intrat Ruben şi a dormit cu Bilha, ţiitoarea tatălui său Iacov, şi a auzit Israel şi i s-a părut aceasta un rău". De asemenea, vezi şi Fc. 49:3: „Ruben, întâi-născutul meu, tăria mea şi începătura puterii mele, culmea vredniciei şi culmea destoiniciei".

Menţionând pe Ruben şi fapta sa, poetul mărturiseşte că şi el a comis ceva asemănător: a necinstit şi a întinat patul său. Putem să tragem concluzia, din formularea sa, că poetul se referă la păcatele trupeşti săvârşite fără participarea altei persoane. Dar, cum am accentuat în introducere şi în unele tropare, nu trebuie să acceptăm în nici un caz faptul că Sfântul Andrei ar săvârşit toate păcatele la care s-a referit (desigur, şi pe cele trupeşti), imputându-le propriei sale persoane. Ca poet, Sfântul - precum fac şi alţi imnografi - încearcă doar să zugrăvească pe omul păcătos, să indice profunzimea căderii lui morale, în care de multe ori se află, şi să-l conducă apoi la zdrobire şi la pocăinţă.

3. Mă mărturisesc Ţie, Hristoase, Împărate; păcătuit-am, păcătuit-am precum mai înainte fraţii lui Iosif, vânzând rodul curăţiei şi al înţelepciunii.

În acest tropar, precum şi în următoarele trei, poetul se referă la istoria lui Iosif, penultimul fiu al patriarhului Iacov. Aici vorbeşte despre vinderea lui Iosif, de către fraţii săi, ismaeliţilor, pentru „douăzeci de arginţi" (Fc. 37:1-36). Îl numeşte „rodul curăţiei şi al înţelepciunii", evident pentru comportamentul său neînfricat

faţă de invitaţia păcătoasă a femeii lui Putifar, despre care va vorbi în mod concret mai jos.

4. De cei de un sânge a fost dat, a fost vândut în robie dulcele suflet, cel drept, spre închipuire a Domnului; iar tu, suflete, cu totul te-ai vândut răutăţilor tale.

Sfântul Andrei continuă referirea sa la vinderea lui Iosif. Îl numeşte „suflet drept" (δικαίαν ψυχὴν) şi „dulce" (γλυκύν). Caracterizările sale redau compasiunea pentru suferinţa sa, aceea de a fi pizmuit şi vândut de către înşişi fraţii săi, şi recunoaşterea virtuţii sale.

Precum şi alţi Părinţi ai Bisericii noastre, şi Sfântul Andrei îl consideră pe Iosif tip al Domnului nostru, de vreme ce şi Acesta, Fiul cel iubit al Tatălui ceresc fiind, a fost pizmuit de către cei de acelaşi neam cu El, aşadar de iudei, şi vândut de către însuşi ucenicul Său pentru treizeci de arginţi. Prin extensiunile morale pe care le oferă poetul în cazul de faţă, el îşi mustră sufletul său pentru că s-a vândut total şi a ajuns rob patimilor, primind drept răsplată bucuria trecătoare şi falsă a păcatului.

5. Lui Iosif cel drept şi minţii lui celei curate, urmează, ticălosule şi neiscusitule suflete, şi nu te desfrâna cu pornirile cele nebuneşti, făcând fărădelege pururea.

Aici se vorbeşte despre refuzul bărbătesc al lui Iosif de a ceda ofensivei ruşinoase a femeii lui Putifar. Vezi Fc. 39:1-23, şi în special versetul 12: „Ea l-a apucat de haină şi i-a zis: «Culcă-te cu mine!» El însă, lăsând haina în mâinile ei, a fugit şi a ieşit afară".

Imnograful reaminteşte admirabila faptă a înţeleptului Iosif, îndemnând sufletul său „ticălos şi neiscusit" să-l imite şi să înceteze de a păcătui, încălcând permanent Legea lui Dumnezeu. Iosif a rămas, de-a lungul vremurilor, modelul înalt al înţelepciunii, pentru fiecare creştin ce se luptă să trăiască în cumpătare, însă mai cu seamă pentru tinerii creştini care se luptă să păstreze întregul tezaur preţios al fecioriei, în faţa tentaţiilor nenumărate spre păcătuire.

6. De s-a şi sălăşluit în groapă oarecând Iosif, Stăpâne Doamne, dar spre închipuirea îngropării şi sculării Tale a fost aceasta; iar eu ce Îţi voi aduce Ţie, întru acest chip, vreodată?

Precum am spus mai sus, Iosif este considerat ca fiind modelul care preînchipuie pe Hristos, nu doar în ceea ce priveşte veridicitatea pizmuirii şi a vinderii de către fraţii săi, aşa cum am menţionat (şi care simbolizează invidia celor de un neam cu

Domnul şi vinderea Sa de către Iuda, ucenicul trădător), ci şi pentru faptul că l-au aruncat într-o groapă şi după aceia l-au scos, ca să-l vândă (cf. Fc. 37:23-24).

Sfântul Andrei ne arată aici că aceste ultime două evenimente preînchipuie punerea de trei zile în mormânt şi Învierea Domnului.

Poetul nostru încheie troparul acesta prin formularea unei întrebări - în ultimele două versuri - care exprimă, în mod indirect, admiraţia sa pentru virtutea şi faptele lui Iosif. Îl vede pe acesta ca pe o jertfă premergătoare celei a Domnului şi se întreabă ce ar putea şi acesta, în acelaşi fel, să-I ofere. Lipsa unui răspuns la întrebare, lasă să înţelegem că el nu poate oferi ceva, în acelaşi chip ca şi Iosif, şi pentru aceasta este profund întristat.

7. Ai auzit de coşul lui Moise, suflete, cel purtat de apele şi de valurile râului, că a fost păzit de demult ca într-o cămară, scăpând de fapta cea amară a voii lui Faraon.

Tema acestui tropar este extrasă de poet din cunoscuta pericopă biblică, care relatează salvarea miraculoasă a lui Moise din apele Nilului, într-un coş uns cu smoală, pe când era prunc. Vezi Iş. 2:1-10, mai ales versetul al 3-lea: „Dar, fiindcă nu putea să-l mai dosească, a luat mama lui un coş de papură şi l-a uns cu catran şi cu smoală şi punând copilul în el l-a aşezat în păpuriş, la marginea râului". Viaţa pruncului Moise, precum şi a tuturor celorlalţi copii evrei de sex masculin, era în pericol din cauza persecuţiei pe care Faraon a ordonat-o. Mama sa a născocit respectivul truc, ce a avut ca rezultat salvarea lui Moise, prin sprijinul fiicei lui Faraon, pentru ca, mai târziu, Moise să devină instrumentul ales al lui Dumnezeu, pentru eliberarea şi salvarea poporului Său.

Începând cu acest tropar, poetul părăseşte cartea Facerea şi îşi va extrage temele troparelor sale [următoare] din cartea Ieşirea.

8. De ai auzit, ticălosule suflete, pe moaşele care ucideau oarecând partea bărbătească, cea nevârstnică [ai fi avut vreun motiv pentru faptele tale cele rele]. Dar acum, suge înţelepciunea, precum marele Moise.

Troparul de faţă prezintă o dificultate în ceea ce priveşte sintaxa. Astfel, în timp ce prima parte a textului reprezintă o propoziţie condiţională, lipseşte disculparea. Această primă parte se referă la asuprirea pe care o exercita Faraon, împăratul egiptenilor, faţă de evrei şi, în mod concret, la măsura dură pe care a luat-o pentru ca să reducă înmulţirea lor, şi anume: uciderea copiilor de parte bărbătească. Vezi

Iş 1:15-16: „Dar regele Egiptului a poruncit moaşelor evreieşti, care se numeau: una Şifra şi alta Pua, şi le-a zis: «Când moşiţi la evreice, să luaţi seama când nasc: de va fi băiat, să-l omorâţi, iar de va fi fată, să o cruţaţi!»". Moaşele însă s-au temut de Dumnezeu şi nu au respectat porunca împărătească, ci au lăsat să trăiască şi copiii de parte bărbătească. Această faptă a moaşelor indică ataşamentul lor faţă de Legea lui Dumnezeu şi curajul care le caracteriza.

Atitudinea femeilor curajoase (despre care poate sufletul ar fi auzit tocmai opusul, că ar fi ucis, aşadar, pruncii) este recomandată de autor ca model de curaj şi îndrăzneală, care ar trebui să conducă sufletul la o luptă intensă împotriva păcatului şi a patimilor. Precum ne-a arătat deja poetul în troparul precedent, din această persecuţie a lui Faraon, a scăpat profetul Moise, care „se făcuse mare" (Iş. 2:11; Evr. 11:24) - la palatele împărăteşti, unde „a fost învăţat în toată înţelepciunea egiptenilor şi era puternic în cuvintele şi în faptele lui" (FA. 7:22). Sufletul este povăţuit să urmeze modelul lui Moise; să se îngrijească aşadar de a cultiva şi de a spori în înţelepciune, al cărei început este frica de Dumnezeu, după cum învaţă Proverbele (1:7).

9. Nu ţi-ai omorât mintea lovindu-o, precum marele Moise pe egipteanul, ticălosule suflete; deci spune-mi: cum te vei sălăşlui în pustietatea patimilor prin pocăinţă?

Vezi Iş. 2:11-15: „Iar după multă vreme, când se făcuse mare, Moise a ieşit la fiii lui Israel, fraţii săi, şi a văzut muncile lor cele grele. Cu prilejul acesta a văzut el pe un egiptean că bătea pe un evreu dintre fiii lui Israel, fraţii săi; Şi căutând încoace şi încolo şi nevăzând pe nimeni, el a ucis pe egiptean şi l-a ascuns în nisip".

Poetul nostru interpretează în mod alegoric acest eveniment biblic. Astfel, precum Moise a ucis un egiptean, astfel şi omul este dator să omoare, să dezrădăcineze din interiorul său „Egiptul cel inteligibil", care este dorinţa lumii, „dorinţa cărnii", cum spune Apostolul Pavel (Rom. 8:6).

Sfântul Talasie spune că „Egiptul cel înteligibil este întunericul patimilor" (Migne, PG 91:1441A).

După uciderea egipteanului, Moise a fugit şi a locuit în deşert. Astfel şi poetul îşi întreabă sufletul său: cum va putea să ajungă şi acesta să locuiască în „pustiul patimilor" (= nepăsare, indiferenţa faţă de patimi, ἀπάθεια), cum va dobândi aşadar înălţimea duhovnicească a libertăţii de fiecare mişcare înverşunată, de vreme ce nu s-a eliberat de dorinţele lumii şi astfel nu are nici pocăinţă? În ciuda îndrăznelii

Sfântului poet, îndrăzneală care însoţeşte metoda de interpretare alegorică a persoanelor şi a evenimentelor biblice, nimeni nu poate să remarce spiritualitatea şi rafinamentul său psihologic.

10. În pustietăţi a locuit marele Moise. Vino dar, suflete, de urmează vieţii lui, ca să te învredniceşti a vedea şi arătarea lui Dumnezeu cea din rug.

După uciderea egipteanului şi ascunderea trupului său „Moise s-a spăimântat şi a zis: «Cu adevărat s-a vădit fapta aceasta!», iar dacă a aflat Faraon de fapta aceasta, el a voit să ucidă pe Moise. Moise însă a fugit de la faţa lui Faraon şi s-a dus în ţara Madian" (Iş. 2:14-15). Puţin mai jos, în aceeaşi carte, citim: „... În vremea aceea, Moise păştea oile lui Ietro, preotul din Madian, socrul său. Şi depărtându-se odată cu turma în pustie, a ajuns până la muntele lui Dumnezeu, la Horeb. Iar acolo i S-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieşea dintr-un rug; şi a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia" (3:1-2).

Întemeindu-se pe această întâmplare, poetul începe să îndemne sufletul său spre imitarea „purtării" lui Moise, aşadar evadarea sa din ţara robiei. Omul trebuie să plece, să se ridice din Egiptul cel inteligibil, care este împărăţia păcatului şi a patimilor. Dacă reuşeşte, atunci, va fi vrednic să-L vadă pe Dumnezeu precum Moise în mărăcini. Domnul ne-a spus: „Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu" (Mt. 5:8).

11. Toiagul lui Moise închipuieşte-te, suflete, care a lovit marea şi a închegat adâncul, cu însemnarea dumnezeieştii Cruci; prin care vei putea şi tu să săvârşeşti lucruri mari.

Vezi Iş. 14:21-22: „Iar Moise şi-a întins mâna sa asupra mării şi a alungat Domnul marea, toată noaptea, cu vânt puternic de la răsărit şi s-a făcut marea uscat, că s-au despărţit apele. Şi au intrat fiii lui Israel prin mijlocul mării, mergând ca pe uscat, iar apele le erau perete, la dreapta şi la stânga lor".

La acest eveniment se referă poetul. Desigur, din text nu reiese că Moise a lovit cu toiagul său pentru a doua oară în formă orizontală, încât să se formeze semnul crucii.

Imnografii şi alţi Părinţi ai Bisericii vorbesc despre „forma crucii" (Sfântul Ioan Damaschin: „prototipul crucii") şi despre gravarea crucii (Cosma Melodul: „Cruce însemnând Moise...", vezi şi Sfântul Nicodim Aghioritul, Sinaxar, Veneţia, 1863, p. 3). În orice caz, incontestabil este faptul că toiagul lui Moise constituie „tipul"

care preînchipuie Sfânta cruce. Imnograful cere de la sufletul său să „închipuie", să se asemene cu toiagul lui Moise, prin care s-au înfăptuit minuni. Astfel şi sufletul, prin puterea cinstitei Cruci, va putea să obţină mari biruinţe duhovniceşti.

12. Aaron a adus lui Dumnezeu foc fără prihană, fără vicleşug; iar Ofni şi Fineas, ca şi tine, suflete, au adus lui Dumnezeu viaţă străină şi întinată.

Aaron a fost fratele lui Moise şi, de la însuşi Dumnezeu el a primit demnitatea preoţiei: „Şi tu (Moise) să iei la tine pe Aaron, fratele tău, şi pe fiii lui, ca dintre fiii lui Israel să-Mi fie preoţi Aaron şi fiii lui Aaron..." (Iş. 28:1). Între atribuţiunile preoţiei erau menţinerea constantă a focului de pe altar şi a luminii din candela de aur, precum şi tămâierea în fiecare zi şi noapte. Vezi Num. 16:46: „Şi a zis Moise către Aaron: «Ia-ţi cădelniţa, pune în ea foc de pe jertfelnic, aruncă în ea tămâie şi du-o repede în tabără...".

Comparând menţinerea fără de prihană focului curăţitor din partea lui Aaron (aşadar cultul cel adevărat şi menţinerea jertfei pure), poetul aminteşte purtarea necuviincioasă a altor doi preoţi, Ofni şi Fineas, fiii preotului Eli, care pentru necuviinţa lor au fost ucişi amândoi „în aceeaşi zi" (vezi I Rg. 1:3; 2:12-17, 22-34; 34:4,11). Făcând comparaţia aceasta, poetul mustră sufletul său pentru că şi acesta, precum Ofni şi Fineas, a înfăţişat lui Dumnezeu o viaţa necurată şi necuviincioasă. Mustrarea poetului faţă de sufletul său, deşi aspră şi brutală, are ca scop trezirea şi îndrumarea sa spre pocăinţă.

13. Greu la minte m-am făcut, Stăpâne, ca şi Faraon cel cumplit; Ianis şi Iamvri la suflet şi la trup, cufundat cu gândul! Ci ajută-mi mie, Mântuitorule!

Ianis şi Iamvri au fost doi dintre cei mai mari vrăjitori ai Egiptului, care s-au opus lui Moise şi au încercat să imite minunile lui din faţa lui Faraon. Numele lor nu sunt menţionate nicăieri în Vechiul Testament. Sunt menţionate o singură dată, de către Apostolul Pavel, în II Tim. 3:8 („După cum Ianis şi Iamvri s-au împotrivit lui Moise, aşa şi aceştia stau împotriva adevărului, oameni stricaţi la minte şi netrebnici pentru credinţă"). Prin reprezentaţiile lor l-au făcut şi mai hotărât pe Faraon în raport cu poporul iudeu.

Poetul mărturiseşte că el însuşi a devenit „greu" (βαρύς) la minte şi la trup - evident, din cauza păcatelor sale, care nu au contaminat numai sufletul, ci au stricat în acelaşi timp şi trupul - iar mintea sa s-a afundat sub greutatea răutăţii şi s-a întunecat din cauza patimilor. Expresia „cufundat cu gândul" (ὑποβρύχιος νοῦς) este echivalentă mai ales cu exprimarea din textul Apostolului Pavel, la care ne-am

referit mai sus, de „stricaţi la minte" (κατεφθαρμένος νοῦς). Această stare înspăimântătoare îl face să se refugieze la Domnul şi să ceară ajutorul Său cel dumnezeiesc.

14. Cu lut mi-am amestecat gândul, eu ticălosul. Spală-mă, Stăpâne, în baia lacrimilor mele, mă rog Ţie, albă ca zăpada făcând haina trupului meu.

Poetul continuă într-un ton mult mai dramatic mărturisirea şi rugăciunea sa fierbinte faţă de Mântuitorul şi Domnul nostru. Ne spune că şi-a târât şi a amestecat mintea sa cu noroiul păcatului. Prin păcat şi-a pângărit încă şi haina trupului său. Se referă mai cu seamă la păcatele trupului prin care a venit necurăţia, precum spune şi Apostolul [Pavel]: „mădularele voastre roabe necurăţiei" (Rom. 6:19). Pentru aceasta, Îl şi roagă fierbinte pe Stăpânul Hristos să-l spele prin baia lacrimilor sale, să-i dăruiască aşadar lacrimile cele curate ale pocăinţei, şi să-i facă haina cea murdară a trupului, albă precum zăpada. Poetul are în vedere, şi aici, cunoscutul verset al psalmistului: „... spăla-mă-vei şi mai vârtos decât zăpada mă voi albi" (Ps. 50:8).

15. De voi cerceta faptele mele, Mântuitorule, mă văd pe mine însumi întrecând pe tot omul cu păcatele; că întru cunoştinţă gândind am greşit, iar nu întru necunoştinţă.

Adeseori imnograful nostru recurge la imagini hiperbolizante, adăugând, în cazul de faţă, dramatismul la mărturisirea sa, ca să-şi conducă sufletul său la zdrobire şi pocăinţă. Astfel, şi în troparul de faţă, închinat Domnului şi Mântuitorului [Hristos], ne spune că păcatele sale au întrecut păcatele tuturor oamenilor, de vreme ce el a păcătuit nu numai din neştiinţă faţă de Legea lui Dumnezeu, ci şi de bunăvoie, având despre acestea cunoştinţă.

Deosebirea dintre cei ce au cunoştinţă şi păcătuiesc, faţă de cei ce păcătuiesc din necunoaşterea Legii lui Dumnezeu, a subliniat-o întâia oară Domnul Hristos, accentuând şi profunda răspundere a primilor faţă de ceilalţi: „Iar sluga aceea care a ştiut voia stăpânului şi nu s-a pregătit, nici n-a făcut după voia lui, va fi bătută mult. Şi cea care n-a ştiut, dar a făcut lucruri vrednice de bătaie, va fi bătută puţin. Şi oricui i s-a dat mult, mult i se va cere, şi cui i s-a încredinţat mult, mai mult i se va cere" (Lc. 12:47-48).

16. Cruţă, cruţă, Doamne, zidirea Ta. Am păcătuit, iartă-mă, Cel ce eşti Însuţi din fire curat, căci afară de Tine nimeni altul nu este fără pată.

Poetul imploră şi aici, fierbinte, pe Domnul, să se milostivească faţă de creaţia Sa. Cere să-l ierte. Mărturiseşte că a păcătuit şi-L imploră să-i ofere iertarea, El Care este singurul şi în întregime curat, „Care n-a săvârşit nici un păcat, nici s-a aflat vicleşug în gura Lui" (I Pt. 2:22).

Dimpotrivă, omul, precum ne învaţă cartea lui Iov, chiar dacă în viaţa sa pământească ar trăi o singură zi, nu este curat: „Cine ar putea să scoată ceva curat din ceea ce este necurat? Nimeni! Deoarece zilele lui sunt măsurate şi ştii socoteala lunilor lui şi i-ai pus un hotar peste care nu va trece" (Iov 14:4-5).

17. Pentru mine ai luat chipul meu, Dumnezeu fiind; ai arătat minuni vindecând pe cei leproşi şi întărind pe cei slăbănogi; iar celei ce s-a atins de poalele Tale, curgerea de sânge i-ai oprit-o, Mântuitorule.

Iubirea de oameni a lui Dumnezeu este o mare taină, un ocean de milă şi o mare a compătimirii. Dintr-o iubire inefabilă pentru om, Dumnezeu a devenit om, primind firea noastră umană. „Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (In. 3:16). Tot din iubire pentru om a săvârşit minuni. „Milă îmi este de mulţime" (Mt. 15:32, Lc. 7:13) este declaraţia de dragoste din buzele Domnului, prin care arată ce L-a determinat ca să înfăptuiască minunile. Aşa cum a declarat şi Petru, („[Domnul] a umblat făcând bine şi vindecând pe toţi cei asupriţi" (FA. 10:38)), a vindecat pe cei leproşi (Lc. 17:12-19), a ridicat pe cei paralitici (In. 5:1-15), a oprit curgerea de sânge femeii celei bolnave („... de mă voi atinge măcar de haina Lui, mă voi vindeca" (Mc. 5:25-34)). Pe toate acestea, poetul le reaminteşte ca să îndrepte şi spre sine mila lui Dumnezeu şi ca să ne arate temeinicia nădejdii sale.

18. Celei ce avea curgere de sânge urmează, ticălosule suflete, năzuieşte, ţine-te de poalele lui Hristos, ca să te izbăveşti de bătăi şi să auzi de la Dânsul: credinţa ta te-a mântuit!

În acest tropar poetul se limitează la minunea vindecării femeii cu scurgere de sânge (vezi Mc. 5:25-34). Se adresează ticălosului său suflet şi-l îndeamnă să alerge şi să se ţină de hainele lui Hristos, cum a făcut acea femeie, ca şi acesta din urmă să se vindece de bolile („bătăile", μάστιγες) cele sufleteşti şi trupeşti şi să audă din buzele Domnului izbăvitoarele cuvinte: „credinţa ta te-a mântuit" (versetul 34).

19. Celei gârbovite urmează, o suflete! Apropie-te, cazi la picioarele lui Iisus, ca să te îndrepteze şi să umbli drept pe căile Domnului.

Amintind o altă minune a Domnului, imnograful îşi îndeamnă sufletul să imite modelul femeii gârbovite, celei ce „nu putea să se ridice în sus nicidecum" (Lc. 13:11-17). Poetul aseamănă sufletul său cu femeia cea gârbovă. Adâncimea păcatului întotdeauna gârboveşte pe om; îl face să nu vadă şi să nu creadă în cele de sus, ci în cele de jos (Col. 3:2). Pentru aceasta, îl şi povăţuieşte să urmeze modelul celei gârbovite (συγκύπτουσα), căci precum aceea, la fel şi sufletul să vină şi să se arunce la picioarele lui Iisus, ca să se ridice şi să poată astfel parcurge în mod neabătut drumul vieţii, „căci strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viaţă" (Mt. 7:14).

20. Deşi eşti fântână adâncă, Stăpâne, izvorăşte-mi ape din prea curatele Tale vene. Ca bând, ca şi Samarineanca, să nu mai însetez. Că izvoare de viaţă izvorăşti.

Troparul acesta este inspirat din dialogul lui Hristos cu samarineanca (vezi In. 4:5-42). Poetul numeşte pe Domnul „fântână adâncă" (βαθὺ φρέαρ să evindenţieze inepuizabila Sa iubire de oameni, şi-L roagă să izvorască, şi pentru el băutura cea de viaţă dătătoare, din prea curatele Sale vene. Scena şi dialogul din apropierea fântânii lui Iacov este întregită cu scena patimilor Domnului şi, în mod concret, prin împungerea coastei Sale, din care a izvorât „sânge şi apă" (In. 19:33-36). Hristos este izvorul vieţii (Apoc. 21:6). În apropierea Sa, omul îşi potoleşte setea, fiindcă bea „izvor de viaţă", „izvor de apă curgătoare spre viaţă veşnică" (In. 4:10,14). „Izvor de viaţă" (ζῶν ὕδωρ) este învăţătura Sa, care cucereşte inimile omeneşti: „Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieţii celei veşnice" (In. 6:68). Este trupul şi sângele Său, „adevărată mâncare şi adevărată băutură" (In. 6:55), din care, cel ce gustă nu va muri şi nu va înseta niciodată, ci „va trăi în veac" (In. 6:58).

21. Siloam să-mi fie mie lacrimile mele, Stăpâne Doamne, ca să-mi spăl şi eu luminile sufletului şi să Te văd cu gândul pe Tine, Lumina cea mai înainte de veci.

Pentru compoziţia troparului acesta, poetul foloseşte ca laitmotiv, imagini din minunea vindecării orbului din naştere, naraţiune pe care ne-o relatează evanghelistul Ioan (In. 9:1-41).

Sfântul Andrei se roagă ca lacrimile lui să devină un nou izvor Siloam, ca în acesta să poată - precum a făcut şi orbul cel vindecat - să-şi spele ochii sufletului său şi astfel să se învrednicească să-L vadă tainic pe Hristos, Care este Lumina Cea mai înainte de veci.

Într-adevăr, Domnul, precum El Însuşi a învăţat, este „Lumina lumii" (In. 8:12). Ca să se învrednicească a-L vedea în mod tainic pe Domnul, omul va trebui să fie curat: „Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceea vor vedea pe Dumnezeu" (Mt. 5:8). Această curăţire se realizează prin lacrimile cele curăţitoare, care, după Sfinţii Părinţi, reprezintă al doilea botez, ce spală pe om de păcatele pe care le-a săvârşit mai înainte.

Troparul acesta este unul dintre cele mai frumoase ale Canonului. El face cunoscută dorinţa neliniştită a poetului de a-L vedea pe Mântuitorul Hristos şi ne prezintă profunzimea pe care va trebui să o aibă pocăinţa sa.

Slavă..., a Treimii:

22. Pe Tine, Treime, Te cântăm, pe unul Dumnezeu; Sfânt, Sfânt, Sfânt eşti, Părinte şi Fiule şi Duhule, Fiinţă neîmpărţită, Unime căreia pururea ne închinăm.

Acest tropar este închinat Sfintei Treimi. Dumnezeu este Unul, dar în acelaşi timp întreit în Persoane. Sfânt este Tatăl şi Fiul şi Duhul Sfânt. Semnul Fiinţei celei neîmpărţite este Unimea. Acestui Dumnezeu Treimic, creaţia, „mulţimea îngerilor şi neamul cel omenesc" I se închină neîncetat.

Şi acum..., a Născătoarei:

23. Din tine S-a îmbrăcat întru a mea frământătură Dumnezeu, Cel ce a zidit veacurile, Maică Fecioară, ceea ce eşti nestricată şi nu ştii de bărbat, şi a unit Lui firea omenească.

Preasfânta noastră Fecioară este numită „nestricată" (ἄφθορος), fiindcă nu a cunoscut pierderea fecioriei sale; „nu a cunoscut bărbat" (ἄνανδρος), fiindcă nu a primit naşterea din bărbat; „Maică Fecioară" (Μητροπάρθενος), fiindcă a fost în acelaşi timp şi Maică şi Fecioară. Domnul, Care a creat „în timp" întreaga lume (vezi Evr. 1:2: „În zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moştenitor a toate şi prin Care a făcut şi veacurile"), din Preasfânta Fecioară S-a îmbrăcat cu haina firii umane şi a unit, astfel, firea omenească cu cea dumnezeiască în Persoana Sa divino-umană. Această asumare a firii noastre umane de către Domnul este şi garanţia posibilităţii noastre de a ne mântui în Hristos (ἐν Χριστῷ).

Cântarea a 6-a - Strigat-am cu toată inima mea

Irmos: ***Strigat-am cu toată inima mea către înduratul Dumnezeu şi m-a auzit din iadul cel mai de jos; şi din stricăciune a scos viaţa mea.***

Cea de-a şasea cântare biblică - în baza căreia imnografii au alcătuit irmoasele cântărilor lor, la fel cum şi Sfântul Andrei l-a preluat ca şi irmos în marele Canon - este cântecul de mulţumire al profetului Iona, care a fost scos din pântecele chitului, spre Dumnezeu. Începe prin cuvintele: „Strigat-am către Domnul, în strâmtorarea mea, şi El m-a auzit" şi este cuprins în al doilea capitol din cartea cu acelaşi nume.

Dumnezeu, precum este cunoscut, a rânduit ca profetul să meargă în oraşul Ninive, ca să propovăduiască pocăinţa. Iona însă nu a ascultat porunca lui Dumnezeu şi a urcat într-un vas, ca să meargă într-un alt oraş. Atunci Dumnezeu a pornit o furtună şi vasul era în pericol de scufundare. Fiindcă marinarii au intuit că Dumnezeu a pornit furtuna, au tras la sorţi ca să descopere motivul. Sorţul a căzut pe Iona, care şi-a recunoscut vinovăţia sa şi le-a cerut să-l arunce în mare, ca astfel furtuna să înceteze. Imediat după ce l-au aruncat, furtuna s-a oprit iar marea s-a liniştit. Dumnezeu însă nu l-a lăsat pe Iona să se înece, ci a poruncit unei balene să-l înghită. În felul acesta, profetul s-a păstrat întreg timp de trei zile şi trei nopţi. În pâncetele balenei, Iona s-a rugat lui Dumnezeu şi această rugăciune a sa constituie cea de-a şasea cântare biblică a Bisericii.

Aici poetul nostru adaptează cuvintele profetului la conţinutul şi caracterul marelui Canon. Imnul său adresat îndurătorului Dumnezeu (οἰκτίρμονα Θεόν), spre care strigă cu putere din întreaga sa inimă, este fierbinte mulţumire, fiindcă a ascultat rugăciunea pe care a adresat-o din prăpastia căderii lui şi l-a izbăvit din veşnica condamnare, care i se hotărăşte omului datorită păcatului şi căderii morale, dacă el nu se pocăieşte.

1. Lacrimi din ochii mei, Mântuitorule, şi suspinuri din adânc curat aduc Ţie, strigând inima mea: Dumnezeule, păcătuit-am Ţie, milostiveşte-Te spre mine.

Acest tropar este unul din cele mai reprezentative, evidenţiind caracterul de plânset şi de doliu al marelui Canon. Poetul oferă lui Dumnezeu, cu multă sinceritate, lacrimile ochilor săi şi suspinurile sufletului său - ambele fructe ale pocăinţei adânci şi ale zdrobirii - strigând cu putere din inima sa cuvintele smeritului vameş din parabolă: „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului" (Lc. 18:13).

2. Te-ai înstrăinat, suflete, de Domnul tău, precum Datan şi ca Aviron; dar din toată inima strigă: Iartă-mă! Ca să nu te acopere pe tine prăpastia pământului.

Păcatul este revoltă şi răzvrătire faţă de Dumnezeu şi de Legea Lui. Păcătosul este răzvrătitorul care simte repulsie faţă de Domnul şi pleacă „într-o ţară îndepărtată".

Poetul îşi acuză sufletul pentru ceva asemănător şi-l compară cu Datan şi cu Aviron, fiii lui Eliab, care împreună cu alţii „s-au răzvrătit împotriva lui Moise" şi, pentru această faptă, au fost pedepsiţi de Dumnezeu în mod exemplar: „pământul s-a deschis şi i-a înghiţit pe aceştia" (vezi Num. 16:1-34; 26:9-10).

În continuarea troparului, ca şi în cel precedent, Sfântul imnograf, îndeamnă (sufletul său) să se refugieze la Dumnezeu. Să strige cu putere să-l ierte, ca să nu se deschidă pământul şi să-l înghită, datorită păcatelor lui. Atât exemplul biblic, pe care-l foloseşte autorul, cât şi imaginea pe care o prezintă sufletului său, inspiră teamă şi trezesc pe om.

3. Ca o junică sălbăticită, te-ai asemănat, suflete, lui Efrem; ca o căprioară, păzeşte-ţi viaţa de curse, înălţându-ţi mintea cu aripi, cu fapta şi cu gândirea.

Efraim a fost al doilea fiu al lui Iosif. S-a născut în Egipt şi, chiar dacă era tânăr, a luat prima şi cea mai importantă binecuvântare a bunicului său, Iacov. Pentru aceasta şi seminţia sa se distingea de cea a fratelui său, Manase (Fc. 41:52; 48:8-20; Num. 2:18-21). Aici, numele de Efraim desemnează întregul popor al împărăţiei lui Israel, între care seminţia lui Efraim a deţinut o poziţie remarcabilă (Ieş. 11:13).

Poetul îşi aseamănă sufletul cu Efraim, care de multe ori a părăsit pe Adevăratul Dumnezeu şi a urmat idolilor. Despre această apostazie a lui Israel, profetul Osea spune: „Că asemenea junincei îndărătnice, aşa şi Israel s-a îndărătnicit" (4:16). Această exprimare atât de reprezentativă a profetului Osea o foloseşte aici şi imnograful. Sufletul său - ne spune autorul - s-a înfuriat şi s-a îndepărtat de Dumnezeu şi de starea de slujire a Lui, precum o junincă înfuriată şi necârmuită.

În cea de-a doua parte a troparului, Sfântul Andrei îndeamnă sufletul său să încerce să se salveze, precum se salvează căprioara din laţul curselor mai înainte aşezate. Imaginea este împrumutată din cartea Proverbe: „Scapă din mâna lui cum scapă căprioara din mâna vânătorului, şi ca pasărea din mâna păsărarului" (6:5). Sufletul său se va salva luându-şi aripi (după cum, prin aripi, orice pasăre se salvează din faţa pericolului de a fi capturată sau chiar omorâtă), cu lucrarea cea niptică şi cu

gândirea. (Despre aceşti termeni ai teologiei niptice am vorbit în comentariile la troparele precedente.)

Fragmentului din Proverbe, la care ne-am referit mai sus, Sfântul Vasile [cel mare] îi oferă o analiză admirabilă, în omilia sa „Ia aminte la tine însuţi": „Ia aminte la tine însuţi, adică: analizează-te pe tine însuţi în toate privinţele! Să ai neadormit ochiul sufletului pentru paza ta, pentru că «prin mijlocul laţurilor treci»; în multe locuri sunt înfipte, de duşmanul tău, curse ascunse; uită-te la toate cele din jur «ca să scapi din cursă, ca o căprioară, şi din laţ, ca o pasăre». Căprioara nu cade în curse datorită vederii sale pă¬trunzătoare. De aceea şi numele ei, de „căprioară", l-a primit pentru vederea ei pătrunzătoare. Pasărea, la rândul ei, dacă e atentă, cu ajutorul aripilor ei uşoare zboară mai presus de vicleşugurile vânătorilor. Vezi, dar, să nu pari mai nepriceput decât animalele, atunci când e vorba de propria-ţi pază! Păzeşte-te să nu cazi în curse şi să ajungi pradă diavolului, «vânat de el spre a face voia lui»" (ΒΕΠΕΣ, 54:30).

4. Mâna lui Moise ne va face să credem, suflete, cum că Dumnezeu poate să albească şi să cureţe viaţa cea leproasă; nu te deznădăjdui dar, măcar că eşti lepros.

Vezi: Ieş. 4:6-7, unde se povesteşte cum a fost curăţită de lepră mâna lui Moise: „Zis-a Domnul iarăşi: «Bagă-ţi mâna în sân!» Şi când a scos-o din sân, iată mâna lui era albă ca zăpada, de lepră. Şi i-a zis din nou Domnul: «Bagă-ţi iarăşi mâna în sân!» Şi şi-a băgat Moise mâna în sân; şi când a scos-o din sân, iată, era iar curată, ca tot trupul său".

Poetul nostru se adresează sufletului său, reamintindu-i acest episod biblic. Doreşte să-l convingă că Dumnezeu primeşte şi iartă încă şi pe cel mai păcătos om. Ajunge să se pocăiască cu sinceritate şi să ceară harul Său. „Iar Legea a intrat şi ea ca se înmulţească greşeala; iar unde s-a înmulţit păcatul, a prisosit harul" (Rom. 5:20). Certitudinea aceasta, pe care omul păcătos trebuie să o dobândească, îl pune în siguranţă faţă de pericol biruirii sale pe stâncile deznădejdii. Paralelismul păcatului cu lepra şi al omului păcătos cu omul lepros, împreună cu plasticitatea care însoţeşte cuvântul poetului, ne oferă imaginea profunzimii consecinţelor tragice ale păcatului.

5. Valurile păcatelor mele, Mântuitorule, ca în Marea Roşie întorcându-se, m-au acoperit degrab, ca oarecând pe egipteni şi pe conducătorii lor.

Sfântul imnograf continuă să se plaseze în cadrele [cărţii] Ieşirea. Compară greşelile sale, aşadar păcatele, cu valurile Mării Roşii. Apele Mării Roşii, care au fost despărţite pentru ca poporul lui Israel să poată trece, s-au retras la locul lor atunci când, în spatele poporului, au început să treacă egiptenii. Astfel, a fost doborâtă întreaga putere a lui Faraon. „Iar apele s-au tras la loc şi au acoperit carele şi călăreţii întregii oştiri a lui Faraon..." (Ieş. 14:28). Precum valurile Mării Roşii i-au acoperit pe egipteni, astfel valurile păcatelor l-au acoperit şi pe poetul nostru. Păcatul, în ciuda desfătării sale trecătoare care ne-o oferă, la sfârşit - şi de multe ori într-un mod năprasnic - ne conduce la înec, înăuntrul prăpastiei adânci.

Consemnăm că şi Iuda, ruda Domnului, în epistola sa (versetul 13) compară pe oamenii apostaziei şi ai păcatului cu „valurile sălbatice ale mării, care îşi spumegă ruşinea lor...".

6. Voie slobodă fără recunoştinţă ai avut, suflete, ca şi Israel mai înainte; ca mai mult decât dumnezeiasca mană, ai ales neînţelepţeşte lăcomia patimilor cea iubitoare de plăceri.

Sfântul Andrei mustră sufletul său pentru nerecunoştinţa sa faţă de Dumnezeu, făcând un paralelism cu poporul lui Israel. În ciuda călăuzirii lor minunate şi a hrănirii cu mană de la Dumnezeu, iudeii s-au arătat de multe ori, împotrivitori şi nemulţumitori faţă de Acesta (vezi Ieş. 16:2 ş.u.). Astfel şi sufletul poetului nostru a preferat, neînţelept, în locul „dumnezeieştii mane", care este oferirea Trupului şi a Sângelui Domnului („Eu sunt pâinea care s-a coborât din cer", In. 6:41), „lăcomia patimilor cea iubitoare de plăceri", aşadar fructele patimilor trupeşti.

Libertatea de alegere şi de a prefera indică măreţia omului, dar şi dilema pe care o trăieşte permanent şi care constituie tragicul său cadru de viaţă.

7. Cărnurile cele de porc şi căldările şi bucatele cele egiptene, mai vârtos decât cele cereşti ai voit, suflete al meu; ca şi de demult nemulţumitorul popor în pustie.

Poetul continuă aceeaşi temă şi în troparul de faţă. De multe ori, în deşert, iudeii au suspinat împotriva lui Dumnezeu, aducându-şi aminte cu nostalgie de „cărnurile cele de porc şi căldările şi bucatele cele egiptene". Vezi Ieş. 16:3: „Mai bine muream bătuţi de Domnul în pământul Egiptului, când şedeam împrejurul căldărilor cu carne şi mâncam pâine de ne săturam". De asemenea, vezi şi Num. 11:4-6: şedeau cu ei şi fiii lui Israel şi plângeau, zicând: Cine ne va hrăni cu carne? Căci ne aducem aminte de peştele, pe care-l mâncam în Egipt în dar, de castraveţi

şi de pepeni, de ceapă, de praz şi de usturoi; Acum însă sufletul nostru tânjeşte; nimic nu mai este înaintea ochilor noştri decât numai mană".

Poetul acuză sufletul său că şi acesta, precum poporul cel ales, în pustiu, a preferat, în locul hranei cereşti, „căldările şi bucatele cele egiptene". Cu siguranţă, mâncarea cea cerească simbolizează Dumnezeiasca Euharistie, „pâinea vieţii", Trupul lui Hristos, Care se oferă „pentru viaţa lumii" (In. 6:51). Ca mâncare cerească am putea socoti încă şi cuvântul lui Dumnezeu, învăţătura evanghelică şi adevărul, despre care Domnul a spus: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu" (Mt. 4:4). Din nou „Cărnurile cele de porc" sunt păcatele desfătării, pe care omul le gustă, trăind în ţara îndepărtată a lepădării voii lui Dumnezeu şi a sclaviei sale în diferite patimi.

8. Fântânile hananeieştilor gânduri mai mult le-ai cinstit, suflete, decât vena pietrei, din care izvorul înţelepciunii varsă izvorul teologiei.

Imnograful, având fundament în istorisirea biblică, se referă la o altă alegere dezastruoasă a sufletului său. Iudeii, de multe ori, s-au revoltat împotriva lui Dumnezeu şi au arătat preferinţa lor pentru pământul Egiptului, decât pământul făgăduinţei. Un asemenea caz s-a semnalat atunci când au fost chinuiţi din cauza lipsei de apă (Vezi Ieş. 17:1-7, Num. 20:2-13 şi Deut. 8:15-16). Astfel, şi aici, poetul îşi învinuieşte sufletul că a preferat „fântânile hananeieştilor gânduri" decât „vena pietrei".

„Fântânile hananeieştilor gânduri" (poate că expresia a fost compusă având ca fundament referinţa din Fc. 26:14-21, chiar dacă fântânile erau preferate de către filisteni şi nu de hananeieni) sunt gândurile păcătoase şi faptele întunecate ale oamenilor păcătoşi. „Piatra" este Domnul nostru, iar „vena" (φλέβα), care iese din piatră, este învăţătura Sa mântuitoare, râul înţelepciunii cu apele abundente ale teologiei, „toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit" (Iac. 1:17). Apostolul Pavel ne spune despre iudei că „toţi, aceeaşi băutură duhovnicească au băut, pentru că beau din piatra duhovnicească ce îi urma. Iar piatra era Hristos" (I Cor. 10:4).

9. Când Moise, sluga Ta, a lovit piatra cu toiagul, cu închipuire mai înainte a însemnat coasta Ta cea de viaţă făcătoare; din care toţi băutură de viaţă scoatem, Mântuitorule.

Troparul de faţă lămureşte şi mai mult pe cel precedent. El se bazează pe minunea pe care a făcut- o în deşert „slujitorul" Moise - aşadar organul ales al lui Dumnezeu (Is. Nav. 1:2) - care a izvorât apă din piatră. Vezi Num. 20:2 ş.u., îndeosebi

versetul 11: „Apoi şi-a ridicat Moise mâna şi a lovit în stâncă cu toiagul său de două ori şi a ieşit apă multă şi a băut obştea şi dobitoacele ei".

Poetul ne spune că această minune biblică constituie preînchipuirea împungerii coastei celei dumnezeieşti a Domnului de către sutaşul roman. Din piatră, Moise a izvorât apa prin care vechiul popor al lui Israel s-a adăpat. Şi din coasta cea nemuritoare a Domnului nostru izvorăşte „râu de viaţă", „izvor de viaţă" (In. 4:10), prin care este reînviat noul popor al lui Israel, un popor al harului. Poetul subînţelege aici taina Sfintei Euharistii, prin care omul „are viaţă veşnică" (In. 6:54).

10. Cercetează, suflete, şi iscodeşte ca Isus, fiul lui Navi, cum este pământul făgăduinţei şi locuieşte în el cu bună legiuire.

Tema acestui tropar este extrasă din cartea lui Isus Navi (1:1-15 şi 2:1 ş.u.) şi se referă la trimiterea iscoadelor pentru a cerceta pământul făgăduinţei.

Luând ca temei acest episod biblic, poetul îndeamnă cu asprime sufletul său spre cercetare, după cum Isus Navi, împreună cu trimişii săi, au cercetat cum este „pământul făgăduinţei" (ἡ γῆ τῆς κληροδοσίας). Şi, de vreme ce l-au cercetat, au hotărât să locuiască în el „cu bună legiuire". „Pământul făgăduinţei" este Împărăţia lui Dumnezeu „cea pregătită vouă de la întemeierea lumii" (Mt. 25:34); acele bunuri veşnice pe care „ochiul nu le-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit", pe care le-a pregătit Dumnezeu „celor ce-L iubesc pe El" (I Cor. 2:9).

„Împărăţia Cerurilor s-a apropiat", ne spune Domnul (Mt. 4:17). A venit în mijlocul nostru. Şi-a deschis porţile pentru toţi oamenii. Este o realitate vie, dinamică, de vreme ce ne rugăm - precum El ne-a învăţat - „vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta, precum în cer aşa şi pe pământ" (Mt. 6:10). Putem aşadar să o cucerim, să locuim în ea, încă fiind în viaţa actuală? Dar cum? „Prin legiuire", (δι’εὐνομίας) ne răspunde poetul. Aşadar prin păstrarea poruncilor lui Dumnezeu. „Fii dar tare şi foarte curajos, ca să păzeşti şi să împlineşti toată legea pe care ţi-a încredinţat-o Moise, robul Meu; să nu te abaţi de la ea nici la dreapta nici la stânga" (Is. Nav. 1:7).

11. Ridică-te şi împotriveşte-te patimilor trupeşti, ca Isus asupra lui Amalec; biruind pururea gândurile cele înşelătoare, ca şi pe gavaoniteni.

Sufletului său se adresează poetul, interpretând alegoric luptele lui Isus Navi împotriva amaleciţilor şi ale gavaonitenilor. Amaleciţii erau un puternic neam

nomad, extins în partea de sud a pustiului Palestinei, aflaţi de multe ori cu iudeii. Vezi mai cu seamă: Ieş. 17:13, „Şi a zdrobit Iosua pe Amalec şi tot poporul lui cu ascuţişul sabiei". Gavaonitenii [= ghibeoniţii] erau locuitorii vechiului oraş Gavaon [= Ghibeon], care printr-o uneltire inteligentă l-au convins pe Isus Navi să capituleze în faţa lor, ca să se salveze de la catastrofă şi de la moartea ce o aşteptau. Au trimis aşadar o delegaţie la Isus Navi, când acesta se afla în Ghilgal, care a pretins că oraşul Gavaon este foarte departe. Această înşelăciune a lor a fost descoperită însă după trei zile, iar gavaonitenii au fost obligaţi de către iudei să servească drept „tăietori de lemne şi cărători de apă" (Is. Nav. 9:3-33). Sufletul omului trebuie deci să se ridice şi să lupte împotriva patimilor trupeşti, precum Isus Navi a luptat împotriva amaleciţi-lor, şi să învingă gândurile care de multe ori îl înşeală, precum gavaonitenii l-au înşelat pe Isus Navi şi pe alţi conducători ai lui Israel.

12. Treci peste firea cea curgătoare a vremii, ca mai înainte chivotul, şi te fă moştenitor acelui pământ al făgăduinţei, suflete, Dumnezeu porunceşte.

Timpul vieţii noastre trece atât de repede, precum apele unui râu. Poetul subliniază acest adevăr sufletului său, referindu-se în paralel şi la minunata trecere a chivotului prin râul Iordan şi, în continuare, la cucerirea pământului făgăduinţei (vezi Is. Nav. 3). Precum chivotul a trecut Iordanul şi a intrat împreună cu întregul popor al lui Israel în pământul făgăduinţei, astfel şi sufletul, înţelegând vremelnicia şi trecerea prezentei vieţi, este dator să privească înainte spre Împărăţia cea veşnică şi nestricăcioasă a lui Dumnezeu şi să se lupte, în mod hotărât, ca să o cucerească.

Cele două cuvinte ale expresiei, „Dumnezeu porunceşte" (Θεὸς κελεύει), reprezintă poruncile (dispoziţiile) lui Dumnezeu, şi oferă o emfază specială cuvântului poetic având drept scop alungarea oricărei îndoieli din firea umană, pentru înţelegerea adevăratul sens al vieţii.

13. Precum ai scăpat pe Petru, cel ce a strigat: scapă-mă, aşa apucând înainte, Mântuitorule, scapă-mă şi pe mine de fiară, întinzându-Ţi mâna Ta, şi mă scoate din adâncul păcatului.

Troparul acesta este inspirat din minunea salvării lui Petru, când s-a aflat în pericol de a se îneca în marea Tiberiadei. Atunci Petru a strigat cu putere către Domnul: „Doamne, scapă-mă". „Iar Iisus, întinzând îndată mâna, l-a apucat " (vezi: Mt. 14:30-31).

Poetul, reamintind salvarea lui Petru, se adresează Mântuitorului Hristos şi-l roagă să alerge şi să-l salveze din ghearele fiarei (a diavolului). Să întindă mâna Sa, să-l ţină şi să-l scoată din mocirla păcatului. Păcatul, într-adevăr, se aseamănă cu fundul mării, întunecat şi plin de noroi, iar diavolul cu fiara cea sălbatică.

Apostolul Petru ne spune că „potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită" (I Pt. 5:8). La această minune, a salvării lui Petru, poetul se referă şi în troparul al patrulea din cântarea a doua.

14. Pe Tine Te ştiu liman liniştit, Stăpâne, Stăpâne Hristoase! Ci apucând înainte, izbăveşte-mă din adâncurile păcatului cele neumblate, şi din deznădăjduire.

Acest poate fi considerat ca fiind o continuare al celui precedent. Domnul este limanul cel liniştit în care îşi pot găsi refugiul toţi cei ce străbat marea cea învolburată a acestei vieţi. Mărturisind acest adevăr, poetul nostru se adresează cu căldură Domnului („Stăpâne, Stăpâne Hristoase"), ca să-l elibereze din adâncul cel întunecat al păcatului şi să-l scoată din deznădejdea în care, de multe ori, omul păcătos este în pericol să cadă. Este evidentă şi iubirea fierbinte a poetului nostru faţă de Mântuitorul şi Domnul, şi nădejdea fermă a sa că se va bucura de darul mântuirii, oferit de Cel ce singur este „dătător al Legii" (Iac. 4:12).

15. Eu sunt, Mântuitorule, drahma cea împărătească, pe care ai pierdut-o de demult; dar aprinzând făclie pe Mergătorul înaintea Ta, Cuvinte, caută şi află chipul Tău.

Vezi parabola drahmei celei pierdute (Lc. 15:8-10), din care se inspiră troparul acesta: „Sau care femeie, având zece drahme, dacă pierde o drahmă, nu aprinde lumina şi nu mătură casa şi nu caută cu grijă până ce o găseşte?".

Poetul se numeşte pe sine (dar şi pe ceilalţi oameni) ca fiind drahma cea împărătească, de vreme ce toţi am primit chipul lui Dumnezeu, chipul singurului Împărat adevărat. Când omul se îndepărtează de Dumnezeu şi de voia Sa cea sfântă este ca şi cum s-ar fi pierdut, după cum de multe ori banii se pierd din mâinile sau din buzunarele noastre. Pentru aceasta, poetul Îl imploră pe Domnul să-l caute şi să-l afle, folosind drept luminător pe Înaintemergătorul Său Ioan, marele model al pocăinţei şi al întoarcerii spre Dumnezeu. Ioan este numit „făclie" (λύχνος) de Însuşi Domnul: „Acela era făclia care arde şi luminează, şi voi aţi voit să vă veseliţi o clipă în lumina lui" (In. 5:35).

Slavă..., a Treimii:

16. Zice Tatăl, Fiul şi Dumnezeiescul Duh: Treime sunt neamestecată, nedespărţită; despărţită după Feţe, şi Unime sunt prin Fire unită.

În acest tropar închinat Sfintei Treimi, imnograful expune învăţătura privitoare la Sfânta Treime, vorbind despre ceea ce este, despre Fiinţa Sa nedespărţită şi neamestecată, dar despărţită [„după Feţe"], în Trei Persoane: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt.

Şi acum..., a Născătoarei:

17. Pântecele tău ne-a născut nouă pe Dumnezeu, cu chipul ca şi noi; deci ca pe un ziditor al tuturor, roagă-L, Născătoare de Dumnezeu, ca prin rugăciunile tale să ne îndreptăţim.

Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu, a născut pe Domnul „cu chipul ca şi noi", om desăvârşit, dar care ca Dumnezeu desăvârşit este şi „Creator a toate", aşadar Făcătorul tuturor celor create. Poetul o roagă pe Preasfânta Fecioară să se roage Fiului şi Domnului ei, pentru ca neamul omenesc să fie mântuit. În mijlocirile Născătoarei de Dumnezeu, care are îndrăzneală faţă de Domnul, de vreme ce este maică a Sa, ne punem şi noi speranţele noastre. Astfel, se evidenţiază atributele „apărătoare" a lumii şi „mijlocitoare" a întregului neam omenesc.

Condac: ***Suflete al meu, suflete al meu, scoală! Pentru ce dormi? Sfârşitul se apropie şi vrei să te tulburi. Deşteaptă-te dar, ca să se milostivească spre tine Hristos Dumnezeu, Cel ce este pretutindeni şi toate le plineşte.***

Cuprinsul profund şi ideile centrale ale marelui Canon sunt recapitulate în prezentul condac. Poetul se adresează, încă o dată, sufletului său şi, prin exprimări vii, pline de culoare, urmăreşte deşteptarea sa duhovnicească. Îl vede dormind, lipsit de grijă; şi de aceea îl strigă, ca să se trezească şi să se ridice. Într-adevăr! Lâncezeala morală şi comoditatea sunt asemănate cu somnul şi cu adormirea sufletului, în timp ce viaţa duhovnicească este caracterizată de privegherea conştiinţei şi de promptitudinea duhului. „Este chiar ceasul să vă treziţi din somn", ne spune şi Apostolul Pavel (Rom. 13:11). Îi reaminteşte de sfârşitul său şi de ceasul judecăţii. Amintirea morţii, al înfricoşătorului ceas al judecăţii, precum şi a păcatelor noastre, susţine şi inspiră adevărata pocăinţă în sufletul nostru. „În tot ce faci adu-ţi aminte de sfârşitul tău şi nu vei păcătui niciodată", recomandă înţeleptul Sirah (7:38), iar un mare Sfânt ne sfătuieşte: „Aminteşte-ţi în totdeauna

de sfârşitul tău, şi nu uita de ziua judecăţii, căci în sufletul tău nu este ceva bun" (Gheronticonul, vol. 4, Atena, 1961, p. 34).

Cel de-al doilea îndemn al imnografului către sufletul său este „deşteaptă-te", să-şi revină aşadar în fire, să-şi recapete forţele şi, precum spune poporul, să revină la „firea" sa, ca să-l ierte Hristos, Cel care, ca Dumnezeu, este pretutindeni şi pe toate le umple prin prezenţa Sa. Paza şi starea de veghe, după cum se ştie, ca luptă şi ca stare duhovnicească are o importanţă specială în teologia monahală care, din acest motiv, este numită şi teologie niptică (νηπτικὴ θεολογία). Rădăcinile acestei învăţături a Părinţilor pustiei este eminamente biblică. Domnul, în noaptea trădării a recomandat ucenicilor Săi: „Privegheaţi şi vă rugaţi, ca să nu intraţi în ispită. Căci duhul este osârduitor, dar trupul este neputincios" (Mt. 26:41). Apostolul Pavel, de asemenea, remarcă: „De aceea să nu dormim ca şi ceilalţi, ci să priveghem şi să fim treji" (1 Tes. 5:6). Necesitatea trezviei duhovniceşti o cere şi Apostolul Petru: „Fiţi treji, privegheaţi. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită" (1 Pt. 5:8).

După acestea se citeşte Sinaxarul şi apoi se cântă Fericirile, cu închinăciuni, glasul al 6-lea:

Stih: ***Întru împărăţia Ta, când vei veni, pomeneşte-ne pe noi, Doamne.***

18. Pe tâlhar l-ai făcut, Hristoase, locuitorul Raiului; pe cel ce a strigat pe Cruce către Tine: pomeneşte-mă! Învredniceşte-mă şi pe mine, nevrednicul, de pocăinţa acestuia.

Tâlharul cel recunoscător, care a fost răstignit împreună cu Domnul şi care prin pocăinţa sa - chiar şi în ultimele clipe ale vieţii lui - s-a mântuit, este unul din cele mai vii modele ale pocăinţei, din nesfârşitul şir al celor ce s-au pocăit, de când predicarea acestei virtuţi s-a auzit întâia oară. A inspirat, peste veacuri, mulţimea sufletelor iubitoare de Dumnezeu, care au lăudat mărturisirea şi credinţa lui faţă de Hristos. Din modelul său se inspiră şi poetul în troparul de faţă. Se adresează Domnului şi declară că l-a remarcat pe tâlharul care, sus pe cruce fiind, a strigat: „Când vei veni întru împărăţia Ta, pomeneşte-mă şi pe mine" (Lc. 23:42). El este primul cetăţean al Raiului. Tâlharul este primul care „prin lemnul crucii a luat Raiul înaintea celorlalţi". A luat-o chiar şi înaintea lui Adam, prin „lemnul crucii devenind locuitor al Raiului", de vreme ce întâi Domnul a murit pe Cruce şi apoi a coborât în iad, unde a propovăduit pocăinţa „duhurilor ţinute în închisoare" (I Pt. 3:19). „Învredniceşte-mă şi pe mine, nevrednicul" sunt cuvintele poetului, pline de

zdrobire şi de smerenie, prin care se pecetluieşte troparul acesta, cerând de la Domnul să-i ofere pocăinţa cea fierbinte şi sinceră a tâlharului.

Stih: ***Fericiţi cei săraci cu duhul, că a acelora este, Împărăţia Cerurilor.***

19. Ai auzit, suflete al meu, de Manoe, că a ajuns la arătare dumnezeiască şi a luat atuncea rodul făgăduinţei din cea stearpă; să urmăm dreptei credinţe a acestuia.

Aproximativ toate troparele, care sunt însoţite de stihurile Fericirilor, sunt inspirate din cartea intitulată Judecători a Vechiului Testament. Judecătorii au fost mari conducători ai lui Israel, care au urmat după Isus Sirah şi i-au condus pe evrei până în momentul în care Saul a urcat pe tron ca rege. Judecătorii exercitau o putere administrativă, judecătorească şi militară. Erau aleşi de Dumnezeu în, momente de mare importanţă pentru popor, şi nu de către mulţime. Puterea lor era personală şi specială, fapt pentru care descendenţii lor nu beneficiau de acest drept pe linie ereditară. În componenţa lor era guvernarea poporului, apărarea lui împotriva duşmaniilor din afară, păstrarea religiei şi readucerea evreilor la cultul Dumnezeului Celui adevărat şi la păstrarea poruncilor Lui, atunci când ei urmau zeilor.

Troparul acesta se referă la Manoe, tatăl lui Samson (vezi Jud. 13:1-25), mai exact la momentul arătării îngerului lui Dumnezeu şi promisiunea pe care i-a dat-o lui şi femeii sale sterpe, că va naşte un fiu. „Şi a născut femeia un fiu şi i-au pus numele Samson. Şi a crescut copilul şi l-a binecuvântat Domnul" (13:24). Manoe a fost un om al evlaviei. Pentru aceasta şi poetul în concluzia acestui tropar, îşi îndeamnă sufletul să imite evlavia lui Manoe.

Stih: ***Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia.***

20. Râvnind lenevirii lui Samson, suflete, ţi-ai tuns tăria lucrurilor tale, dându-ţi celor de alt neam viaţa înţeleaptă şi fericită, pentru iubirea plăcerii.

Troparul acesta se referă la Samson care, precum am văzut mai sus, era fiul lui Manoe şi a fost ales Judecător al lui Israel la vârsta de douăzeci de ani. Despre acesta vorbeşte cartea Judecătorilor, în capitolele 14:1-16:31. Dar Samson a dus o viaţă morală destrăbălată: a luat soţie „de la cei de un alt neam şi netăiaţi împrejur" (14:3); în oraşul Gaza „a văzut o femeie desfrânată şi a intrat la ea" (16:1), iar mai târziu „a iubit el o femeie care trăia în valea Sorec şi pe care o chema Dalila" (versetul 4).

Poetul, luându-şi ca motiv aceste evenimente, vorbeşte despre uşurătatea şi senzualitatea sufletului său. Samson a fost biruit de pofta după femei de neam străin. Şi sufletul nostru, care este gelos după uşurătatea lui Samson, a fost biruit de senzualitatea, prin care au fost ademeniţi demonii desfrânării. Samson, stăpânit de dragostea pentru Dalila, i-a dezvăluit izvorul puterii sale. Femeia l-a mărturisit celor de un neam cu ea, iar aceştia i-au tuns părul şi astfel l-au deposedat de marea sa putere trupească. Şi sufletul nostru, biruit de senzualitate a trădat viaţa cea fericită a înţelepciunii. Astfel, a fost lipsit de slavă şi de cinstea pe care i-o asigurau faptele sale cele bune, pe care le-a săvârşit în trecut, la fel cum şi Samson şi-a pierdut puterea, când i-au tăiat şuviţele capului său. Viaţa în păcat ne dezbracă de faptele bune, iar lâncezeala şi iuţeala patimilor ne conduc la necinste şi ruşine. Din contră, viaţa petrecută în voia lui Dumnezeu şi în lumina virtuţiilor, priveşte binecuvântarea lui Dumnezeu şi cinste încă din partea oamenilor. Apostolul Pavel ne confirmă: „Necaz şi strâmtorare peste sufletul oricărui om care săvârşeşte răul... Dar mărire, cinste şi pace oricui face binele" (Rom. 2:9-10).

Stih: ***Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul.***

21. Cel ce a biruit mai înainte cu falca măgarului pe cei de alt neam, acum se află prădat de desfrâu; ci fugi, suflete al meu, de asemănare, de fapta şi de slăbirea lui.

Sfântul Andrei continuă şi aici menţiunea sa cu privire la Samson. Reaminteşte vitejia lui, când a ucis mulţime de bărbaţi de alt neam, folosind ca instrument de luptă falca unui măgar. Vezi Jud. 15:15 ş.u.: „Iar el găsind o falcă sănătoasă de asin, şi-a întins mâna, a luat-o şi a ucis cu ea o mie de oameni". Poetul compară minunata izbândă a lui Samson, aşadar victoria sa împotriva celor de neam străin, cu înfrângerea sa din cauza desfrânării.

Cuvântul „prădat de desfrâu" (παρανάλωμα), pe care-l foloseşte poetul, exprimă puterea înspăimântătoare a patimilor trupeşti şi rezultatele tragice pe care stăruirea întru acestea le aduce omului. Recomandarea poetului este îndemnul fierbinte adresat sufletului său, de a se îndepărta de imitarea şi de săvârşirea unui asemenea păcat. Mai mult! El trebuie să respingă şi moliciunea, aşadar lenevia morală, care, atunci când stăpâneşte sufletul uman, îl amorţeşte, îl face să apară neputincios împotriva diavolului şi mai cu seamă, la provocarea ispitelor trupeşti.

Stih: ***Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate, că aceia se vor sătura.***

22. Barac şi Ieftae, căpetenii de oaste, s-au ales judecătorii lui Israel, cu care împreună şi Debora cea cu minte bărbătească. Deci îmbărbătându-te, suflete, cu vitejiile acelora, întăreşte-te.

Trei personaje biblice, Judecători ai lui Israel, ne prezintă imnograful în troparul acesta, povăţuind sufletul său să se întărească cu faptele lor eroice în lupta împotriva diavolului. Barac a fost fiul lui Abinoam, din seminţia lui Neftali. Profetesa Debora a fost chemată de Dumnezeu să-i elibereze pe evrei de împăratul Iavin al cananeenilor. Aceştia au luptat şi l-au învins pe Sisera, care era „căpetenia oştirilor" [lui Iabin]. Vezi Jud. 4:6 ş.u.: „Iar Barac a urmărit carele lui şi tabăra lui până la Haroşet-Goim şi a căzut toată oştirea lui Sisera de sabie şi nimeni n-a rămas" (versetul 16).

Ieftae a fost fiului lui Galaad, având drept mamă o desfrânată. A fost alungat de către fraţii săi şi a devenit „căpetenie a tuturor locuitorilor Galaadului", învingându-i pe fii amoniţilor. Vezi Jud. 11:1 ş.u: Înainte de luptă, „a făcut Ieftae făgăduinţă Domnului", că va sacrifica pe întâiul [om] ce va ieşi din casa sa ca să-l întâmpine, când se va întoarce învingător din război. Întocându-se, primul care a ieşit [din casă] ca să-l întâmpine „cu timpane şi jocuri" a fost singura sa fiică. Mai târziu, Ieftae a îndeplinit jurământul şi a sacrificat-o (Jud. 11:34-40). Apostolul Pavel fericeşte credinţa celor doi bărbaţi (Evr. 11:32).

Debora a fost profetesă a lui Israel şi femeia lui Lapidot. Ea judeca pe Israel locuind „între Rama şi Betel, pe muntele Efraim" (Jud. 4:4-5). Debora a îndemnat pe Barac să lupte împotriva lui Sisera, iar când acesta a refuzat să meargă singur la această luptă, l-a urmat şi ea, profeţind că cinstea victoriei se va atribui ei şi nu lui Barac. După victoria strălucitoare a evreilor împotriva lui Sisera, „căpetenia oştirilor lui Iabin", Debora a compus un imn de victorie (Jud. 5:1-31). Poetul nostru o numeşte pe Debora „cea cu minte bărbătească" (ἀρρενόφρονα), pentru spiritul ei neînfricat şi pentru curajul bărbătesc, chiar dacă era femeie.

Stih: ***Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui.***

23. Pe Iaila cea vitează ai cunoscut-o, suflete al meu, care l-a tras în ţeapă pe Sisera mai înainte, şi a făcut mântuire; vezi stâlpul, Crucea se însemnează prin care ţie.

Iaila a fost femeia lui Heber Cheneul. În cortul ei s-a adăpostit Sisera, „căpetenia oştirilor" împăratului Iabin, prietenul soţului ei, atunci când a fost pus pe fugă de armatele israelite, ce erau conduse de Barac şi Debora. Iaila l-a ascuns pe Sisera „şi

l-a acoperit cu haina sa". Fiindcă a însetat, l-a hrănit cu lapte iar, când a adormit, „a luat un ţăruş de la cort şi un ciocan în mână şi s-a apropiat de el încetişor şi i-a înfipt ţăruşul în tâmpla lui, aşa încât l-a pironit la pământ, căci el dormea, fiind obosit; şi aşa a murit" (vezi Jud. 4:17 ş.u.). Despre fapta Iailei vorbeşte în mod elogios şi Debora în imnul ei (Jud. 5:24-27).

Poetul amintind fapta Iailei o numeşte „cea vitează" (γενναία) şi o consideră autoarea salvării poporului lui Israel. În pararel, în ţăruşul folosit în uciderea lui Sisera, poetul vede preînchipuirea Sfintei Cruci. Precum Iaila prin ţăruş a ucis pe duşmanul poporului ales, astfel şi creştinii, prin Sfânta Cruce, se luptă şi ies învingători împotriva duşmanului lor, diavolul. „Doamne - cântăm - armă asupra diavolului, Crucea Ta ai dat-o nouă...".

Stih: ***Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.***

24. Jertfeşte, suflete, jertfă de laudă, adu fapta bună ca pe o fiică mai curată decât a lui Ieftae; şi junghie ca pe o jertfă, Domnului tău patimile cele trupeşti.

Poetul revine la persoana lui Ieftae, despre care a vorbit şi în troparul 22. În troparul de faţă, el se referă la împrejurările jertfirii fiicei sale. Ieftae, aşa cum am menţionat deja, i-a învins pe fiii amoniţilor. Înainte de luptă, a jurat că va oferi jertfă lui Dumnezeu în caz de victorie. „Când mă voi întoarce biruitor de la Amoniţi, oricine va ieşi din porţile casei mele în întâmpinarea mea va fi afierosit Domnului şi-l voi aduce ardere de tot" (Jud. 11:31). Când s-a întors, primul care a ieşit în întâmpinarea sa a fost „fiica sa... cu timpane şi jocuri; aceasta era singurul lui copil, căci el nu mai avea nici băieţi, nici fete" (versetul 34). Ieftae, când a văzut-o pe fiica sa şi-a sfâşiat hainele sale şi s-a tulburat. I-a dezvăluit „făgăduinţa sa", aşadar jurământul pe care l-a făcut, lăsându-o două luni „să-şi plângă fecioria (...) apoi, după trecerea celor două luni, ea s-a întors la tatăl său şi acesta a făcut cu ea cum făgăduise" (versetul 39).

Poetul, referindu-se la această întâmplare, îndeamnă ca fiecare suflet să aducă o jertfă cinstită, comparabilă cu cea a lui Ieftae. (Jertfa lui Ieftae a fost lăudată nu pentru obiectul ei, aşadar jertfa umană, mai ales tânără fecioară, ci pentru îndeplinirea jurământului, pe care l-a făcut). Îşi roagă sufletul încă să ofere lui Dumnezeu, precum a oferit Ieftae pe fiica sa, fapte creştine şi o viaţă virtuoasă.

Această jertfă va trebui să fie „diferită" de cea a lui Ieftae, fiindcă acesta a oferit-o din nevoie, ca să nu-şi încalce jurământul, în timp ce sufletul nostru este dator de bunăvoie să respecte, permanent, poruncile lui Dumnezeu şi să jertfească patimile

trupului, ca pe o altă victimă, pentru dobândirea harului Domnului. Exprimările troparului sunt pline de viaţă şi au drept scop întărirea puterilor duhovniceşti ale sufletului în lupta curăţirii de patimi şi dobândirea, virtuţiilor creştine prin asceză.

Stih: ***Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.***

25. Înţelege, suflete al meu, ce este lâna lui Ghedeon; primeşte roua din cer şi te pleacă, precum câinele, de bea apa care curge din lege prin stoarcerea Scripturii.

Ghedeon era originar din seminţia lui Manase şi a fost cel de-al cincilea judecător din şirul Judecătorilor lui Israel (1249-1209 î.Hr.). A locuit în oraşul Efrata, la est de Iordan, localitate permanent asaltată de invaziile barbare ale popoarelor no-made, de neam străin, din vecinătatea sa. Dumnezeu l-a chemat să protejeze şi să elibereze poporul Său, lucru care s-a împlinit prin victoriile împotriva madianiţilor, prin pedepsirea oraşelor Sucot şi Penuel şi prin înfrângerea lui Oreb şi Zeeb, comandanţii armatei madianite. Astfel, pentru mulţi ani, poporul lui Israel a rămas liber. Ghedeon a refuzat împărăţia lui Israel, care i-a fost oferită, şi s-a remarcat ca unul dintre cei mai virtuoşi şi mai respectaţi judecători între Judecătorii lui Israel. Despre el se vorbeşte în cartea Judecători, în capitolele 6-8. (În Epistola către Evrei [11:32], Apostolul Pavel laudă credinţa lui Ghedeon, alături de cea a altor bărbaţi din Vechiul Testament).

Imnograful se referă în prezentul tropar la două evenimente concrete ce au legătură cu activitatea lui Ghedeon. Primul, modalitatea minunată prin care Dumnezeu confirmă lui Ghedeon că va înfrânge pe madioniţi. Vezi Jud. 6:36-40: „Atunci a zis Ghedeon către Dumnezeu: «De vrei să izbăveşti pe Israel prin mâna mea, cum zici, apoi iată eu întind aici în arie lâna ce am tuns; şi de va fi rouă numai pe lână, iar încolo peste tot locul uscăciune, atunci voi şti că vei izbăvi pe Israel prin mâna mea, cum ai zis». Şi s-a făcut aşa; şi a doua zi s-a sculat Ghedeon dis de dimineaţă şi s-a apucat să stoarcă lâna şi a stors rouă din lână un vas plin de apă". „Lâna" (πόκος) era părul nelucrat al oii.

Cel de-al doilea episod este modul prin care Dumnezeu a separat pe acei bărbaţi care vor lua parte la luptă, de ceilalţi, din popor, care vor trebui să se întoarcă la casele lor. Vezi Jud. 7:1 ş.u., mai ales şi desigur versetele 4-7: „Apoi a zis Domnul către Ghedeon: «Tot e prea mult popor; du-l la apă; acolo ţi-l voi alege. Şi de care voi zice să meargă cu tine, acela să meargă cu tine, iar de care îţi voi zice că nu trebuie să meargă cu tine, acela să nu meargă». Şi a dus el poporul la apă, iar Domnul a zis către Ghedeon: «Cine va limpăi apa cu limba din pumni, cum limpăie câinele, pe acela să-l pui deoparte; de asemenea să pui deoparte şi pe toţi

aceia care-şi vor pleca genunchii şi vor bea apă». Şi a fost numărul celor ce au limpăit cu limba lor din pumni trei sute de oameni; iar tot celălalt popor s-a plecat pe genunchii săi să bea apă. Atunci a zis Domnul către Ghedeon: «Cu cei trei sute care au limpăit am să vă izbăvesc Eu şi am să dau pe Madianiţi în mâinile voastre»...".

Sfântul Andrei, pornind de la aceste două întâmplări ale activităţii lui Ghedeon, îşi povăţuieşte sufletul să se pregătească prin a primi „roua cea din cer", aşadar harul lui Dumnezeu, după cum atunci a acceptat picăturile de rouă şi lâna de pe ogor. Imaginea este grandioasă. Întotdeauna, harul şi binecuvântarea lui Dumnezeu, în sufletele cele iubitoare de Dumnezeu, vin ca o răcoare blândă şi dătătoare de putere, „ca roua Ermonului, ce se coboară pe munţii Sionului", după cum spune Psalmistul (Ps. 132:3).

Sufletul nostru este povăţuit chiar să se aplece, precum câinele, ca să bea din izvoarele cele vii şi pline de apă ale Legii lui Dumnezeu, care ţâşnesc doar atunci când o interpretăm corect, îi înţelegem profunzimea adâncă şi ne îndepărtăm de litera ei, aşadar de acele elementele convenţionale şi exterioare. Frumoasa imagine este împrumutată din zdrobirea boabelor de struguri, din a căror strivire curge mustul. În legătură cu aceasta, şi Apostolul Pavel învaţă: „litera ucide, iar duhul face viu" (II Cor. 3:6).

Stih: ***Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a acelora este Împărăţia Cerurilor.***

26. Osânda lui Eli, preotul, ai luat-o, suflete al meu, pentru lipsa minţii, suferind a lucra întru tine patimile, ca şi acela pe feciorii cei fără de lege.

În continuare începând cu acest tropar poetul nostru îşi va extrage temele sale din cărţile Regilor. Eli, despre care vorbeşte acest tropar, a fost arhiereu şi judecător al lui Israel. Avea doi fii pe Ofni şi pe Fineas, care erau de asemenea preoţi, însă nelegiuiţi şi profanatori de cele sfinte (despre aceasta, vezi: I Rg. 1:1-4:18). Faţă de fiii săi, Eli se comporta cu îngăduinţă nesocotită şi cu indulgenţă. Pentru aceasta, şi Dumnezeu i-a pedepsit atât pe ei cât şi pe tatăl lor: „Eu i-am spus că am să pedepsesc casa lui pe veci pentru vina pe care el a ştiut-o, şi anume că fiii fac nelegiuiri, dar nu i-a înfrânat" (3:13). Într-o luptă împotriva filistenilor evreii au învins, Chivotul Legii a fost recuperat din mâinile duşmanilor, însă Ofni şi Fineas au fost omorâţi. Când bătrânul Eli a fost informat de vestea cea înspăimântătoare, s-a întristat „a căzut de pe scaun pe spate, la poartă, şi-a rupt spinarea şi a murit, căci era bătrân şi greoi" (4:17).

Poetul reaminteşte de această „condamnare" a lui Eli, mustrând sufletul său că şi acesta, din neglijenţă, a permis dorinţelor celor păcătoase să lucreze înlăuntrul său, după cum şi arhiereul Eli a arătat o necugetată indulgenţă faţă de fiii săi nelegiuiţi.

Această mustrare a sufletului constituie o ameninţare şi un avertisment indirect că, indulgenţa faţă de păcate va fi pedepsită, mai devreme sau mai târziu, de Dumnezeu. Să remarcăm faptul că despre fiii lui Eli, Ofni şi Fineas, poetul face referire şi în troparul 12 din cântarea a cincea.

Stih: ***Fericiţi veţi fi când vă vor ocărî pe voi şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind pentru Mine.***

27. În cartea Judecătorilor, levitul cu socoteală şi-a împărţit femeia la cele douăsprezece neamuri, suflete al meu, ca să vădească întinăciunea cea fără de lege a neamului lui Veniamin.

Prin acest tropar, poetul se reîntoarce la cartea Judecătorilor; poate că poziţia acestui tropar ar fi trebuit să fie înaintea celui precedent. Episodul biblic din care se inspiră este relatat în capitolul 19:1-30. Este vorba despre următoarea întâmplare: eframitul Miheia, în anii Judecătorilor, a transformat casa sa în templu al idolilor şi a instalat ca preot pe un oarecare levit. Cei din seminţia lui Dan au atacat casa, au furat idolii şi l-au răpit chiar şi pe preotul acela, pe care l-au instalat în templul pe care l-au zidit în noua lor ţară (capitolele 17-18). Mai apoi, a urmat atacul criminal al gavaoniţilor împotriva templului din oraşul acela, unde era găzduit un oarecare levit împreună cu femeia lui. Gavaoniţii (din neamul lui Veniamin) au încercuit casa, au lovit în poartă şi au pretins de la proprietar să le predea pe bărbatul găzduit, ca să-l necinstească. În final, au fost convinşi să accepte pe soţia levitului, pe care au necinstit-o în mod barbar întreaga noapte, într-o asemenea măsură, încât atunci când au părăsit-o, aceasta a murit în pragul casei.

Dimineaţa, levitul a luat-o pe femeia sa moartă şi s-a întors în patria sa. „Iar dacă a ajuns la casa sa, a luat un cuţit şi, apucând pe concubina sa, a tăiat-o bucăţică cu bucăţică în douăsprezece părţi şi le-a trimis în toate hotarele lui Israel" (19:29). Această acţiune a levitului avea drept scop să facă cunoscută fapta imorală a fiilor lui Veniamin celor douăsprezece seminţii ale lui Israel. Gestul a avut ca rezultat coalizarea seminţiilor rămase a lui Israel, lupta împotriva seminţiei lui Veniamin, şi izgonirea ei din ţară.

Poetul, referindu-se la sufletul său, se limitează la relatarea evenimentului, fără să evidenţieze vreo anumită concluzie morală. Poate ar trebui să presupunem că, îşi

atenţionează în mod indirect sufletul că păcatul nu rămâne în final nepedepsit ci, mai devreme sau mai târziu, el va fi descoperit. „Deci nu vă temeţi de ei, accentuează Domnul, căci nimic nu este acoperit care să nu iasă la iveală şi nimic ascuns care să nu ajungă cunoscut" (Mt. 10:26).

Stih: ***Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în Ceruri.***

28. Iubitoarea de înţelepciune Ana, rugându-se, numai buzele şi-a mişcat spre laudă, iar glasul ei nu se auzea; şi de aceea, deşi era stearpă, a născut fiu vrednic de rugăciunea ei.

Poetul se referă la Ana, femeia cea stearpă a lui Elcana, ale cărei rugăciuni au avut ca rezultat minunat naşterea profetului Samuel. Vezi I Rg. 1:1 ş.u.: „Dar pe când se ruga ea aşa îndelung înaintea Domnului (...) Şi fiindcă Ana vorbea în inima sa, iar buzele ei numai se mişcau, dar glasul nu i se auzea, Eli socotea că ea e beată" (versetele 12-13). Rugăciunile Anei au fost ascultate de Dumnezeu. Şi, „după câtva timp a zămislit Ana şi a născut un fiu şi i-a pus numele Samuel, căci îşi zicea ea: «De la Domnul Dumnezeul Savaot l-am cerut!»" (versetul 20). De aceea, bună dreptate, Samuel se numeşte „fiul rugăciunii". Reamintirea acestui eveniment din cartea Regilor are drept scop să sublinieze importanţa rugăciunii şi constituie în acelaşi timp, un îndemn faţă de suflet de a se dedica neîntrerupt acestei sfinte lucrări.

Stih: ***Pomeneşte-ne pe noi, Doamne, când vei veni întru împărăţia Ta.***

29. S-a numărat între judecători feciorul Anei, marele Samuel, pe care Armatem l-a crescut în casa Domnului. Aceluia râvneşte, suflete al meu, şi judecă lucrurile tale mai înainte decât pe ale altora.

Este vorba despre marele profet Samuel, fiul lui Elcana şi al Anei, care a fost ultimul judecător al lui Israel (FA. 3:24, 13:20). Samuel s-a născut şi a crescut în oraşul Armatem. De mic a fost închinat lui Dumnezeu şi a fost educat în Şilo, aproape de preotul Eli. „ Şi acum eu îl dau Domnului pentru toate zilele vieţii lui, să slujească Domnului. Apoi s-au închinat acolo Domnului" (I Rg. 1:28). Şi mai jos se spune din nou: „Şi au lăsat pe Samuel acolo, înaintea Domnului. Apoi Elcana s-a dus la casa sa, în Rama, iar copilul a rămas să slujească Domnului sub povaţa preotului Eli" (2:11). Între judecători, Samuel s-a distins prin evlavia, râvna şi curajul său.

Poetul îşi povăţuieşte sufletul său să-l imite pe Samuel şi să devină judecător de sine şi să compare faptele sale concrete (pe care le consideră păcătoase) cu cele ale bărbaţilor virtuoşi. Întâlnim şi expresia „ale altora" (πρὸς τῶν ἄλλων). În cazul acesta, înţelesul expresiei este următorul: sufletul să-şi judece mai întâi faptele sale şi nu pe cele ale celorlalţi oameni. În raport cu aceasta, Domnul ne învaţă: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi... De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, şi bârna din ochiul tău nu o iei în seamă?" (Mt. 7:1-3).

Stih: ***Pomeneşte-ne pe noi, Stăpâne, când vei veni întru împărăţia Ta.***

30. Ales fiind David rege, ca un rege s-a uns din corn cu dumnezeiescul mir. Deci şi tu, suflete al meu, de pofteşti împărăţia cea de sus, în loc de mir, unge-te cu lacrimi.

Poetul nostru se referă la alegerea şi la ungerea lui David ca rege al lui Israel, de către profetul Samuel, la porunca lui Dumnezeu. Vezi I Rg. 16:1 ş.u.: „Atunci Domnul a zis către Samuel: «Scoală de-l unge, căci acesta este!» Şi a luat Samuel cornul cu mir şi l-a uns în mijlocul fraţilor lui, şi a odihnit Duhul Domnului asupra lui David din ziua aceea şi după aceea" (versetele 12-13). A doua parte a troparului constituie o minunată interpretare a acestui eveniment biblic.

Poetul se întoarce spre sufletul său şi îi recomandă să se ungă şi el, în loc de mir, cu lacrimile cele de pocăinţă, dacă doreşte să obţină Împărăţia cea cerească. Drumul, care ne conduce la Împărăţia lui Dumnezeu, este pocăinţa, iar pocăinţa noastră este adevărată doar atunci când este însoţită de doliul cel vesel şi de lacrimile cele smerite, despre care ne-au scris atâţia Părinţi purtători de Dumnezeu. Domnul fericeşte şi spune: „Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor bucura" (Lc. 6:21).

Stih: ***Pomeneşte-ne pe noi, Sfinte, când vei veni întru Împărăţia Ta.***

31. Miluieşte zidirea Ta, Milostive; milostiveşte-Te spre făptura mâinilor Tale, şi iartă tuturor păcătoşilor, inclusiv mie, celui ce am călcat poruncile Tale mai mult decât toţi.

Troparul de faţă constituie o izbucnire a inimii poetului nostru şi este inspirat din stihurile Psalmilor lui David dar mai ales, din primul stih al Psalmului 50. Poetul se adresează Domnului celui Milostiv, cere să-l miluiască, să aibă milă de făptura mâinilor Sale şi să-i ierte pe toţi păcătoşii şi pe el însuşi, care a dispreţuit poruncile lui Hristos mai mult decât toţi oamenii. Cererile pe care le exprimă poetul,

dezvăluie adânca sa zdrobire, iubirea, înţelegerea deplină a celorlalţi oameni (sunt cu „toţii păcătoşi") şi marea sa smerenie pe care, ca să o evidenţieze, recurge chiar la hiperbolizări.

Slavă..., a Treimii:

32. Pentru naşterea cea fără de început şi pentru purcedere, Tatălui, Celui ce a născut, mă închin, slăvesc pe Fiul, Cel născut, laud pe Duhul Sfânt, Cel ce străluceşte împreună cu Tatăl şi cu Fiul.

Din nou, în troparul acesta dogmatic, poetul teologhiseşte. În stilul său magistral, profundele înţelesuri teologice care se referă la taina Dumnezeului Treimic, le face cunoscute prin cântec şi poezie. Dumnezeu Tatăl este fără de început, El nici nu se naşte şi nici nu purcede din cineva, în timp ce Fiul se naşte fără de ani din Tatăl, iar Duhul Sfânt purcede din veşnicie de la Tatăl. Mai mult, Duhul Sfânt „străluceşte", aşadar luminează, împreună cu Tatăl şi cu Fiul, fiind astfel de aceeaşi cinstire.

Şi acum..., a Născătoarei de Dumnezeu:

33. Naşterii tale celei mai presus de fire ne închinăm, nedespărţind slava cea după fire a Pruncului tău, Născătoare de Dumnezeu; că Cel ce este Unul după faţă, se mărturiseşte îndoit după fire.

Cuprinsul acestui tropar este unul pur teologic şi se raportează la taina Întrupării Cuvântului şi la persoana Născătoarei de Dumnezeu. Naşterea „cea după fire a pruncului", din Fecioara Maria, a fost mai presus de fire, aşadar supranaturală. A născut fiind Fecioară şi a rămas şi după naştere Fecioară. Hristos a fost, în acelaşi timp, Dumnezeu adevărat şi om adevărat. În Persoana Sa teandrică, s-au unit cele două firi, cea dumnezeiască şi cea umană, „în mod neîmpărţit, nedespărţit, neamestecat şi neschimbat", aşa cum mărturiseşte al patrulea Sinod Ecumenic. Astfel, şi venerarea pe care I-o datorăm este neîmpărţită, acordându-se în acelaşi timp ambelor Sale firi, unite în mod nedespărţit.

Cântarea a 7-a - Păcătuit-am, fărădelege şi nedreptate am făcut

Irmos: ***Păcătuit-am, fărădelege şi nedreptate am făcut înaintea Ta; nici nu am păzit, nici nu am făcut precum ne-ai poruncit nouă; dar nu ne părăsi pe noi până în sfârşit, Dumnezeul părinţilor.***

Cea de-a şaptea cântare este imnul celor trei tineri (Anania, Azaria şi Misael), aşadar al celor trei tineri evrei evlavioşi, care au refuzat să se închine statuii de aur a împăratului babilonian, Nabucodonosor. Ca să-i pedepsească, împăratul a dat poruncă să fie pregătit un mare cuptor înfierbântat şi în acesta să-i arunce pe cei trei tineri credincioşi. Dumnezeu însă i-a păstrat nevătămaţi, iar focul cel înspăimântător nu s-a atins nici de perii capului lor. Aflându-se înăuntrul cuptorului de foc şi răcoriţi fiind în mod miraculos, au cântat, prin gura lui Azaria, un imn de mulţumire şi de slavă, închinat lui Dumnezeu, pentru salvarea lor minunată. Cântarea se găseşte în capitolul al treilea al cărţii profetului Daniel, iar începutul ei este acesta: „Binecuvântat eşti, Doamne, Dumnezeul părinţilor noştri, şi lăudat şi prea slăvit este numele Tău în veci".

În alcătuirea prezentului irmos, Sfântul Andrei împrumută aproape în întregime textul versetelor 5, 6 şi 10 din cântarea biblică.

1. Păcătuit-am, greşit-am şi am călcat porunca Ta; că întru păcate am fost zămislit şi am adăugat rănilor mele rană. Ci mă miluieşte, ca un îndurat, Dumnezeul părinţilor.

Poetul împrumută din nou, din cântarea celor trei tineri, primele cuvinte ale acestui tropar. Ca să dea un caracter personal şi un ton dramatic, [poetul] foloseşte numărul singular. Expresia „am adăugat rănilor mele rană" (προσέθηκα τοῖς μώλωψι τραῦμα ἐμοὶ) a fost preluată din cuvintele de jale ale lui Lameh: „...Am ucis un om pentru rana mea şi un tânăr pentru vânătaia mea" (Fc. 4:23). Vezi şi Ieş. 1:6: „Din creştet până în tălpile picioarelor, nu-i nici un loc sănătos; totul este numai plăgi, vânătăi şi răni pline de puroi"). Cuvintele lui Lameh sunt folosite de poet şi în troparul 34 al cântării a doua. Vezi comentariul respectiv acolo.

2. Cele ascunse ale inimii mele, le-am mărturisit Ţie, Judecătorul meu. Vezi smerenia mea, vezi şi necazul meu, şi ia aminte acum la judecata mea; şi Tu mă miluieşte, ca un îndurat, Dumnezeul părinţilor.

Din nou, poetul se mărturiseşte şi roagă pe Dumnezeul părinţilor săi să-l miluiască după mare mila Sa. Ideile troparului sunt extrase din diferite versete ale psalmilor

lui David. Vezi: Ps. 18:13: „De cele ascunse ale mele curăţeşte-mă"; Ps. 142:3 şi 11: „viaţa mea o calcă în picioare", „Întru dreptatea Ta scoate din necaz sufletul meu"; Ps. 141:7: „Scoate din temniţă sufletul meu, ca să laude numele Tău".

3. Saul oarecând, dacă a pierdut asinele tatălui său, suflete, degrab a aflat în schimb împărăţia; dar păzeşte-te să nu greşeşti, alegând mai degrabă poftele tale cele dobitoceşti, decât Împărăţia lui Hristos.

Saul a fost primul rege al evreilor iar poetul aminteşte aici momentul alegerii lui. Vezi I Rg. 9:3: „Odată s-au rătăcit asinele lui Chiş, tatăl lui Saul, şi a zis Chiş către Saul, fiul său: «Ia cu tine pe unul din argaţi şi, sculându-te, du-te de caută asinele!»". De asemenea, pentru ungerea sa de către profetul Samuel, vezi I Rg. 10:1-2: „Atunci, luând Samuel vasul cel cu untdelemn, a turnat pe capul lui Saul şi l-a sărutat, zicând: «Iată Domnul te unge pe tine cârmuitor al moştenirii Sale; vei domni peste poporul Domnului şi-l vei izbăvi din mâna vrăjmaşilor celor dimprejurul lor. Iată care-ţi va fi semnul că Domnul te-a uns rege peste moştenirea Sa... vei întâlni doi bărbaţi... şi aceia îţi vor spune: S-au găsit asinele după care ai umblat şi le-ai căutat...".

Saul, în pofida începutului luminos al cârmuirii sale, a avut un final lipsit de glorie, fiindcă n-a ascultat de Dumnezeu, a încălcat poruncile Lui şi s-a lăsat condus de dorinţe păcătoase şi rele. „Atunci a fost cuvântul Domnului către Samuel astfel: «Îmi pare rău că am pus pe Saul rege, căci el s-a abătut de la Mine şi cuvântul Meu nu l-a împlinit»" (I Rg. 15:10). De aceea, împreună cu fiii săi, a fost ucis într-o luptă împotriva filistenilor, pierzând şi demnitatea regală (I Rg. 31:1-6).

Evi-denţiind exemplul lui Saul, poetul atrage atenţia sufletului său, căruia continuă să i se adreseze, astfel încât să nu se lase înşelat în a prefera satisfacerea dorinţelor păcătoase, în locul luptei pentru cucerirea Împărăţiei lui Hristos.

4. David, dumnezeiescul părinte, de a şi greşit oarecând îndoit, suflete al meu, cu săgeata desfrâului săgetându-se şi cu suliţa robindu-se pentru pedeapsa uciderii; dar tu cu mai grele lucruri boleşti, din pornirile cele de voia ta.

Este cunoscut păcatul îndoit al profetului şi regelui David: a săvârşit adulter cu Batşeba, soţia lui Urie comandantul de oşti, pe care l-a trimis în punctul cel mai însemnat al frontului, ca să fie ucis, astfel încât să-şi ascundă fapta sa, să-o ocrotească pe femeia adulteră de la pedeapsa cu moarte, pe care i-ar fi aplicat-o după Lege şi, mai grav, să poată să se căsătorească în mod liber cu ea (vezi II Rg. 11:2-27).

Poetul, reamintind episodul acesta, îşi mustră de fiecare dată sufletul său că este mai păcătos decât al lui David, de vreme ce se lasă stăpânit de dorinţe păcătoase şi dezordonate. David este numit „dumnezeiescul părinte" (πατρόθεος), datorită faptului că Domnul nostru, ca om - „după trup" (FA. 2:30) - îşi avea originea „din casa şi din neamul lui David" (Lc. 2:4), pentru aceasta este numit şi „Fiul lui David" (Mt. 1:1).

5. Împreunat-a David, oarecând, nelegiuirea cu nelegiuire, că a amestecat desfrâul cu uciderea; dar îndată îndoită pocăinţă a arătat. Iar tu, suflete, mai viclene lucruri ai făcut, necăindu-te către Dumnezeu.

Păcatul lui David, despre care poetul vorbeşte şi în prezentul tropar, a fost îndoit: adulter şi crimă, două fapte oribile. Dar şi pocăinţa pe care, după săvârşirea lor şi după mustrarea profetului Natan, a fost îndoită. Mai întâi el şi-a mărturisit în mod sincer şi deplin păcatele sale - „Am păcătuit înaintea Domnului" (II Rg. 12:13) - iar apoi a plâns şi a postit pentru moartea pruncului nelegitim pe care l-a născut Batşeba (II Rg. 12:15-17). Sufletul este mustrat de poet pentru că, deşi a săvârşit păcate cu mult mai mari, nu a arătat lui Dumnezeu vreo pocăinţă asemănătoare.

6. David, oarecând, a înălţat cântare, scriind-o ca într-o icoană, prin care-şi mustră fapta ce a lucrat, strigând: Miluieşte-mă! Că Ţie unuia am greşit, Dumnezeului tuturor; Însuţi mă curăţeşte.

Prin [expresia] „a înălţat cântare" (ἀναστήλωσιν εἰκόνος, ce are în vedere cinstea de care se bucură această cântare în biserică şi, mai ales, în templu), poetul compară compunerea Psalmului 50 de către David, profetul-psalmist, cu o monumentală cântare a pocăinţei. Psalmul acesta evocă o revărsare a sufletului lui David: în rândurile lui se dezvăluie zdrobirea şi profunda pocăinţă pentru păcatele sale, precum şi dorinţa cea fierbinte ca Dumnezeu să-l miluiască şi să-i ofere iertare.

7. Purtat fiind chivotul în car, când s-au întors jurnale, numai cât s-a atins Zan acela de el, a fost certat de mânia lui Dumnezeu. Deci de îndrăzneala aceluia fugind, suflete, cinsteşte bine cele dumnezeieşti.

Momentul care stă la baza acestui tropar este menţionat în cartea II Rg. 6:1-8. Uza (Zan) a fost conducătorul carului care transporta chivotul Domnului: „Şi punând chivotul Domnului într-un car nou, l-au scos din casa lui Aminadab; iar fiii lui Aminadab, Uza şi Ahio, duceau carul cel nou" (versetul 3). Pentru o clipă, boii care trăgeau carul l-a clătinat: „Când însă au ajuns la aria lui Nachon, Uza şi-a

întins mâinile sale spre chivotul Domnului ca să-l sprijine, şi s-a apucat de el, căci boii erau gata să-l răstoarne. Domnul însă S-a mâniat pe Uza şi l-a lovit Dumnezeu chiar acolo, pentru îndrăzneala lui, şi a murit el acolo lângă chivotul Domnului" (versetele 6-7).

Fapta lui Uza nu trădează lipsă de respect, însă îi era interzisă acestuia atingerea chivotului, de vreme ce nu era preot. În concluzie, poetul îşi îndeamnă sufletul să se îndepărteze de cutezanţă şi să înveţe să „cinstească bine cele dumnezeieşti", aşadar în maniera pe care Dumnezeu o voieşte.

8. Auzit-ai de Abesalom cum s-a sculat împotriva firii. Cunoscut-ai faptele lui cele întinate, cu care a batjocorit patul lui David, tatăl său; dar şi tu ai urmat pornirilor lui celor de patimi şi iubitoare de plăceri.

Aşa cum menţionează cartea II Rg. 16:21-22, Abesalom, fiul profetului David, la sfatul lui Ahitofel, a păcătuit cu ţiitoarele tatălui său şi, astfel, a necinstit patul lui. „Şi a zis Ahitofel lui Abesalom: «Intră la concubinele tatălui tău, pe care le-a lăsat el să păzească casa sa; şi vor auzi toţi israeliţii că tu ai ajuns să fii urât de tatăl tău şi se vor întări mâinile tuturor celor ce sunt cu tine». Atunci au întins pentru Abesalom un cort pe acoperişul casei. Şi a intrat Abesalom la concubinele tatălui său, înaintea ochilor a tot Israelul".

Poetul, reamintind fapta sa cea neplăcută, pe care o caracterizează drept respingătoare, mustră sufletul său fiindcă şi acesta a imitat poftele iubitoare de plăceri şi înverşunate ale lui Abesalom.

9. Supus-ai trupului tău vrednicia ta cea nerobită şi, ca alt Ahitofel, aflând pe vrăjmaşul, suflete, te-ai plecat după sfaturile lui; dar le-a risipit pe acestea Însuşi Hristos, ca tu să te mântuieşti cu adevărat.

„Vrednicia cea nerobită" (ἀδούλωτον ἀξίωμα) este curăţia şi libertatea sufletului faţă de patimile trupului şi, în general, de păcat. Curăţia se profanează iar libertatea se pierde, atunci când omul cedează poftelor trupeşti păcătoase. Poetul îşi acuză sufletul că a urmat gândurilor păcătoase pe care diavolul i le-a sugerat, după cum şi Abesalom a primit toate îndemnurile lui Ahitofel (vezi II Rg. 16:22 şi 17:14: „Aşa a judecat Domnul să strice sfatul cel mai bun al lui Ahitofel, ca să aducă Domnul pieirea asupra lui Abesalom"). Cel care risipeşte planurile păcătoase ale diavolului şi cursele pe care le întinde împotriva oamenilor este Hristos. S-a întrupat şi a acceptat moartea pe cruce, „ca să surpe prin moartea Sa pe cel ce are stăpânirea

morţii, adică pe diavol" (Evr. 2:14). Astfel, „desăvârşindu-Se, S-a făcut tuturor celor ce-L ascultă pricină de mântuire veşnică" (Evr. 5:9).

10. Oarecând Solomon cel minunat, cel plin de harul înţelepciunii, acesta făcând vicleşug înaintea lui Dumnezeu, s-a depărtat de la El; căruia şi tu ţi-ai asemănat blestemata ta viaţă, suflete.

Împăratul Solomon, fiul lui David, a fost un bărbat înţelept: „Regele Solomon i-a întrecut pe toţi regii pământului în bogăţie şi în înţelepciune" (III Rg. 10:23). Însă sufletul său era chinuit de înfricoşătoarea patimă a desfrânării: „Regele Solomon, în afară de fata lui Faraon, a iubit şi alte multe femei străine... Şi a avut el şapte sute de femei şi trei sute de concubine; şi femeile i-au smintit inima lui. La timpul bătrâneţii lui Solomon, femeile lui i-au întors inima spre alţi dumnezei şi inima lui nu i-a mai fost deloc întreagă la Domnul Dumnezeul său, ca inima lui David, tatăl său. Astfel a făptuit Solomon lucruri neplăcute înaintea ochilor Domnului..." (III Rg. 11:1-8).

„Necredinţa" lui Solomon a însemnat îndepărtarea de Dumnezeul cel adevărat şi de cultul Său, de vreme ce acesta i-a urmat pe idoli. Autorul se vaită că şi sufletul său a urmat orbeşte, în viaţa sa cea întinată, căderilor înţeleptului Solomon, aşadar ale desfrânatului împărat.

11. De plăcerile patimilor sale fiind silit, s-a întinat, vai mie! Iubitorul înţelepciunii, iubitor de femei desfrânate făcându-se şi înstrăinat de la Dumnezeu; căruia tu, o suflete, ai urmat cu gândul, prin dezmierdări ruşinoase.

Şi în troparul de faţă, o continuare a celui precedent, poetul se referă la Solomon. Într-o manieră plină de dinamism şi prin minunate antiteze, poetul descrie starea păcătoasă în care a căzut împăratul iubitor de înţelepciune.

La sfârşitul troparului, poetul îşi orientează cuvântul spre sufletul său, pe care-l dojeneşte că şi el a imitat cu gândul înclinaţiile ruşinoase ale lui Solomon. Omul păcătuieşte nu numai cu trupul, ci şi cu gândul, prin care se pătează curăţia minţii.

12. Pe Roboam, celui ce n-a ascultat sfatul tatălui său, ai dorit, suflete, împreună şi pe Ieroboam, sluga cea prea rea, care s-a răzvrătit oarecând; dar fugi de asemănarea lor, şi strigă lui Dumnezeu: Păcătuit-am, miluieşte-mă!

Roboam a fost fiul lui Solomon. A urcat în scaunul împărătesc la vârsta de 41 de ani, însă a fost un împărat incapabil. În abordarea cerinţelor poporului privind

reducerea impozitelor, nu a ascultat indicaţiile potrivite ale „bătrânilor care fuseseră sfetnici pe lângă Solomon, tatăl lui", ci „ a făcut sfat cu cei tineri, crescuţi odată cu el" (III Rg. 12:1-8), care i-au sugerat creşteri fiscale şi împresurări mai mari pentru popor (12:11-14).

Poetul numeşte sfatul preoţilor drept unul „părintesc", fiindcă era ponderat şi, mai mult, pentru că el venea de la sfenicii tatălui său.

Ieroboam a fost conducătorul oştilor lui Solomon. S-a împotrivit acestuia şi, atunci când a pierdut, s-a retras în Egipt. Când Solomon a murit, el a fost ales de zece seminţii ca împărat al lor, întemeind astfel o nouă împărăţie iudaică, „împărăţia lui Israel", cu capitala la Betel. Ieroboam s-a lepădat şi de adevăratul Dumnezeu şi de cultul Său, urmând şi cinstind - atât el, cât şi poporul - idolii. În mod repetat şi fără sfială, a desconsiderat poruncile lui Dumnezeu, fiind un model negativ pentru urmaşii săi (III Rg. 11-14).

Evidenţiind aici cele două personaje, poetul se plânge sufletului său că le-a copiat în nelegiuirile lor, şi-l îndeamnă să se îndepărteze de imitarea acestora, cerând de la Dumnezeu să aibă milă de el.

13.Necurăţiilor lui Ahav ai râvnit, sufletul meu! Vai mie! Te-ai făcut locaş întinăciunilor trupeşti şi vas urât al patimilor. Dar din adâncul tău suspină şi spune lui Dumnezeu păcatele tale.

Lamentarea sufletului imnografului se continuă prin prezentarea unui alt personaj din istoria iudaică, care l-a desconsiderat pe Dumnezeul cel adevărat şi a urmat idolilor. Este vorba despre împăratul Ahav al Israelului, care a introdus la evrei cultul lui Baal şi al zeiţei Astarte, construindu-le, desigur, şi temple în Samaria: „Şi a săvârşit Ahav, fiul lui Omri, fapte rele înaintea ochilor Domnului, mai mult decât toţi cei ce au fost înaintea lui... Şi a ridicat pentru Baal un jertfelnic în templul lui Baal, pe care îl zidise în Samaria" (III Rg. 16:30-32). Introducerea idolilor în cultul poporului a constituit o faptă profanatoare. În acelaşi timp, omul care se predă păcatelor trupului şi patimilor ruşinoase, îşi întinează şi sufletul şi trupul.

Poetul, mustrându-şi sufletul pentru că a devenit lăcaş şi organ al păcatului înjositor, îl îndeamnă să plângă cu sinceritate (semnul smereniei) şi să-şi mărturisească păcatele sale, pentru a dobândi iertarea. „Fă tu însuţi socoteala, ca să te dezvinovăţeşti", învaţă şi profetul Isaia (43:26).

14. A ars oarecând Ilie pe cei de două ori câte cincizeci, când a junghiat şi pe proorocii cei de ruşine ai Izabelei, spre mustrarea lui Ahav. Dar fugi, suflete, de asemănarea acestor doi şi te întăreşte.

Două episoade biblice, care se referă la acţiunea înflăcăratului profet Ilie, constituie tema prezentului tropar. Profetul a prevăzut moartea împăratului Ohozia al Samariei, când acesta s-a îmbolnăvit şi a trimis o delegaţie în oraşul Accaron, ca să primească de la idolul Ecronului (Beelzebul), ce era adorat acolo, vindecare de boala sa. Ilie s-a grăbit să-i întâmpine pe cei trimişi şi a înştiinţat pe împăratul cel bolnav: „Aşa zice Domnul: Au doar nu este în Israel Dumnezeu, de ce trimiţi să întrebe pe Baal-Zebub, dumnezeul Ecronului? De aceea nu te vei mai coborî din patul în care te-ai suit, ci vei muri" (IV Rg. 1:6). Împăratul s-a revoltat împotriva profetului şi a trimis în mod succesiv două cete de câte cincizeci de oameni, ca să-l captureze. Atunci Ilie, prin focul pe care l-a cerut şi l-a primit din cer, a ars cele două cete, aşadar o sută de bărbaţi (IV Rg. 1:9-12).

Imnograful atribuie momentul de mai sus - oare din cauza structurii metrice? - Izabelei, de vreme ce menţionează pe împăratul Ohozia, fiul şi succesorul lui Ahav, ca fiind soţul acesteia.

Poetul asociază episodului de mai sus şi înjunghierea falşilor profeţi ai ruşinii, ce a urmat jertfei pe care profetul a săvârşit-o pe muntele Carmelului şi, prin care, a arătat că singurul Dumnezeu adevărat este Dumnezeul lui Israel (vezi III Rg. 18:17-40). În locul formei „a tăiat" (ἔσφαξε), care se găseşte în textul sacru, Sfântul Andrei foloseşte, cu moderaţie, „a înjunghiat" (κατηνάλωσε) şi justifică fapta, alăturându-o expresiei „spre mustrarea" (εἰς ἔλεγχον), aşadar a înjunghiat pe aceia ca să pedepsească şi să mustre pe Ahav şi pe preoţii falselor zeităţi. Sufletul - va recomanda poetul la finalul troparului - trebuie să se îndepărteze de imitarea celor doi oameni nesăbuiţi, aşadar a împăratului Ahav şi a soţiei sale, Izabela.

15. Ţi s-a încuiat cerul, suflete, şi foamete de la Dumnezeu te-a cuprins de vreme ce nu te-ai supus cuvintelor lui Ilie Tezviteanul, ca şi Ahav oarecând. Ci Sareptencei asemănându-te, hrăneşte sufletul proorocului.

Şi troparul acesta se referă la acţiunea profetului Ilie. Profetul, ca să pedepsească apostazia lui Ahav şi a poporului faţă de adevăratul Dumnezeu, prin rugăciunea sa „a încuiat cerul". Pentru o perioadă de trei ani şi jumătate, Dumnezeu nu a dat ploaie, lucru care a avut drept consecinţă o secetă şi o foamete puternică. Profetul, la porunca lui Dumnezeu, s-a refugiat la râul Chorrath, unde era hrănit în mod miraculos de corbi. Când râul a secat, profetul a mers în Sarepta, în casa unei

văduve, care i s-a închinat. Ilie, prin rugăciunile sale, a făcut astfel încât să nu-i lipsească acesteia nimic din cele necesare pentru menţinerea lor şi, mai mult, atunci când fiul ei s-a îmbolnăvit grav şi a murit, l-a readus la viaţă (vezi III Rg. 17:1-24 şi Lc. 4:25-26).

Poetul continuă să adreseze îndemnuri sufletului său. Erminia morală pe care o face momentului de mai sus este uimitoare: precum atunci cerul a fost închis şi a urmat foametea, fiindcă Ahav nu a ascultat cuvintele profetului, astfel şi acum, pentru suflet, fiindcă nu a păzit poruncile lui Dumnezeu, cerul i s-a închis, răcoarea harului nu vine, iar Dumnezeu şi-a întors faţa Sa de la el. Datoria sufletului, dacă doreşte îndreptarea sa, este să imite modelul văduvei din Sarepta. Să îndeplinească în mod real datoria de a iubi, prin faptele iubirii de oameni.

16. Păcatele lui Manase ţi-ai îngrămădit cu voinţa, suflete, punând ca nişte lucruri de ruşine patimile şi înmulţind cele dezgustătoare; dar pocăinţei lui râvnind, cu căldură, câştigă-ţi umilinţa.

Împăratul Manase, ca şi Roboam, Ieroboam şi Ahav, despre care a vorbit poetul în cele de mai sus, „a făcut lucruri netrebnice înaintea Domnului, urmând urâciunile păgânilor (...) a făcut din nou înălţimile pe care le stricase tatăl său, Iezechia, şi a aşezat jertfelnice pentru Baal (...) cum făcuse şi Ahab, regele lui Israel... A trecut pe fiul său prin foc, a ghicit, a vrăjit, a adus oameni care se îndeletniceau cu chemarea morţilor şi vrăjitori şi a făcut şi alte multe lucruri urâte Domnului, ca să-L mânie" (IV Rg. 21:2-6). În acord cu vechea tradiţie iudaică, Manase l-a ucis pe profetul Isaia, tăindu-l cu fierăstrăul. „A vărsat Manase şi foarte mult sânge nevinovat", spune cartea IV Rg. 21:16 (vezi şi Vasilios Vellas, Personalităţi religioase ale Vechiului Testament, vol. 1, Atena, 1968, p. 240).

Sufletul, subliniază poetul, se aseamănă lui Manase. Şi-a acumulat păcate asupra capului său, prin intenţiile sale. Precum Manase a căzut în idolatrie şi a crezut în falşii dumnezei, astfel şi sufletul poetului a lăsat ca patimile să stăpânească înăuntrul lui, iar păcatul să-şi întindă tentaculele sale. Manase însă, precum ne-a arătat tradiţia, s-a pocăit în mod sincer şi s-a întors la adevăratul Dumnezeu (vezi II Paralip. 33:10-16. Vezi şi rugăciunea „Doamne, Atotţiitorule, Dumnezeul părinţilor noştri..." din cadrul Pavecerniţei mari, care i se atribuie lui Manase). Astfel, şi sufletul este dator să imite pocăinţa cea fierbinte a lui Manase şi să dobândească smerenia.

17. Cad înaintea Ta şi aduc Ţie, ca nişte lacrimi, cuvintele mele: Păcătuit-am, cum a greşit păcătoasa, şi am făcut fărădelege ca nimeni altul pe pământ. Dar fie-Ţi milă, Stăpâne, de făptura Ta şi iarăşi mă cheamă.

Desfrânata, la care se referă poetul aici, este femeia păcătoasă care a uns pe Domnul cu mir în casa fariseului Simon, într-unul din oraşele Galileii (vezi Lc. 7:36 ş.u.). Şi aici, precum şi în alte tropare, Sfântul Andrei lasă să se remarce zdrobirea cea mare a sufletului şi marea sinceritate a pocăinţei ei.

Poetul cade la picioarele lui Hristos, strigă, se smereşte, se consideră pe sine ca cel mai păcătos dintre toţi oamenii iar, la final, cere lui Hristos să I se facă milă de el şi să-l readucă alături de El.

18. Folosit-am rău chipul Tău, şi am stricat porunca Ta; toată frumuseţea mi s-a întunecat, şi cu patimile mi s-a stins făclia, Mântuitorule. Dar milostivindu-Te, dă-mi bucurie, precum cânta David.

Troparul acesta este similar cu troparul 21 din a doua cântare („am îngropat cu patimile frumuseţea chipului celui dintâi"), precum şi cu al şaselea tropar din aceeaşi cântare („Mi s-a întunecat frumuseţea sufletului"), pe care le-am interpretat deja. Expresia „mi s-a stins făclia" (ἐσβέσθη ἡ λαμπὰς) are corespondenţa în Pilda celor zece fecioare (vezi Mt. 25:1-13).

„Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale" este expresia celui de-al 13-lea stih din Psalmul 50 al lui David.

19. Întoarce-te, căieşte-te, descoperă cele ascunse; grăieşte lui Dumnezeu Cel ce ştie toate. Tu singur ştii, Mântuitorule, cele ascunse ale mele; ci Însuţi Tu mă miluieşte, precum cânta David, după mare mila Ta.

Prin patru verbe puternice, imperative chiar, poetul îşi îndeamnă cu tărie sufletul să se pocăiască fierbinte şi să se mărturisească în mod sincer. Dumnezeu, desigur, este „Cel ce pe toate le ştie", încă şi „pe cele ascunse", după cum declară poetul. Omul însă, ca să se elibereze şi să atragă mila lui Dumnezeu, trebuie să le descopere el însuşi pe toate. (Despre referirea la David, vezi versetele 1 şi 8 din Psalmul 50).

20. S-au stins zilele mele, ca visul celui ce se deşteaptă. Pentru aceasta, ca Iezechia lăcrimez pe patul meu, ca să mi se adauge ani de viaţă. Dar care Isaia va să stea pentru tine, suflete? Fără numai Dumnezeul tuturor.

Durata vieţii umane este foarte scurtă. „Timpul vieţii mele este scurt şi plin de dureri", a accentuat poetul şi în troparul 23 din cântarea a patra. Viaţa trece atât de repede, precum florile câmpului, care încolţesc, înfloresc şi se veştejesc (troparul 2 din cântarea a patra). Sau, precum ne arată în acest tropar, durata vieţii este ca visul celui ce doarme şi care dimineaţa, când se trezeşte, l-a pierdut. Realitatea aceasta îl sileşte pe poet să-şi aducă aminte de un moment din viaţa împăratului Iezechia, ce este menţionat în cartea IV Rg. 20:1-11. Iezechia a păcătuit grav. Atunci, Dumnezeu a dat poruncă profetului Isaia să se prezinte împăratului şi să-i vestească: „Fă testament pentru casa ta, căci nu te vei mai însănătoşi, ci vei muri!" (versetul 1). Iezechia s-a rugat fierbinte Domnului şi „a plâns tare". Atunci, Dumnezeu din nou l-a anunţat, prin profetul Isaia: „Am auzit rugăciunea ta şi am văzut lacrimile tale; te vei vindeca şi a treia zi te vei duce în templul Domnului. Şi voi mai adăuga la zilele tale cincisprezece ani" (versetele 5-6).

În încheierea troparului, poetul exclamă „Dar care Isaia va să stea pentru tine, suflete?". Cuvintele sale ascund o disperare de moment, care imediat se risipeşte prin ancorarea nădejdii sale în Dumnezeul tuturor.

Slavă..., a Treimii:

21. Treime neamestecată, nedespărţită, de o fiinţă şi fire una; lumini şi lumină, trei sfinte şi Unul sfânt, este lăudată Treimea, Dumnezeu. Laudă şi prea slăveşte, suflete, viaţă şi vieţi, pe Dumnezeul tuturor.

Troparul de faţă, la fel ca şi celelalte precedente ale fiecărei cântări, se referă la Sfânta Treime, care este Una, neamestecată, nedespărţită şi de o Fiinţă. Este o singură Lumină şi, în acelaşi timp, Trei. Unul Sfânt şi Trei Persoane Sfinte. O Viaţă şi, în acelaţi timp, Trei Vieţi. Prima expresie se referă la o singură Fiinţă dumnezeiască. A doua, la cele trei Persoane. Sufletul trebuie să laude şi să slăvească pe Unul Sfânt, pe Dumnezeul tuturor, Treime.

Şi acum..., a Născătoarei:

22. Lăudămu-te, bine te cuvântăm, închinămu-ne ţie, Născătoare de Dumnezeu, că ai născut pe Unul din Treimea cea nedespărţită, pe Unul Fiu şi Dumnezeu; şi tu însăţi ne-ai deschis nouă, celor de pe pământ, cele cereşti.

Născătoarea de Dumnezeu a născut „un Fiu, pe Unul din Treimea cea nedespărţită". A devenit Maica lui Dumnezeu, organul iconomiei lui Dumnezeu, prin care ne-am mântuit. Fecioara, prin naşterea Cuvântului, a deschis pentru toţi

oamenii poarta Împărăţiei Cerurilor, pe care a închis-o neascultarea şi căderea protopărinţilor. Pentru acest motiv, credincioşii laudă, se închină şi slăvesc persoana ei.

Cântarea a 8-a - Pe Împăratul slavei, Cel fără început

Irmos: ***Pe Cel pe Care-L slăvesc oştile cereşti şi de El se cutremură heruvimii şi serafimii, toată suflarea şi zidirea lăudaţi-L, binecuvântaţi-L şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii.***

Cântarea a opta reprezintă, din nou, imnul celor trei tineri, care au cântat în mijlocul focului celui dogorit. Prin acest imn se laudă măreţia lui Dumnezeu şi se îndeamnă întreaga creaţie, cea văzută şi cea nevăzută, să-L slăvească. Cântarea aceasta, care, ca şi precedenta, de altfel, se găseşte în al treilea capitol din cartea lui Daniel, începe cu următoarele cuvinte: „Binecuvântaţi, toate lucrurile Domnului, pe Domnul, lăudaţi-L şi-L prea înălţaţi pe El în veci".

Dumnezeu - accentuează poetul - este slăvit în ceruri. Este lăudat, cu frică şi cu cutremur, de oştile arhanghelilor şi ale îngerilor; este lăudat de heruvimi şi de serafimi. Cel pe care, cu cutremur Îl slăveşte întreaga lume a îngerilor, trebuie să fie slăvit şi de orice fiinţă care trăieşte pe pământ, precum şi de către întreaga creaţie nevăzută. Expresia „toată suflarea şi zidirea" este preluată din psalmii 148 şi 150 (versetul 6), în timp ce finalul „lăudaţi- L, binecuvântaţi-L şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii" este semnul distinctiv al celei de-a opta cântări.

1. Miluieşte-mă pe mine cel ce am păcătuit, Mântuitorule, ridică-mi mintea mea spre întoarcere. Primeşte-mă pe mine cel ce mă pocăiesc; miluieşte-mă pe mine cel ce strig: Am greşit Ţie, mântuieşte-mă; nelegiuiri am făcut, miluieşte-mă!

Poetul se adresează Mântuitorului Hristos. Cere mila Sa. Să înalţe mintea sa, încât să se întoarcă spre El, din pământul lepădării, să-i vadă pocăinţa şi să-l miluiască, când va striga: „Am greşit Ţie". Etapele pocăinţei şi ale întoarcerii, pe care le descrie poetul, sunt preluate din Parabola fiului risipitor (vezi Lc 15:11-32). Expresiile par a fi nişte extraordinare picturi, ce evidenţiază importanţa primordială a harului în aflarea drumului spre pocăinţă, de către orice om păcătos. Pentru ultima frază „Am păcătuit Ţie" vezi versetele 3, 5 şi 6 din Psalmul 50.

2. Ilie, cel ce a fost purtat în car, suindu-se în carul virtuţilor, s-a înălţat spre ceruri oarecând, mai presus de cele pământeşti; deci la suirea acestuia cugetă, suflete al meu.

La persoana şi la acţiunea râvnitorului profet Ilie, poetul s-a referit şi în troparele 14-15 din precedenta cântare. În troparul de faţă, se revine la persoana sa a

evidenţia, mai cu seamă, sfârşitul său glorios, aşadar urcarea sa la ceruri, „în trup fiind", pe un car de foc (vezi 4 Rg. 2:11-14).

Poetul doreşte carul [virtuţilor], care l-a ridicat pe profetul cel râvnitor de la cele pământeşti la cele cereşti, creat fiind de râvna cea inspirată de Dumnezeu şi de virtuţiile sale. Pentru aceasta îşi îndeamnă sufletul său să se gândească la suirea cea plină de slavă a lui Ilie, confirmând, aşadar, că suirea omului în Împărăţia cea Cerească se câştigă numai printr-o viaţă virtuoasă.

3. Curgerea Iordanului oarecând a stat de o parte şi de alta, prin lovirea cu cojocul lui Ilie de către Elisei; iar tu, o, suflete al meu, acestui dar nu te-ai învrednicit, din pricina neînfrânării.

Profetul Elisei a fost ucenicul şi succesorul lui Ilie în acţiunea profetică. El a luat parte şi a văzut cu ochii săi ridicarea la cer a profetului Ilie într-un car de foc: „Şi a luat mantia lui Ilie care căzuse de la acesta şi a lovit apa cu ea, zicând: «Unde este Domnul Dumnezeul lui Ilie?» Şi lovind, apa s-a tras la dreapta şi la stânga şi a trecut Elisei" (IV Rg. 2:14).

Poetul mustră sufletul său că nu a dobândit un asemenea har de la Dumnezeu, din pricina „neînfrânării" sale, a faptului că nu a fost cumpătat.

4. Elisei luând oarecând cojocul lui Ilie, a luat de la Domnul har îndoit; iar tu, o, suflete al meu, de acest har nu te-ai împărtăşit, pentru neînfrânare.

Vezi: IV Rg. 2:9-15: „Iar după ce au trecut, a zis Ilie către Elisei: «Cere ce să-ţi fac, înainte de a fi luat de la tine». Iar Elisei a zis: «Duhul care este în tine să fie îndoit în mine!»... Iar fiii proorocilor cei din Ierihon, văzându-l de departe, au zis: «Duhul lui Ilie s-a odihnit peste Elisei»". Harul râvnitorului profet a fost transmis în mod îndoit lui Elisei, ucenicul şi succesorului lui Ilie.

Poetul îşi deplânge din nou sufletul său, cu aceleaşi cuvinte, ca şi în troparul precedent.

5. Şunamiteanca oarecând a primit pe cel drept cu gând bun; iar tu, o, suflete, n-ai adus în casa ta nici străin, nici călător. Pentru aceasta tu vei fi lepădat afară din cămară, tânguindu-te.

„Şunamiteanca" este femeia din oraşul Şunem, care l-a găzduit pe „cel drept", aşadar pe profetul Elisei, care l-a înviat mai apoi pe fiul ei. Vezi IV Rg. 4:8-37:

„Într-una din zile, a venit Elisei la Şunem şi acolo o femeie bogată l-a poftit la masă şi după aceea, ori de câte ori trecea pe acolo, totdeauna se abătea să mănânce. Şi a zis aceasta către bărbatul său: «Eu ştiu că omul lui Dumnezeu care trece mereu pe aici este sfânt; Să-i facem dar un mic foişor sus şi să-i punem acolo un pat, o masă, un scaun şi un sfeşnic şi, când va veni pe la noi, să se ducă acolo»" (versetele 8-10).

Având ca model purtarea şi primirea femeii din Şunem, poetul se întoarce spre sufletul său şi îl mustră, pentru că nu a corespuns îndatoririi sale de a fi o gazdă primitoare. Prin urmare, deşi merită să fie pedepsit, cere să nu fie totuşi exclus din „cămara" lui Hristos la cea de-a doua Venire a Sa. În imaginile pe care ni le prezintă şi în expresiile pe care le foloseşte, autorul se inspiră din Parabola nunţii fiului de împărat (Mt. 22:1-14) şi din descrierea celei de-a doua Veniri a Domnului, pe care ne-o relatează evanghelistul Matei (25:31-46).

6. Minţii celei întinate a lui Ghehazi pururea te-ai asemănat, ticălosule suflete; a cărui iubire de argint leapăd-o măcar la bătrâneţe. Fugi de focul gheenei, depărtându-te de răutăţile tale.

Ghehazi a fost „copilul" (παιδάριον), aşadar servitorul profetului Elisei (IV Rg. 4:12,14,25). Din cartea a patra a Regilor (5:1-27) învăţăm că Neeman, „căpetenia oştirii regelui Siriei", care era lepros, s-a vindecat de boala sa, de vreme ce, la porunca profetului Elisei, s-a spălat de şapte ori în apele râului Iordan. Neeman a dorit atunci să-l recompenseze cu daruri pe profet. Elisei a refuzat să primească, nedorind nimic. Nu acelaşi lucru s-a petrecut cu servitorul Ghehazi, iubitorul de arginţi. Acesta, fără ştirea profetului, a alergat după escorta lui Neeman şi „a luat doi talanţi de argint în doi saci şi două rânduri de haine". Elisei atunci l-a pedepsit în mod aspru pe Ghehazi: „«Să se lipească dar lepra lui Neeman de tine şi de urmaşii tăi în veci». Şi a ieşit Ghehazi de la Elisei alb de lepră ca zăpada" (versetul 27).

Sufletul este mustrat de imnograf că a imitat iubirea de arginţi a lui Ghehazi şi-l îndeamnă, chiar şi acum, la vreme înaintată, să se elibereze de cumplita patimă a iubirii de arginţi care, după Apostolul Pavel, este „rădăcina tuturor relelor" (I Tim. 6:10) şi „al idolatriei" (Col. 3:5). Îndepărtarea sufletului de păcat şi descătuşarea din patimi îl vor salva din focul cel veşnic. Apostolul Pavel ne învaţă: „Căci aceasta s-o ştiţi bine, că nici un desfrânat sau necurat sau lacom de avere, care este un închinător la idoli, nu are moştenire în Împărăţia lui Hristos şi a lui Dumnezeu" (Ef 5:5; I Cor. 6:10).

7. Tu, suflete, lui Ozia râvnind, lepra lui întru tine îndoit ai luat-o; că cele necuvioase cugeţi, şi cele fără de lege faci; lasă cele ce ai şi aleargă la pocăinţă.

Ozia, numit de altfel şi Azaria, a fost împărat peste regatul lui Iuda. În anul 779 î.Hr., la vârsta de şaisprezece ani l-a urmat la tron pe tatăl său, Amasia, care fusese ucis. Primii ani ai stăpânirii sale au fost fericiţi: „Azaria a făcut fapte plăcute în ochii Domnului, purtându-se în toate ca tatăl său Amasia..." (IV Rg. 15:3-5). Însă „când a ajuns puternic, el s-a mândrit în inima lui spre pieirea lui; şi a săvârşit o nelegiuire înaintea Domnului Dumnezeului său, căci a intrat în templul Domnului, ca să tămâieze pe jertfelnicul tămâierii...". Atunci preoţii l-au împiedicat „Şi s-au împotrivit regelui Ozia şi i-au zis: «Nu ţi-e dat ţie, Ozia, să tămâiezi înaintea Domnului, ci preoţilor, fiilor lui Aaron, care sunt sfinţiţi să tămâieze; ieşi din locaşul sfânt, căci ai făcut o fărădelege şi nu-ţi va fi de loc spre cinste acest lucru înaintea Domnului Dumnezeu». Ozia însă s-a supărat pe ei şi, cum ţinea în mâna lui cădelniţa, ca să tămâieze, deodată s-a ivit lepra pe fruntea lui în faţa preoţilor, în templul Domnului, dinaintea altarului tămâierii... Şi a fost lepros regele Ozia până în ceasul morţii lui..." (II Paralip. 26:16-21).

Sfântul Andrei îşi acuză sufletul său, fiindcă l-a imitat pe Ozia şi, astfel, a moştenit (în mod duhovnicesc, desigur) lepra sa în mod îndoit: gândurile viclene şi faptele păcătoase. Îndemnul de la final, pe care-l adresează sufletului, este să părăsească cele care-l stăpânesc (gândurile cele necuviincioase şi faptele cele rele, în opoziţie cu Legea cea dumnezeiască) şi să alerge la Dumnezeu pe drumul pocăinţei. Păcatul este într-adevăr o boală, o lepră a sufletului, iar singurul medicament care poate să-l vindece este pocăinţa.

8. De niniviteni ai auzit, suflete, că s-au pocăit către Dumnezeu cu sac şi cu cenuşă; acestora n-ai urmat, ci te-ai arătat mai rău decât toţi cei ce au greşit mai înainte de lege şi după lege.

Model sublim de pocăinţă sunt ninivitenii, aşadar locuitorii marelui oraş Ninive, cărora Dumnezeu l-a trimis pe profetul Iona să le vestească pocăinţa. „Şi a pătruns Iona în cetate, zicând: «Patruzeci de zile mai sunt, şi Ninive va fi distrusă!». «Iar oamenii să se îmbrace cu sac şi către Dumnezeu să strige din toată puterea şi fiecare să se întoarcă de pe calea lui cea rea şi de la nedreptatea pe care o săvârşesc mâinile lui»... Atunci ninivitenii au crezut în Dumnezeu, au ţinut post şi s-au îmbrăcat cu sac, de la cei mai mari şi până la cei mai mici. Atunci Dumnezeu a văzut faptele lor cele de pocăinţă, că s-au întors din căile lor cele rele. Şi i-a părut rău Domnului de prezicerile de rău pe care le făcuse şi nu le-a împlinit" (Iona 3:4-10).

Încă o dată, sufletul poetului se târguie că nu a imitat nici modelul ninivitenilor. Din contră, s-a arătat mai rău decât toţi cei ce au păcătuit, fie înainte, fie mai apoi, după Legea cea evanghelică.

9. De Ieremia cel din groapa cu noroi ai auzit, suflete, care a plâns cu tânguire cetatea Sionului şi lacrimi a vărsat. Urmează vieţii lui celei plângătoare şi te vei mântui.

Ieremia este unul dintre cei mai mari profeţi. A fost aruncat în groapa cu noroi de împăratul Sedechia, fiindcă a prezis căderea Ierusalimului în mâinile babilonienilor: „Atunci l-au luat pe Ieremia şi l-au aruncat în groapă... şi în groapa aceea nu era apă, ci numai noroi şi s-a afundat Ieremia în noroi" (Ier. 38:6). De nenumărate ori acest mare profet a cerut pocăinţă din partea conducătorilor şi a poporului sau chiar a plâns pentru păcatele lor (vezi Ier. 9:1; 13:17; 14:17). Iar când oraşul Ierusalim a fost cucerit de către babilonieni (în anul 586 î.Hr.), a plâns cu amar căderea lui (Plâng. 1:16; 2:18; 3:47). Sufletul, dacă vrea să se mântuiască, este chemat să imite viaţa smerită a profetului.

10. Iona a fugit în Tars, cunoscând dinainte întoarcerea ninivitenilor; a cunoscut ca un prooroc milostivirea lui Dumnezeu; pentru că se ferea ca proorocia lui să fie mincinoasă.

Poetul se reîntoarce la persoana profetului Iona şi la pocăinţa ninivitenilor, despre care a vorbit în al optulea tropar din prezenta cântare. Vezi Iona 4:2: Pentru aceasta eu am încercat să fug în Tarsis, că ştiam că Tu eşti Dumnezeu îndurat şi milostiv, îndelung-răbdător şi mult-milosârd şi Îţi pare rău de fărădelegi".

Imnograful, evidenţiind mila lui Dumnezeu şi întoarcerea ninivitenilor, îşi îndeamnă, în mod indirect, sufletul său să se pocăiască, faptă pentru care Domnul, ca un Milostiv, îi va oferi iertare, precum a făcut cu întregul popor ninivitean, când locuitorii cetăţii s-au pocăit şi au cerut mila lui Dumnezeu.

11. De Daniel ai auzit, o, suflete, cum a astupat gurile fiarelor în groapă; ai înţeles cum tinerii cei ce au fost cu Azaria au stins, prin credinţă, văpaia cuptorului cea arzătoare.

Troparul de faţă se inspiră din cartea profetului Daniel şi se referă la salvarea miraculoasă a acestuia din „gurile fiarelor din groapă" şi a celor trei tineri Azaria, Anania şi Misael, cei „din mijlocul focului încins". Vezi Istoria omorârii balaurului şi a sfărâmării lui Bel, 31-41: „Iar ei l-au aruncat într-o groapă cu lei, şi a fost acolo

şase zile. Şi erau în groapă şapte lei... Apoi regele s-a sculat dis de dimineaţă, în revărsat de zori, şi a venit în grabă la groapa cu lei. Şi când s-a apropiat de groapă, l-a strigat pe Daniel cu glas tare. Atunci regele a prins a grăi şi a zis lui Daniel: «Daniel, slujitorul Dumnezeului celui viu, Dumne zeul tău, Căruia te închini neîncetat»". Despre miraculoasa salvare a celor trei tineri am vorbit deja în irmoasele cântării a şaptea şi a opta.

Poetul evidenţiază aici cele două minuni ca fiind roade ale credinţei în Dumnezeu, luând ca motiv cuvintele Apostolului Pavel din epistola sa către evrei (11:33-34): „care prin credinţă... au stins puterea focului, au scăpat de ascuţişul sabiei". Deşi nu exprimă nici o concluzie, este de la sine de înţeles că evidenţierea credinţei acestor sfinţi bărbaţi se face pentru a oferi sufletului său un exemplu şi a-i spori credinţa.

12. Pe toţi cei din Legea Veche, i-am adus ţie, suflete, spre pildă; urmează faptelor iubite de Dumnezeu ale drepţilor şi fugi de păcatele celor vicleni.

Nu am greşi dacă am caracteriza acest tropar drept epilogul întregului şir de tropare care, prin temele lor, sunt extrase de poet din Vechiul Testament. Adresându-se încă o dată sufletului său, îi reaminteşte că i-a adus înaintea lui pe toţi drepţii şi pe toţi bărbaţii păcătoşi ai Vechiului Testament, cu scopul de a-i fi spre pildă şi folos duhovnicesc. Faptele cele iubite de Dumnezeu ale drepţilor vor trebui să fie model de inspiraţie şi de imitare. Dimpotrivă, păcatele celor necuviincioşi şi nedrepţi va trebui a le „gestiona" cu atenţie, încât să se îndepărteze de ele.

13. Dreptul Judecător, Mântuitorule, miluieşte-mă şi mă izbăveşte de foc şi de groaza ce am a petrece la judecată, după dreptate; iartă-mă mai înainte de sfârşit, prin fapte bune şi prin pocăinţă.

„Şi precum este rânduit oamenilor o dată să moară, iar după aceea să fie judecata", ne învaţă Apostolul Pavel (Evr. 9:27), poetul, cunoscând şi crezând în acest mare adevăr, se adresează Mântuitorului, Dreptului Judecător, cerându-i să-şi arate mila Sa şi să-l ierte de condamnarea sa în focul gheenei. În discursul său către atenieni, Sfântul Pavel accentuează: „(Dumnezeu) a hotărât o zi în care va să judece lumea întru dreptate, prin Bărbatul pe Care L-a rânduit" (FA. 17:31). Şi aici, Sfântul Andrei se inspiră din relatările evanghelice despre Judecata de Apoi, pe care ne-o descrie evanghelistul Matei (25:31-46).

14. Ca tâlharul strig Ţie: pomeneşte-mă!; ca Petru plâng cu amar; iartă-mă, Mântuitorule! strig ca vameşul, lăcrimez ca păcătoasa. Primeşte-mi tânguirea ca oarecând pe a cananeencii!

Aici, poetul ne prezintă cinci modele înalte de pocăinţă sinceră şi fierbinte, preluate din Noul Testament. Cuvintele şi manifestările pocăinţei lor (strigăte, plânset, lacrimi) sunt evidenţiate ca fiind o stare duhovnicească şi exteriorizări ale sufletului, cu scopul de a atrage după sine mila lui Dumnezeu. Este vorba despre tâlharul şi despre pocăinţa acestuia, ce sus pe cruce a rostit: „Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni în Împărăţia Ta!" (Lc. 23:33-43); despre Apostolul Petru care „a plâns cu amar", după întreita lepădare de Hristos (Mt. 26:69-75); despre vameşul din parabolă, care a strigat: „Dumnezeule, miluieşte-mă pe mine păcătosul!" (Lc. 18:9-14); despre desfrânata care „plângând, a început să ude cu lacrimi picioarele Lui (Hristos), şi cu părul capului ei le ştergea. Şi săruta picioarele Lui (Hristos) şi le ungea cu mir" (Lc. 7:36-48) şi despre femeia cananeeancă ce avea fiica posedată de diavol, care plângea şi striga: „Miluieşte-mă, Doamne, Fiule lui David!" (Mt. 15:21-28).

15. Tămăduieşte putrejunea smeritului meu suflet, Mântuitorule, Unule, Tămăduitorule. Pune-mi doctorie vindecătoare şi untdelemn şi vin, lucrurile cele de pocăinţă, şi umilinţă cu lacrimi.

Domnul nostru este „Singurul Tămăduitor" (ὁ μόνος Ἰατρός) al sufletelor şi al trupurilor noastre. Poetul, mărturisind acest adevăr, cere Mântuitorului Iisus să vindece „putreziciunea", aşadar decăderea morală a sufletului său umilit, punând pentru cataplasmă ulei şi vin, fapte de pocăinţă, umilinţă şi lacrimi. Exprimările troparului ne reamintesc de Parabola samarineanului milostiv (Lc. 10:30-37), din care poetul s-a inspirat în mod evident.

16. Cananeencii, şi eu urmând, strig: Miluieşte-mă, Fiul lui David! Mă ating de poală, ca ceea ce-i curgea sânge; plâng ca Marta şi ca Maria pentru Lazăr.

Modelul femeii cananeence este folosit de poet şi în troparul 14. Aici îl repetă, reamintind cuvintele ei, prin care s-a rugat Domnului (vezi Mt. 15:21-28). Alte două modele de evlavie şi atitudine îndreptată spre smerenie, pe care le foloseşte poetul, sunt: femeia cea cu scurgere de sânge, care „s-a atins de haina" lui Iisus (vezi Mc. 5:24-34) şi cele două surori ale lui Lazăr, Marta şi Maria, care au plâns pentru moartea fratelui lor, când Domnul S-a întors în Betania, cu puţin timp înainte să-l învieze pe Lazăr (vezi In. 11:1-44).

17. Alabastru cu lacrimi turnând pe capul Tău, Mântuitorule, ca nişte mir, strig Ţie ca desfrânata care cerea milă; rugăciune aduc şi cer să iau iertare.

Este vorba despre femeia păcătoasă, despre care vorbeşte evanghelistul Luca (7:36-48). Imaginea pe care ne-o oferă poetul este tulburătoare: femeia desfrânată a luat un alabastru cu mir, ungând picioarele lui Iisus.

Şi poetul unge capul Domnului cu alabastrul său, care nu conţine însă mir ci lacrimi, aşadar lacrimile pocăinţei sale, cerând iertarea păcatelor lui.

18. Deşi n-a păcătuit nimeni ca mine, totuşi primeşte-mă, Milostive Mântuitorule, şi pe mine, care cu frică mă pocăiesc şi cu dragoste strig: am păcătuit Ţie Unuia, nelegiuiri am făcut, miluieşte-mă!

Mărturisirea poetului că este cel mai păcătos, aşadar că a păcătuit mai mult decât toţi oamenii la care face adeseori referire, dă mărturie despre zdrobirea şi adâncimea smereniei sale. Aceeaşi mărturisire o face şi în troparele: 3 şi 24 din cântarea a doua, 5 şi 12 din cântarea a treia, 1 şi 4 din cântarea a patra. Sfârşitul troparului este extras din versetele 3 şi 5 al Psalmului 50.

19. Milostiveşte-Te, Mântuitorule, spre zidirea Ta, şi mă caută ca un păstor pe mine, oaia cea pierdută, şi rătăcit fiind, răpeşte-mă de la lup, şi oaie fă-mă în păşunea oilor Tale.

Domnul nostru este „Păstorul cel bun", care a venit în lume „să caute şi să mântuiască pe cel pierdut" (Lc. 19:10). Spre El se refugiază poetul, rugându-L să ierte zidirea Sa. Considerându-se pe sine drept oaia cea pierdută, de vreme ce a rătăcit în munţii apostaziei şi a stat sub ploaia păcatului, Îl imploră pe Domnul să-l caute, să-l scoată din dinţii lupului cel înţelegător (aşadar al diavolului) şi să-l repună între credincioşii Săi copii, care beneficiază de darurile dumnezeieşti şi de binecuvântările Lui. Troparul este inspirat din Parabola păstorului cel bun (In. 10:1-6) şi din cea a oii pierdute (Lc. 15:3-7).

20. Când vei şedea Judecător, ca un milostiv, şi vei arăta slava Ta cea înfricoşătoare, Hristoase, o! ce frică va fi atuncea. Cuptorul arzând şi toţi temându-se de înfricoşătoarea judecată a Ta.

Este vorba de a Doua Venire a Domnului şi de Judecata finală a oamenilor, care va urma. O descriere maiestuoasă a Judecăţii ne oferă evanghelistul Matei (25:31-46). Acestei prezenţe măreţe a lui Hristos şi Judecăţii Universale îi este închinată, de

către Biserică, Duminca lăsatului sec de carne, în imnografia căreia sunt evidenţiate, într-o manieră minunată şi cutremurătoare, evenimentele viitoare ale istoriei.

A Treimii:

Binecuvântăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Dumnezeu.

21. Părinte, Cel ce eşti fără început, Fiule, Cel împreună fără de început, Mângâietorule cel bun, Duhule cel drept; Născătorule al lui Dumnezeu-Cuvântul, Cuvinte al Tatălui celui fără început, Duhule cel viu şi făcător, Treime în Unime, miluieşte-mă.

Oamenii s-au mântuit prin mila Domnului nostru „după a Lui îndurare, prin baia naşterii celei de a doua şi prin înnoirea Duhului Sfânt", după cum învaţă Apostolul Pavel (Tit 3:5). Noi, toţi credincioşii, aşteptăm „mila Domnului nostru Iisus Hristos, spre viaţă veşnică" (Iuda 21).

Această milă mântuitoare cere şi poetul să-i fie oferită de Cel Unul în fire şi Treimic în ipostase: Dumnezeu-Tatăl fără de început şi Născător al Cuvântului lui Dumnezeu, Fiul Cel împreună fără de început cu Tatăl, şi Mângâietorul cel bun, Duhul cel de viaţă făcător.

Şi acum..., a Născătoarei:

22. Ca din porfiră s-a ţesut trupul lui Emmanuel înăuntru, în pântecele tău, Prea-curată, ceea ce eşti porfiră înţelegătoare; pentru aceasta, Născătoare de Dumnezeu, cu adevărat pe tine te cinstim.

Poetul laudă taina cea de negrăit a Întrupării Domnului şi pe Preasfânta Fecioară Maria, în care s-a ţesut trupul Domnului. Ea a oferit trupul ei Fiului şi Cuvântului lui Dumnezeu, Care a venit în lume, din sângele ei curat. Astfel, s-a remarcat ca Maică a Domnului (Lc. 1:43), adevărată Născătoare de Dumnezeu.

Cântarea a 9-a - Naşterea zămislirii celei fără de sămânţă

Irmos: ***Naşterea zămislirii celei fără de sămânţă este netâlcuită; Rodul Maicii celei fără de bărbat este nestricat; că naşterea lui Dumnezeu înnoieşte firile. Pentru aceasta, pe tine toate neamurile, ca pe o Maică mireasă a lui Dumnezeu, cu dreaptă credinţă te mărim.***

Cea de a noua cântare biblică, din care se inspiră imnografii în compoziţia irmoaselor canoanelor lor, este Imnul Născătoarei de Dumnezeu la zămislirea Celui fără de ani, a Domnului nostru Iisus Hristos, prin umbrirea Duhului Sfânt.

În acele zile, Fecioara a vizitat-o pe ruda sa, Elisabeta, mama profetului Ioan, care, îndemnată de Duhul Sfânt, a lăudat-o şi a fericit-o. Atunci, Născătoarea de Dumnezeu, ce purta în pântecele ei pe Domnul, a strigat zicând: „Măreşte sufletul meu pe Domnul. Şi s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu...". Cântarea se găseşte în Evanghelia după Luca (1:46-55).

De acest imn al Născătoarei de Dumnezeu este legată şi cântarea de mulţumire a profetului Zaharia, pentru naşterea fiului său, Ioan Botezătorul. Aşa cum este cunoscut, Zaharia nu a crezut în cuvintele îngerului că Elisabeta, femeia sa cea stearpă şi aflată la bătrâneţe, va rămâne însărcinată şi va naşte fiu, fapt pentru care a fost pedepsit prin muţenie. Însă, în a opta zi după naşterea lui Ioan, limba i s-a deschis şi atunci a slăvit pe Domnul cu întreaga sa inimă. Imnul acesta, care conţine şi profeţii, se găseşte în acelaşi capitol (versetele 68-79) din Evanghelia după Luca.

Întruparea Domnului nostru este o taină nespusă, „taina dreptei credinţe", „iconomia tainei celei din veci ascunse în Dumnezeu", precum spune şi Apostolul Pavel (I Tim. 3:16, Ef. 3:9). Ea depăşeşte limitele fireşti şi este cu neputinţă să fie înţeleasă prin mijloace raţionale către om. Fecioara a rămas însărcinată fără să cunoască de bărbat (Lc. 1:26-37). Astfel, naşterea este de neînţeles; ea nu poate fi explicată raţional sau natural. Fecioara a devenit mamă, fără să ştie de bărbat. A purtat în pântece fără să-şi piardă fecioria ei. Naşterea lui Hristos a fost Naşterea lui Dumnezeu şi, pentru aceasta, a creat noi dispoziţii în legea firii. Pentru toate aceste motive, neamul omenesc o recunoaşte pe Fecioara Maria ca Maică şi mireasă a lui Dumnezeu, şi o slăvesc în acord cu învăţătura ortodoxă iar nu după opiniile eronate ale ereticilor.

1. Mintea s-a rănit, trupul s-a trândăvit, duhul boleşte; cuvântul a slăbit, viaţa s-a omorât, sfârşitul este lângă uşi. Pentru aceasta, ticălosul meu suflet, ce vei face când va veni Judecătorul să cerceteze ale tale?

Imaginea situaţiei în care se află, pe care poetul ne-o oferă aici, este una tragică. Se prezintă ca şi cum ar fi ajuns în pragul morţii, nu numai din cauza păcatelor sale, ci şi a vârstei sale înaintate. Această prezentare are drept scop ca sufletul, căruia i se adresează în finalul troparului, să înţeleagă cum a ajuns în acea stare şi să revină la poruncile lui Dumnezeu, în faţa Căruia se va prezenta, neascunzându-şi faptele sale ci pocăindu-se, atât timp cât se mai poate. Ideile şi exprimarea troparului sunt preluate din Pilda samarineanului milostiv (Lc. 10:30-37) şi din naraţiunea evanghelică despre ziua Judecăţii (Mt. 25:31-46).

2. Ţi-am adus aminte, suflete, de la Moise, facerea lumii şi toată Scriptura cea aşezată de acela; care îţi povesteşte ţie de cei drepţi şi de cei nedrepţi; din care celor de al doilea, [adică celor nedrepţi] ai urmat, o, suflete, păcătuind lui Dumne-zeu, iar nu celor dintâi.

Cuvântul poetului se adresează şi aici sufletului. De exemplu, pentru a-l câştiga duhovniceşte, îi prezintă creaţia lumii, precum o descrie profetul Moise în cartea Facerea, precum şi diferitele naraţiuni biblice ale Pentateuhului, care fac referire la bărbaţii „cei drepţi" (cei morali şi sfinţi) şi la „cei nedrepţi" (păcătoşii şi cei ce resping poruncile lui Dumnezeu). O menţiune în legătură cu acest lucru o găsim şi în Sinaxarul zilei (aşadar, al Joii din săptămâna a cincea din Postul mare, când se cântă marele Canon): „Culegând şi strângând la un loc toată istoria Vechiului şi a Noului Testament, a alcătuit cântarea aceasta de la Adam până la Înălţarea lui Hristos şi predica Apostolilor". Spre finalul troparului, poetul îşi plânge sufletul său, fiindcă i-a imitat pe cei nedrepţi şi, astfel, a greşit faţă de Dumnezeu.

3. Legea a slăbit, Evanghelia nu lucrează şi toată Scriptura nu este băgată în seamă de tine; profeţii au slăbit şi tot cuvântul Celui Drept. Şi rănile tale, o, suflete al meu, s-au înmulţit, nefiind doctor care să te însănătoşeze.

În primul tropar al acestei cântări, poetul ne-a expus imaginea tragică a stării sale, descriindu-o prin intermediul diferitelor sale simptome. Acelaşi lucru îl face şi aici, însă dintr-un alt punct de vedere: cercetând şi enumerând cauzele, adică nepăsarea sufletului şi negarea oricărui efect pozitiv al împlinirii voii lui Dumne-zeu exprimate prin Moise, prin Legea Veche, prin Lege evanghelică, prin întreaga Sfântă Scriptură, prin cuvintele oamenilor drepţi. Îndemnul pentru vindecarea sufletului ne aminteşte, din nou, de Parabola samarineanului milostiv (vezi Lc.

10:30-37), precum şi de cuvintele profetului Isaia (1:6): „Din creştet până în tălpile picioarelor nu-i nici un loc sănătos; totul este numai plăgi, vânătăi şi răni pline de puroi, necurăţate, nemuiate cu untdelemn şi nelegate".

4. Pildele Scripturii celei noi îţi aduc ţie, ca să te ducă pe tine, suflete, spre umilinţă; râvneşte dar drepţilor, iar de păcătoşi te leapădă, şi-L înduplecă pe Hristos cu rugăciunile tale, cu postul, cu curăţia şi cu smerenia.

Precum a menţionat şi în al doilea tropar al acestei cântări, Poetul a folosit până acum modele provenite din Vechiul Testament (chiar dacă a preluat şi pe unele neo-testamentare), exemple ale unor bărbaţi drepţi sau păcătoşi, mustrându-şi sufletul nu a imitat pe cei drepţi ci pe cei păcătoşi.

Aici, transmite sufletului său că îi va prezenta „modelele" Noului Testament, cu scopul de a-l conduce la smerenie, la zdrobire şi, în continuare, la întoarcere şi la pocăinţă. Modelele prezentate sunt preluate din „Noua Scriptură", referindu-se mai cu seamă la Iisus Hristos şi la minunile pe care Le-a făcut, prin care a adus sănătate trupului şi, în acelaşi timp, renaştere morală în sufletor multor oameni. Trebuie să consemnăm că modelele biblice care sunt preluate din Noul Testament, sunt foarte puţine în raport cu cele ale Vechiului Testament.

Conform unei teorii, Sfântul Andrei a scris atâtea tropare câte sunt şi stihurile celor nouă cântări. Prin urmare, multe sunt din spaţiul vetero-testamentar, deoarece primele opt cântări provin de acolo, în timp ce Noului Testament îi este închinată o singură cântare, cea de a noua, care are 22 de stihuri, câte sunt aşadar şi troparele cântării a noua din marele Canon, începând de aici înainte, dacă exceptăm doxasticonul şi theotokionul.

5. Hristos S-a făcut prunc, unindu-Se cu mine prin trup, şi toate câte sunt ale firii, cu voia le-a plinit, afară de păcat, arătându-ţi ţie, o, suflete, pilda şi chipul smereniei Sale.

Întruparea lui Hristos constituie începutul mântuirii noastre. Numai în acest mod a fost cu putinţă omului să se mântuiască. La acest eveniment deosebit al dumnezeieştii Iconomii, se referă şi poetul în prezentul tropar, pentru a accentua că Domnul a devenit om cu adevărat (ἐν ἀληθείᾳ), şi nu aparent (κατὰ δόκησιν). El a luat întreaga fire umană, cu toate proprietăţile ei. A trăit ca om deplin, asemenea nouă: a flămânzit, a însetat, a simţit durere, a plâns etc. A avut, aşa cum spunem în limbaj teologic, toate afectele (patimi ireproşabile), în afară de păcat. În Întruparea Domnului vedem nemărginita Sa iubire şi pogorârea Sa cea de neînţeles. La finalul

troparului, Sfântul imnograf va specifica şi scopul întrupării Cuvântului, folosind cuvintele Apostolului Petru: „că şi Hristos a pătimit pentru voi, lăsându-vă pildă, ca să păşiţi pe urmele Lui" (I Pt. 2:21).

6. Hristos S-a făcut om, chemând la pocăinţă pe tâlhari şi pe desfrânate. Suflete, pocăieşte-te, că s-a deschis uşa Împărăţiei acum, şi o apucă mai înainte fariseii şi vameşii şi desfrânaţii, pocăindu-se.

Două modele elocvente, de reală pocăinţă, pe care imnograful le-a prezentat şi în alte tropare, sunt subliniate mai cu seamă aici: este vorba de tâlharul cel răstignit împreună cu Hristos şi care s-a pocăit pe cruce (Lc. 23:39-43) şi, de asemenea, femeia desfrânată care s-a pocăit şi care a uns cu mir picioarele lui Hristos (Lc. 7:36-50).

Sfântul Andrei foloseşte pluralul, cuprinzând aici pe toţi cei care, de-a lungul vremurilor, au urmat exemplul acelora, pocăindu-se în mod real şi schimbându-şi vieţile.

Îndemnul pentru pocăinţă adresat de poet sufletului său este fierbinte, fiind însoţit de atenţionarea că uşa Împărăţiei s-a deschis deja. „Pocăiţi-vă, căci s-a apropiat Împărăţia Cerurilor" a fost mesajul Înainte-mergătorului, în pustiul Iudeii (In. 10:9). În Împărăţia lui Dumnezeu, a cărei uşă s-a deschis şi rămâne în continuare deschisă, are posibilitatea să intre orice om. Invitaţia Domnului este universală: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi" (Mt. 11:28). Sfântul imnograf ne spune că au intrat mai întâi fariseii, vameşii şi desfrânaţii (care s-au pocăit), reamintindu-şi de cuvintele Domnului: „Adevărat grăiesc vouă că vameşii şi desfrânatele merg înaintea voastră în Împărăţia lui Dumnezeu" (Mt. 21:31 şi 11:12, „Împărăţia Cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea").

7. Hristos pe magi i-a mântuit, pe păstori i-a chemat, mulţimea pruncilor a făcut-o mucenici, pe bătrânul l-a slăvit şi pe văduva cea bătrână. Acestora n-ai râvnit, suflete, nici faptelor, nici vieţii; dar vai ţie, când vei fi judecat!

Poetul îşi mustră cu tărie sufletul său - ajungând până la ameninţarea cu sentinţa Judecăţii lui Dumnezeu - fiindcă nu a imitat viaţa şi faptele celor trei categorii de oameni şi nici a celor două persoane solitare ale Noului Testament, care sunt puse în relaţie cu naşterea şi copilăria lui Hristos. Este vorba, în primul rând, despre magii, care au venit „din Răsărit", ca să se închine Domnului, când S-a născut în Betleem. Cei trei bărbaţi au fost salvaţi din mâna lui Irod cel viclean, fiindcă „au

luat înştiinţare în vis să nu se mai întoarcă la Irod, ci pe altă cale s-au dus în ţara lor" (Mt. 2:1-12). Cea de-a doua categorie sunt păstorii din Betleem, cărora îngerul Domnului le-a vestit Naşterea lui Hristos şi pe care i-a „invitat" să meargă împreună şi să se închine Celui nou născut, aşadar Mântuitorului (Lc. 2:8-18). A treia categorie este „mulţimea pruncilor" (νηπίων δήμους), care au fost primii martiri ai lui Hristos, de vreme ce au fost masacraţi de Irod, care dorea să-L ucidă pe Hristos (Mt. 2:16-18). Cele două persoane care s-au învrednicit de marea cinste de a-L vedea, la bătrâneţile lor, pe Mântuitorul lumii, este „preotul" Simeon (care L-a şi ţinut în braţe) şi „văduva" Ana (vezi Lc. 2:25-39).

8. Postind Domnul patruzeci de zile în pustie, mai pe urmă a flămânzit, arătându-Şi firea cea omenească. Suflete, nu te lenevi; de va năvăli asupra ta vrăjmaşul, alungă-l cu rugăciuni şi cu postire, departe de la picioarele tale.

După cum ne precizează evanghelistul Matei (4:1-2), Domnul nostru, după botezul Său, „a fost dus de Duhul în pustiu, ca să fie ispitit de către diavolul. Şi după ce a postit patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi, la urmă a flămânzit". Flămânzirea aceasta a lui Hristos a dovedit că este om adevărat, având şi simţind toate necesităţile fizice ale firii umane.

Poetul compune prezentul tropar pe baza acestei mărturii evanghelice. Scopul lui este să dea curaj sufletului său, să-l menţină departe de starea periculoasă a deprimării, în care sufletul poate cădea uşor, atunci când este purtat de gânduri şi, mai mult, să-i indice că modul corect de înfruntare a atacurilor duşmanului nostru, diavolul, este rugăciunea şi postul, arme eficiente în lupta cea duhovnicească.

Despre rugăciune şi post, Sfântul imnograf a vorbit şi în al patrulea tropar din această cântare. Formularea sa, din ambele cazuri, ne amintesc de învăţătura Domnului (Mt. 17:21).

9. Hristos era ispitit, diavolul Îl ispitea, arătându-I pietrele ca să le facă pâini. În munte L-a suit să vadă toate împărăţiile lumii într-o clipită. Teme-te, o, suflete, de înşelăciune; trezeşte-te şi roagă-te în tot ceasul lui Dumnezeu.

Subiectul prezentului tropar este, de fapt, o continuare a celui precedent, fiind preluată din relatarea evanghelică despre ispitele cu care a fost încercat Domnul în deşert. Vezi Mt. 4:3-11: „De eşti Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini... Din nou diavolul L-a dus pe un munte foarte înalt şi I-a arătat toate împărăţiile lumii şi slava lor. Şi I-a zis Lui: Acestea toate Ţi le voi da Ţie, dacă vei cădea înaintea mea şi Te vei închina mie" (versetele 3 şi 8-9). În continuare, pe un

ton imperativ (ca să aducă după sine o deşteptare duhovnicească), poetul se adresează sufletului său, recomandându-i să se teamă de acest moment dramatic, să stea treaz şi să se roage continuu lui Dumnezeu. Sfântul Andrei vorbeşte despre „drama" de care sufletul trebuie să se teamă. Ce se înţelege prin „dramă"? Mai întâi, fapta neruşinată şi impertinentă a diavolului de a cerceta şi de a ispiti pe Însuşi Domnul; într-adevăr, o faptă cutremurătoare. A doua semnificaţie se referă la faptul că orice atac ispititor al satanei este împotriva omului. Pe de altă parte, prin faptul că diavolul nu a cruţat de la ispitire nici pe Domnul, înţelegem cu câtă furie luptă împotriva oamenilor. Prin urmare, sufletul nu trebuie să breveze ci să aştepte ora ispitirii, fiind pregătit să o respingă.

10. Turtureaua cea iubitoare de pustie, sfeşnicul lui Hristos, glasul celui ce strigă a glăsuit, predicând pocăinţă: Irod a săvârşit fărădelege cu Irodiada. Vezi dar, suflete al meu, să nu te prinzi în cursele celor fără de lege, ci degrab îmbrăţişează pocăinţa.

Turtureaua cea iubitoare de pustie (τρυγὼν ἡ φιλέρημος) şi sfeşnic al lui Hristos este Sfântul Ioan Botezătorul, care a preferat pustiul, s-a maturizat duhovniceşte în acesta şi tot acolo propovăduia mulţimilor de oameni, care-l căutau, pocăinţa. „Şi a fost în pustie până în ziua arătării lui către Israel", spune evanghelistul Luca (1:80. Vezi şi Mt. 3:1-12 sau Mc. 6:14-29).

Sfântul imnograf aminteşte însă şi două chipuri împărăteşti, pe Irod şi pe Irodiada, soţia fratelui său, Filip, pe care Înaintemergătorul i-a mustrat cu asprime pentru relaţia lor necuviincioasă.

Sufletul poetului este dator să se roage pentru a nu cădea în cursele celor nevrednici şi al oamenilor călcători de lege. Mai mult, el va trebui în permanenţă să se lupte, ca să trăiască în atmosfera duhovnicească a pocăinţei şi a cunoştinţei.

11. În pustie a locuit Înaintemergătorul harului, şi Iudeea toată şi Samaria auzind, au alergat şi şi-au mărturisit păcatele lor bucuros, botezându-se; cărora tu, suflete, n-ai urmat.

Vezi Mc 1:4-5: „Ioan boteza în pustie, propovăduind botezul pocăinţei întru iertarea păcatelor. Şi ieşeau la el tot ţinutul Iudeii şi toţi cei din Ierusalim şi se botezau de către el, în râul Iordan, mărturisindu-şi păcatele" (cf. Lc. 3:1-14 şi In. 1:19-34). Încă o dată, sufletul se vaită că nu a imitat pocăinţa mulţimii de oameni care au alergat [la Iordan], pentru a-şi mărturisi păcatele în faţa, lui Ioan Înaintemergătorul.

12. Nunta cinstită este şi patul neîntinat, că Hristos amândouă le-a binecuvântat mai înainte, ospătându-Se trupeşte şi, în Cana Galileii, la nuntă, apa în vin prefăcând, arătând întâia minune, ca tu să te prefaci, o, suflete.

Ca motiv în construcţia acestui tropar, poetul ia două adevăruri: primul se referă la învăţătura despre nuntă a Apostolului Pavel, iar al doilea, minunea transformării apei în vin, pe care a înfăptuit-o Domnul la nunta cea din Cana Galileii, la care a fost prezent. Vezi, în acest sens, Evr. 13:4: „Cinstită să fie nunta întru toate şi patul neîntinat...". De asemenea, despre minunea din Cana, vezi In. 2:1-11. Minunea aceasta a fost „începutul semnelor" (minunilor) lui Iisus. Scopul ei, după cum şi al altor minuni pe care le-a săvârşit, nu a fost unul ostentativ ci ca să dovedească puterea Sa, iubirea lui Dumnezeu şi dezvăluirea slavei Sale, ca oamenii să creadă şi să accepte lucrarea Sa de mântuire.

Poetul evidenţiază această perspectivă şi sufletului său, menţionându-i minunea din Cana. Sufletul, aşadar, [trebuie] să „prefacă" starea de necredinţă şi de păcat în cea de credinţă şi de viaţă în Hristos.

13. Hristos a întărit pe slăbănogul cel ce şi-a ridicat patul, şi pe tânărul cel mort, pe fiul văduvei, l-a înviat; pe a sutaşului [slugă a vindecat] şi samarinencei arătându-Se, a închipuit mai înainte ţie, suflete, închinarea în duh.

Precum am menţionat mai înainte, Sfântul imnograf îşi extrage temele prezentei cântări din Noul Testament şi - pe cele mai multe - din Sfintele Evanghelii. Se referă mai cu seamă la minunile pe care Domnul le-a înfăptuit şi la miraculoasele transformări pe care, dumnezeiasca Sa prezenţă şi învăţătura Sa, le-au adus în [sufletele] multor oameni. Aici ne reaminteşte următoarele [minuni]:
a) minunea vindecării paraliticului (Domnul a vindecat doi paralitici: unul în oraşul Capernaum [Mt. 9:1-8], altul în Ierusalim, aproape de scăldătoarea Vitezda, lângă Poarta oilor, In. 5:1-15);
b) minunea învierii fiului văduvei, în oraşul Nain (Lc. 7:11-17);
c) minunea vindecării slugii sutaşului (Lc. 7:2-10) şi
d) întâlnirea şi dialogul lui Hristos cu femeia samarineancă, din cadrul căruia poetul subliniază sufletului său cuvintele ce sunt menţionate şi în cultul bisericesc (vezi In.. 4:5-42 şi, în special, versetul 24: „Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh şi în adevăr").

14. Pe ceea ce-i curgea sânge a tămăduit-o Domnul cu atingerea de poala Lui; pe cei leproşi i-a curăţit, pe orbi i-a luminat şi pe cei şchiopi i-a îndreptat; pe

surzi, pe muţi şi pe cea gârbovită până la pământ, i-a tămăduit cu cuvântul, ca tu să te mântuieşti, ticăloase suflete.

Mântuirea noastră este Hristos. „Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoşi", accentuează Apostolul Pavel (1 Tim. 1:15). Precum a mărturisit şi Apostolul Petru, în faţa sinedriului iudaic, „întru nimeni altul nu este mântuirea, căci nu este sub cer nici un alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi" (FA. 4:12).

Acest scop al mântuirii sufletului şi, prin extensie, al tuturor oamenilor, - îl evidenţiază poetul în minunile lui Hristos, pe care le aminteşte în prezentul troparul.

Despre femeia cu scurgere de sânge vezi Mc. 5:24-34; despre minunile vindecării oamenilor cuprinşi de înspăimântătoarea boală a leprei, Evangheliile vorbesc de două ori: una pe care a făcut-o imediat după predica Sa de pe munte (vezi Mt. 8:1-4, cf. Mc. 1:40-45 şi Lc. 5:12-16) şi alta, pe care a făcut-o „pe când mergea spre Ierusalim", la graniţa dintre Samaria şi Galileea, când a vindecat zece leproşi (vezi Lc. 17:11-19). Vindecările de orbi au fost [următoarele]: cei doi orbi din Capernaum (Mt. 9:27-31), a lui Bartimeu, în Ierihon (Mc. 10:46-52, cf. Mt. 20:29-34 şi Lc. 18:35-43) şi al orbului din naştere (In. 9:1-41). Domnul a vindecat şi paralitici: unul în Capernaum (Mc. 2:1-12, cf. Mt. 9:1-8 şi Lc. 5:17-26) şi unul în Ierusalim, la scăldătoarea Vitezda, lângă Poarta oilor (In. 5:1-15). Vindecarea surdo-mutului este relatată de către evanghelistul Marcu (7:31-37) iar despre femeia gârbovită pe care Domnul a vindecat-o, vezi Lc. 13:10-17.

15. Bolile tămăduind, săracilor a bine vestit Hristos-Cuvântul. Pe şchiopi i-a vindecat, împreună cu vameşii a mâncat şi cu păcătoşii S-a amestecat; sufletul fiicei lui Iair, celei moarte mai dinainte, l-a întors cu atingerea mâinii.

Domnul, precum ne spune cartea Faptele Apostolilor (10:38), „a umblat făcând bine şi vindecând pe toţi cei asupriţi de diavolul...". Lucrarea sa a fost de alinare a durerii umane. Mesajul pe care i l-a trimis lui Ioan Botezătorul, atunci când acesta era închis, a fost: „Orbii îşi capătă vederea şi şchiopii umblă, leproşii se curăţesc şi surzii aud, morţii înviază şi săracilor li se binevesteşte" (Mt. 11:4-5). Despre amploarea minunilor Domnului avem şi o altă mărturie importantă, oferită de acelaşi evanghelist: „Şi mulţimi multe au venit la El, având cu ei şchiopi, orbi, muţi, ciungi, şi mulţi alţii şi i-au pus la picioarele Lui, iar El i-a vindecat" (Mt. 15:30). Având drept scop mântuirea lor, Domnul i-a întors la pocăinţă şi pe vameşi şi pe oamenii păcătoşi. A propovăduit că „nu cei sănătoşi au nevoie de doctor, ci

cei bolnavi" (Mt. 9:12); pentru aceasta a şi venit „să caute şi să mântuiască pe cel pierdut" (Lc. 19:10). Această atitudine a Sa a fost, precum bine ştim, un motiv de acuzare din partea fariseilor şi a saducheilor (vezi, în legătură cu aceştia: Mt. 9:10-11 şi 11:19). Ultima minune pe care poetul o consemnează în acest tropar este învierea fiicei lui Iair, mai marele sinagogii (vezi Lc. 8:41-56).

16. Vameşul s-a mântuit şi păcătoasa s-a înţelepţit; iar fariseul, lăudându-se, s-a osândit. Că vameşul striga: milostiveşte-Te; şi păcătoasa: miluieşte-mă. Iar fariseul se îngâmfa strigând: Dumnezeule, Îţi mulţumesc Ţie, şi celelalte graiuri ale ne-buniei lui.

Trei personaje sunt prezentate în acest tropar: femeia desfrânată care s-a pocăit, şi-a schimbat deci viaţa, şi s-a mântuit (Lc. 7:36-50); fariseul din pildă, care pentru mândria şi lauda sa s-a osândit; şi vameşul, care s-a îndreptat, pentru sentimentul său de păcătoşenie şi pentru smerenia pe care a avut-o (vezi parabola în Lc. 18:9-14).

17. Zaheu vameş a fost, dar s-a mântuit; şi fariseul Simon s-a înşelat, şi păcătoasa şi-a luat dezlegare de iertare, de la Cel ce are puterea a ierta păcatele; căreia sârguieşte de urmează, suflete.

Sfântul imnograf aminteşte aici trei personaje din Sfintele Evanghelii. Este vorba de Zaheu cel din Ierihon, mai marele vameşilor (Lc. 19:1-10); de Simon fariseul (Lc. 7:36-50) şi de femeia păcătoasă, cea care a auzit cuvintele de mângâiere ale Domnului: „Credinţa ta te-a mântuit; mergi în pace" (vezi Lc. 7:48-50). Sufletul poetului este îndemnat să-L înduplece şi el pe Hristos, prin pocăinţă, încât să se arate mângâiat şi să dobândească iertarea.

18. N-ai râvnit desfrânatei, o, ticălosul meu suflet, care luând alabastru cu mir, cu lacrimi a uns picioarele Domnului şi cu părul le-a şters. Căci i-a rupt zapisul păcatelor ei cele de demult.

Apostolul Pavel învaţă că Domnul nostru a iertat toate păcatele „ştergând zapisul ce era asupra noastră, care ne era potrivnic cu rânduielile lui, şi l-a luat din mijloc, pironindu-l pe cruce" (Col. 2:14). Hristos este Marele nostru eliberator din sclavia păcatului; este Binefăcătorul de neîntrecut, Care a rupt zapisul păcatelor noastre. El a rupt şi „zapisul păcatelor celor de demult", precum pe cel al femeii păcătoase descrisă în Evanghelie, care s-a pocăit, fapt pentru care a şi fost subliniată pocăinţa ei, într-un mod atât de mişcător (vezi Lc. 7:36-50).

Poetul, punctând înainte modelul femeii desfrânate (pe care l-a pomenit şi în alte tropare), îşi mustră sufletul său că nu l-a imitat.

19. Cetăţile cărora le-a dat Hristos bunavestire, ştii, suflete al meu, cum au fost blestemate; teme-te de pildă, să nu te faci ca acelea; pe care asemănându-le Stăpânul cu Sodoma, până la iad le-a osândit.

Cândva, Domnul a vorbit extrem de dur la adresa oraşelor din Galileia. Fiindcă nu L-au acceptat, cum nu au crezut nici în Evanghelie şi nici în minunile Sale, a prevestit nenorocirile lor şi pedeapsa aspră a locuitorilor din acele oraşe, în ziua Judecăţii (vezi Mt. 11:20-24).

Poetul, reamintind într-adevăr cuvintele aspre ale lui Hristos pentru aceste oraşe, cere sufletului său să se teamă de exemplul lor. Nu sunt străine de tema troparului nici cuvintele Domnului, pe care le-a repetat într-o altă împrejurare: „Iar sluga aceea care a ştiut voia stăpânului şi nu s-a pregătit, nici n-a făcut după voia lui, va fi bătută mult. Şi cea care n-a ştiut, dar a făcut lucruri vrednice de bătaie, va fi bătută puţin. Şi oricui i s-a dat mult, mult i se va cere..(Lc. 12:47-48).

20. Auzind credinţa cananeencei, pentru care, cu cuvântul lui Dumnezeu, s-a tămăduit fiica ei, o, suflete al meu, nu mai zăbovi în deznădăjduire. Strigă deci din adâncul inimii, precum aceea lui Hristos: Fiul lui David, mântuieşte-mă şi pe mine!

Deznădejdea sufletului pentru mântuirea sa este cel mai periculos duşman. Ea se biruieşte numai prin credinţa fermă a omului dar şi prin ajutorul şi iubirea lui Dumnezeu.

Poetul vrea să-şi protejeze sufletul de deznădejde, prezentându-i credinţa cea fierbinte a femeii cananeence, care chiar idolatră fiind, prin încrederea ei şi prin cuvinte de implorare fierbinte, a dobândit vindecarea fiicei ei (vezi Mt. 15:21-28).

Frumoasă este povaţa poetului adresată sufletului său, de a striga precum femeia cea din Canaan: „Fiul lui David, mântuieşte-mă"!

21. Milostiveşte-Te, mântuieşte-mă, Fiul lui David, miluieşte-mă, Cel ce ai tămăduit cu cuvântul Tău pe cei îndrăciţi şi cu glasul cel milostiv, ca şi tâlharului, grăieşte-mi: Amin zic ţie, cu Mine vei fi în Rai, când voi veni întru slava Mea.

Poetul ne împărtăşeşte dorinţa cea fiebinte a sufletului său, ca Domnul să aibă compasiune faţă de el şi să-l miluiască. Caută să rostească şi pentru acesta cuvintele mângâietoare, pe care Hristos le-a spus pe cruce tâlharului ce s-a pocăit: „Adevărat îţi spun ţie: astăzi vei fi în Rai cu Mine" (vezi Lc. 23:39-43). Expresiile imperative pe care le foloseşte Sfântul imnograf (şi care, după provenienţa lor, sunt biblice) „Fie-ţi milă" (Mc. 9:22), „mântuieşte-mă" (Mt. 14:30), „Fiul lui David, mântuieşte-mă" (Mc. 10:47; Lc. 18:38) şi „lămureşte-ne" (Mt. 15:15), constituie o dezvăluire stărilor sufleteşti care-l stăpânesc şi ale sfintei sale nelinişti pentru mântuirea sa.

22. Un tâlhar Te-a hulit; un tâlhar ca Dumnezeu Te-a cunoscut. Că amândoi împreună pe cruce erau spânzuraţi. Dar, o, mult-Îndurate! Ca şi tâlharului celui credincios, care Te-a cunoscut pe Tine Dumnezeu, deschide-mi şi mie uşa slăvitei Tale Împărăţii.

Una dintre cele mai dramatice imagini ale Sfintelor patimi ale Domnului este dialogul dintre cei doi tâlhari, ce au fost răstigniţi împreună cu Hristos, la care se referă poetul în troparul de faţă. Unul Îl ocăra: „Iar unul dintre făcătorii de rele răstigniţi, Îl hulea zicând: Nu eşti Tu Hristosul? Mântuieşte-Te pe Tine Însuţi şi pe noi" (Lc. 23:39). Celălalt a devenit cuvântător de Dumnezeu (θεολόγος), prin mărturisirea lui Hristos ca Dumnezeu şi prin propovăduirea lipsei Sale de păcat: „Şi celălalt, răspunzând, îl certa, zicând: Nu te temi tu de Dumnezeu, că eşti în aceeaşi osândă? Şi noi pe drept, căci noi primim cele cuvenite după faptele noastre; Acesta însă n-a făcut nici un rău" (versetele 40-41). Implorarea fierbinte, pe care a exprimat-o poetul, este ca Domnul, Cel mult-milostiv, să-i deschidă uşa slăvitei Sale Împărăţii, precum a deschis-o şi tâlharului credincios, care L-a recunoscut ca Dumnezeu.

23. Făptura s-a mâhnit văzându-Te răstignit; munţii şi pietrele de frică s-au despicat, pământul s-a cutremurat şi iadul s-a golit; şi s-a întunecat lumina zilei, văzându-Te pe Tine, Iisuse, cu trupul pe Cruce pironit.

Referirea mai amănunţită la această dumnezeiască dramă constituie tema acestui tropar, de inspiraţe biblică şi înrudită cu multe alte imne eclesiastice ale Săptămânii mari, ce laudă dumnezeieştile patimi. Cf. Mt. 27:45-54: „Iar de la ceasul al şaselea, s-a făcut întuneric peste tot pământul, până la ceasul al nouălea... Şi iată, catapeteasma templului s-a sfâşiat în două de sus până jos, şi pământul s-a cutremurat şi pietrele s-au despicat".

24. Roade vrednice de pocăinţă nu cere de la mine; că tăria mea întru mine a lipsit. Dăruieşte-mi inimă pururea umilită, şi sărăcie duhovnicească; ca să-Ţi aduc acestea ca o jertfă primită, Unule, Mântuitorule.

Pocăinţa, ca să fie sinceră, trebuie să fie însoţită de fapte şi de roade corespunzătoare. „Faceţi deci roadă vrednică de pocăinţă" îndeamnă şi Ioan Botezătorul pe cei ce veneau să-l asculte şi să primească botezul său (Mt. 3:8, cf. FA. 26:20).

Poetul îl roagă pe Dumnezeu să fie îngăduitor, să nu-i pretindă fapte de pocăinţă, fiindcă nu mai are această tărie (putere), poate şi din cauza vârstei sale înaintate. Cu toate acestea, el caută să-i ofere ca jertfă bine primită: inimă pururea umilită şi sărăcie duhovnicească. Inimă curată a cerut de la Dumnezeu şi i-a fost dăruită lui David: „Inimă curată zideşte intru mine, Dumnezeule... Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi" (Ps. 50:11,18). „Sărăcia duhovnicească" (πνευματικὴ πτωχεία), pe care Domnul a lăudat-o („Fericiţi cei săraci...", Mt. 5:3), este, stare a vieţii duhovniceşti, în care omul simte profund neputinţa sa omenească, se smereşte pentru aceasta şi îşi dăruieşte cu încredere existenţa sa, proniei şi iubirii lui Dumnezeu.

25. Judecătorul meu şi cunoscătorule, Cel ce va să vii iarăşi cu îngerii să judeci lumea toată; atunci, văzându-mă cu ochiul Tău cel blând, să Te milostiveşti şi să mă miluieşti, Iisuse, pe mine care am greşit mai mult decât toată firea omenească.

Prin evocarea celei de-a Doua Veniri a lui Hristos şi a Judecăţii care va urma, poetul consfinţeşte marele său Canon. Secvenţa este împrumutată din marile naraţiuni ale evanghelistului Matei (25:31-46). Implorarea fierbinte pe care o adresează lui Hristos, Judecătorul şi Cunoscătorul vieţii, în ceasul cel înfricoşător al Judecăţii, este aceea de a-l compătimi, de vreme ce l-a privit cu ochi blânzi şi, astfel, să-l miluiască. Adânca smerenie şi zdrobire a poetului îl face să mărturisească, încă o dată, că a păcătuit mai mult decât toţi oamenii.

Slavă..., a Treimii:

26. Treime de o fiinţă, Unime în trei Ipostasuri, pe Tine Te lăudăm; pe Tatăl slăvind, pe Fiul slăvind şi Duhului închinându-ne, unui Dumnezeu într-o fire cu adevărat; viaţă şi vieţi, Împărăţiei celei fără de sfârşit.

Adevăratul nostru Dumnezeu este Treime, aşadar trei Persoane ale aceleaşi Fiinţe, şi Unime, Unul în trei Ipostasuri. Credincioşii Îl laudă, slăvind pe Tatăl, slăvind pe Fiul şi Duhului închinându-se. Cele trei Persoane sunt o singură fire, un singur Dumnezeu, o singură viaţă (viaţă de sine şi izvor al vieţii tuturor), dar şi Trei (existenţă a fiecărei Persoane dumnezeieşti: a Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh). În concluzie, Dumnezeul cel treimic înseamnă aici Împărăţia cea fără de sfârşit.

Şi acum..., a Născătoarei:

27. Cetatea ta păzeşte-o, prea curată Născătoare de Dumnezeu; că în tine aceasta cu credinţă împărăţind, în tine se şi întăreşte, şi prin tine biruind, înfrânge toată încercarea, dezarmează pe vrăjmaşi şi îndreptează pe supuşii ei.

Acesta este ultimul tropar al marelui Canon. El constituie o rugăciune faţă de Născătoarea de Dumnezeu. Poetul o roagă pe Maica lui Dumnezeu să apere oraşul [închinat] ei, aşadar Constantinopolul, care prin harul ei este capitala împărăţiei şi primul dintre toate oraşele. Tot Preasfânta Fecioară este şi izvorul puterii lui: ea l-a întărit în clipele de mare importanţă, l-a pus să fie biruitor împotriva duşmanilor şi a luminat pe conducătorii lui, încât să-i conducă în mod drept pe supuşi.

Prin tot ce a consemnat, în puţinele rânduri ale prezentului tropar despre Constantinopol, Sfântul Andrei exprimă certitudinea că, nu doar pentru bizantini, ci şi pentru orice suflet ortodox, capitala imperiului (Βασιλεύουσα) - „oraşul lui Dumnezeu", rămâne oraşul închinat Preasfintei Fecioare. Ea l-a acoperit cu harul ei şi l-a protejat în momentele dificile ale istoriei sale.

Redactor: Daniel Ciobanu
Tehnoredactor: Alina Andrei
Design copertă: Manuela Oboroceanu
Prepress: Mariana Cojocaru
DTP: Leonard Lunguleac
Bun de tipar: 2012. Apărut: 2012.
Editura Doxologia, Cuza-Vodă 51, 700038, IAŞI
Tel.: (0232)216693; (0232)218324; Fax: (0232)216694
http://editura.doxologia.ro, e-mail: editura@doxologia.ro